

ANALELE

Universității Creștine "Dimitrie Cantemir"

Seria **ISTORIE**-Serie nouă

Anul 4•Nr.3-4•2013

**UNIVERSITATEA CREȘTINĂ
„DIMITRIE CANTEMIR”**

Acreditată prin Legea nr. 238/23.04.2002

**ANALELE
Universității Creștine
„Dimitrie Cantemir”**

Seria ISTORIE – Serie nouă

BUCUREȘTI, 2013

**Revista Facultății de Istorie din Universitatea Creștină, „Dimitrie Cantemir”
cu apariție online, CD-ROM și print**

Anul 4 ● Nr. 3 – 4 ● Iulie – Decembrie 2013

COLEGIUL DE COORDONARE:

- Prof.univ.dr.MOMCILO LUBURICI, Președintele Fondator al Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”
- Prof. univ.dr. CORINA ADRIANA DUMITRESCU, Rectorul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”
- Prof.univ.dr.CRISTIANA CRISTUREANU, Prorectorul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”
- Prof.univ.dr.IOAN CHIPER, Facultatea de Istorie, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”
- Prof.univ.dr.ȘTEFAN OLTEANU, Facultatea de Istorie, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC:

Prof .univ. dr. CONSTANTIN HLIHOR, Decanul Facultății de Istorie, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” (responsabil) ● Prof.univ.dr.CONSTANTIN BUȘE, Universitatea din București ● Prof.univ.dr. SABIN ADRIAN LUCA, Universitatea „Lucian Blaga”, Director General al Muzeului Național Brukenthal, Sibiu ● Prof. univ. dr.VASILE CHIRICA, Universitatea „Mihail Kogălniceanu” Iași ● Prof.univ.dr. MIHAI MAXIM, Director al Institutului Cultural „Dimitrie Cantemir”, M.A.E., Istanbul ● Prof. univ.dr. MARIAN COJOC, Universitatea „Ovidius” Constanța, ● Prof.univ.dr. SORIN LIVIU DAMEAN, Universitatea din Craiova ● Prof. univ. dr. CĂTĂLIN TURLIUC, cercetător științific gr.I, Institutul de Istorie „A.D.Xenopol” Iași ● Cercetător științific gr.I dr. DANIELA BUȘĂ, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București ● Cercetător științific gr.I dr. ILEANA CĂZAN, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București ● Prof.univ.dr. MARIN CÂRCIUMARU, Universitatea „Valahia”, Târgoviște, ● Cercetător științific gr.I dr. VENIAMIN CIOBANU, Institutul de Istorie „A.D.Xenopol” Iași ● Conf. univ. dr. GAVRIIL PREDA, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” ● Acad. ANDREI EȘANU, membru titular al Academiei de Științe a Republicii Moldova, Chișinău ● Cercetător științific dr. VALENTINA EȘANU, Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova ● Cercetător științific VALENTIN CONSTANTINOV, Institutul de Istorie, Stat și Drept al A.Ș.M., Chișinău, Republica Moldova ● ALBINA GIRFANOVA, PhD, Saint-Petersburg State University, Saint- Petersburg, Russia ● NIKOLAY SUKHACEV, PhD, Institute of Linguistics, Russian Academy of Sciences, Saint- Petersburg, Russia ● VLADIMIR ARTAMONOV, PhD, Institute of the Russian History, Russian Academy of Sciences, Moscow, Russia ● Prof. ZEYNEP SÖZEN, PhD, Istanbul Technical University, Istanbul, Turkey ● Prof.CEZMI KARASU, PhD, Eskişehir Osmangazi University, Department of History, Eskişehir, Turkey

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Conf. univ. dr. GAVRIIL PREDA (redactor șef) ● Conf. univ.dr. MARIN BADEA ● Conf. univ. dr. GABRIEL LEAHU ● Lect. univ. dr. LILIANA TROFIN ● Lect. univ. dr. ANNE MARIE JUGANARU ● Lect. univ. drd. RADU URLOIU (membri)

Adresa redacției:

Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” ,Facultatea de Istorie, Splaiul Unirii, nr. 176, Sector 4, 040042 București 53
România, Telefon 021-330.92.30; 021-330.79.11/141
www.ucdc.ro/http://istorie.ucdc.ro/revista-academica.phpE-mail: revista.istorie.ucdc@gmail.com

ISSN 2068–3766(online); ISSN 2068–3758(CD-ROM); ISSN 1584 –3343(print)

Analele Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, Seria Istorie–Serie nouă este o revistă științifică a Facultății de Istorie a Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, care continuă seria publicată (nr. 1-6), exclusiv în format tipărit și în tiraj limitat, în perioada 1997-2005. Este o reapariție semestrială, cu numere duble (ianuarie-iunie, iulie-decembrie) în trei formate distinct cu sumar identic: online, CD-ROM și print; Revista reunește, în rubricile sale, studii și articole pe teme legate de istoria națională și universală; arheologie; științele auxiliare ale istoriei; viața și opera lui Dimitrie Cantemir; publicarea de documente indite referitoare la toate epocile istorice; practica și didactica predării istoriei; interviuri; recenzii și prezentări; evenimente științifice etc., în scopul de a oferi cadrelor didactice, cercetătorilor, doctoranzilor, masteranzilor, studenților, iubitorilor de istorie și a domeniilor conexe, rezultate actuale ale cercetării istorigrafice (analize, sinteze, dezbateri, recenzii), într-un cadru deschis dezbaterii științifice.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor și studiilor revine în totalitate autorilor, în conformitate cu prevederile legislației referitoare la buna conduită în cercetarea științifică. Autorii lor le revine, în totalitate, responsabilitatea pentru acuratețea rezumatelor în limbă străină.

© 2013. Toate drepturile sunt rezervate autorilor.

Orice corespondență referitoare la această publicație rugăm a se trimite la următoarea adresă: Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Istorie, Revista AUCDCI, Splaiul Unirii, Nr. 176, Sector 4, 040042 București 53, România.

E-mail: revista.istorie.ucdc@gmail.com

The Annals of “Dimitrie Cantemir” Christian University, History Series, New Series is the scientific journal of the Faculty of History of “Dimitrie Cantemir” Christian University which continues, in a new format, the ancient series (6 issues, 1997-2005) that were exclusively printed in a limited edition. The journal appears two times a year, double issues (January-June, July- December) in three identical versions (printed, online and on CD-ROM). The main aim of the journal is to offer a generous and actual frame for scientific debate of data, synthesis, analysis, comments etc. for professors of all ranks in universities and colleges, researchers, PhD students, students (undergraduate and postgraduate), and to all those interested by the complex problematic of historical sciences. The journal contains several sections and publishes articles, studies, notes and discussions in Romanian and main international languages. The themes are related to: Romanian and universal history; Prehistory and archaeology; auxiliary historical disciplines; scientific activity and works of the savant Dimitrie Cantemir, the prince of Moldavia; original documents concerning all historical epochs; methodology of teaching history; book reviews; events of scientific life in Romania and abroad etc.

The entire responsibility for the specialized information of the articles' content and for the translation is to be assumed by the authors.

© 2013. All rights reserved to the authors.

Please send any correspondence related to this journal to the following address: “Dimitrie Cantemir”, Christian University, Faculty of History, AUCDCI Journal, Splaiul Unirii Nr. 176, Sector 4, 040042 Bucharest 53, Romania

E-mail: revista.istorie.ucdc@gmail.com

Editing, proofreading, layout and cover: conf.univ.dr. GAVRIIL PREDA Online version , html version CD-ROM și webmaster: Mihai Radu

Printing, copying, CD-ROM: Publisher Pro Universitaria, București

CUPRINS

ARTICOLE, STUDII

Grina-Mihaela, RAFAILĂ, <i>Câteva documente referitoare la prăvălii din Ulița Zarafilor</i>.....	6
Oana GRIGORUȚĂ, <i>Curtea Internațională de Prize. Aspecte privind evoluția conceptului</i>.....	46
Ionela NIȚU, Dan Ovidiu PINTILIE, <i>Societatea Petrolieră „Moldonaphta” (1921-1948)</i>	55
Marin BADEA, <i>Între Scylla și Caribda. (România pe scena politico-diplomatică a Europei în vara și toamna anului 1914)</i>	60
Nicolae Florin OLTEANU, <i>Aspecte privind implicarea României în operațiunile de menținere a păcii</i>	68
Daniel BRÎNZĂ, <i>Dezmembrarea Iugoslaviei. Cazul Sloveniei</i>	82
Instrucțiuni pentru autori.....	92

CÂTEVA DOCUMENTE REFERITOARE LA PRĂVĂLII DIN ULIȚA ZARAFILOR

Grina-Mihaela RAFAILĂ
Muzeul Municipiului București

Abstract

Twenty-eight of documents tied in this file refers to two commercial establishments, shops located "in the city, in Bucharest, on the Big Street up the street of money-changers, from the Royal Court". Basically they were in the neighborhood Old St. George from Inside Fair, old commercial center of the medieval town whose streets were populated by craftsmen and merchants.

Over the time they have had several owners such as Pătru abagiu, Mihu merchant, Dragomir and Ghinea șalvaragii, etc. Another shop located in the Inner Fair belonged to the family of Hagi Agop the son of Hagi Chiorcu Nazaretolu. Later this family will purchase and other shops through their descendants.

Keywords: Bucharest, The Old Court, the street of money-changers, shops, merchants

Strada Zarafilor este o mică arteră de comunicație care face legătura între Lipsani și Gabroveni, a cărei denumire provine de la turcescul „*sarraf*”, adică de la cei care se îndeletniceau cu schimbul banilor și cu acordarea de camătă (împrumut). Cum pe teritoriul Țării Românești au circulat diverse monede străine aceștia erau cei care se preocupau de efectuarea operațiilor de schimb – convertirea valorii acestor diverse monede.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea aceștia erau concentrați în Hanul Zlătari de pe Podul Mogoșoaei, unde astăzi se ridică zveltă Biserica Zlătari. Printre cei mai vestiți zarafi bucureșteni s-au numărat Meitani, Sachelarie, Apostol, Polizu, Polizache, adevărați bancheri care întrețineau legătura cu bănci din Constantinopol, Viena, Lipsca, Paris și Londra. Chiar și domnii, boierii sau negustorii luau cu împrumut de la aceștia, iar pe de altă parte nici valoarea dobânzii nu era neglijabilă, întrucât putea ajunge și până la 50%.

Documentele transcrise mai jos sunt legate de 2 prăvălii aflate în „*oraș, în București, la Ulița cea Mare, den susul Zarafilor, despre Curtea Domnească*”, care se învecinau cu stabilimentele comerciale ale lui Ianache Pitișteanul vistier „*pre den sus*” și cu cele aparținând lui Mantea abagiu „*den jos*”. Din istoricul documentar reiese că acestea au aparținut lui Drăgan, fiul Mariei, care le-a vândut părinților lui Pătru abagiu, fără a ni se preciza numele lor. Ulterior, fiul Pătru abagiu împreună cu soția sa, Mafia, și cu feciorii lor, Istodor și Iorga, le vând pe la 1678-1688 lui Mihu neguțător, cu suma de 155 taleri.

La un moment dat prăvălia este revendicată de către Stanca din Focșani, „*din partea Moldovii*”, sora lui Tudorașco căpitan, întrucât în urma acest căpitan a rămas un fiu nevârstnic, Grigorie. Dar, după 11 ani de la înstrăinarea

bunului, nu mai are dreptul să invoce dreptatea și dreptul de protimisis, întrucât după aflarea încheierii tranzacției la un an, revenită în București, nu a înaintat plângere către domn atunci imediat sau după alți 10 ani, așa cum era cutuma vremii. Prăvălia va fi arsă de incendiul din 1804 pentru ca în anul următor să fie „*prefăcută*” de către unchiul Dragomir a cărui cheltuială dorea să fie recompensată prin deținerea în chirie, pe timp de 5 ani, dată la care și Grigorie, acum nevârstnic, ar fi ajuns la vârsta maturității, când avea dreptul de a lua decizii în deplină cunoștință. Până atunci însă, Grigorie, fiind nevârstnic, o va închiria unchilor Dragomir și Ghinea șalvaragii pe timp de 5 ani, care însă o va vinde la anul 1810, tot unchilor mai sus amintiți cu suma de 7.600 taleri pentru „*a nu o înstrăina la altă mână străină*”. Totodată, unchiul se angaja „*să-l dea pe nepotul nevârstnic la școala domnească organizată la Sf. Gheorghe Vechi*”.

La anul 1811, opt neguțători ce-și au prăvăliile pe „*ulița ce merge pă lângă zidul Curții cei Vechi*” se plâng pentru un „*loc viraneu*”, care după ce l-au curățat l-au îngrădit cu uluce. Însă la scurt timp respectivul loc va fi încălcat de către chir Ianu cupetu, care între timp achiziționase o pivniță ce a aparținut lui Hagi Stoian. Complice întru săvârșirea fărădelegii era și Costandin, fiul lui Stefan Căpățână. Ba mai mult „*în silniciie viind cu toporul au spart lacătul de la porțile noastre și ș-au băgat cară cu buții și alte lucruri ... și-au făcut porțiță ... de ni să pricinuește mare murdalăcuri și gunoa<i>e*”.

Începând cu actul 12 toate celelalte se referă la prăvălia împreună cu pământul ei achiziționată la 12 mai 1824 de către Hagi Agop, fiul lui Hagi Chiorcu Nazaretolu, de la serdăreasa Elenca Mihulețea, aflată în Târgul din Lăuntru, ce avea „*fața la Ulița Sarafilor în Șalvaragii*”, cu suma de 10.350 taleri. Se învecina cu prăvălia nepotului Constantin Măcsim și cu cea a răposatului Nicolae Gărdescu pitar. La 25 mai 1824 Constantin Crețulescu mare vornic participă la măsurătoarea locului prăvăliei lui Hagi Agov (1 stj., 5 palme și 5 degete x 1 stj., 2 palme și 7 palme). Achiziția este adevărată mai întâi de către Departamentul de Șapte la 20 mai 1824 și ulterior de către Logofeția Mare a Țării de Sus la 28 iulie același an.

La 16 iunie 1825 același Hagi (Agov) cumpără de la Luxandra Gârdeasca pităreasa una din cele 2 prăvălii cu o pivniță sub ambele stabilimente, rămase de la răposatul soțul ei, Nicolae Gărdescu pitar cu suma de 13.000 taleri, pe când cealaltă este luată drept schimb cu prăvălia cumpărată de la răposatul Dimitrie Mihulaț sărdar, cumnatul serdăresei Elena Mihuleța, la 16 iunie 1825. Ambele tranzacții sunt confirmate în aceeași zi de către Logofeția cea Mare a Țării de Sus prin marele logofăt.

La 23 iulie 1825 Hagi Chiorcu Nazaretoglu achiziționează de la Ghinea șalvaragiu, fiul lui Radu șalvaragiu, și cumnata sa Marica, soția răposatului său frate Dragomir, o prăvălie cu „*locul ei moștenescu în Șalvaragii, în Mahalaua Sf. Gheorghe*” cu suma de 12.500 taleri, care fusese cumpărată împreună cu fratele său răposat de la nepotul lor, Grigorie, fiul lui Bratu iuzbaș de pușcărie. Proaspăta achiziție este confirmată la 7 aug. 1825 de către marele logofăt de la

Logofeția Mare a Țării de Sus. Aceasta se învecina cu alte prăvălii deținute de către proaspătul cumpărător și cu cea a lui Iordache Rădulescu sluger.

La 4 iunie 1847 Hagi Tudorache cumpără de la Hagi Cheorcu și Hagi Agop Nazaretoglu „2 palme de loc” cu suma de 130 galbeni împărâtești și totodată va contribui la construcția noului zid, în lungime de 15 stj.

La 20 iulie 1847 Hagi Chevorc Nazaretolu întocmește diata pentru „*averea sa mișcătoare și nemișcătoare*” între soția sa Hagi Maeram și fii lor Hagi Agop, Artun și Nazar, ca și pentru un alt fiu provenit dintr-o altă căsătorie, Hagi Tatos. Testamentul întocmit va fi adevărat de către Judecătoria Politicească a Ilfovului, secția 1^{iu} la 8 aug. 1847 și de către președintele Judecătoriei de Comerț din București la 30 oct. 1847.

În toamna aceluiaș an, respectiv în luna lui octombrie Costache Hagi Theodorache va achiziționa bolta cea nouă din Ulița Zarafilor cu suma de 3.100 galbeni împărâtești ca și prăvălia din Ulița Sf. Gheorghe Nou, ambele reclădite după marele foc petrecut în prima zi de Sfintele Paști, pe 23 martie 1847. Noile proprietăți sunt confirmate de către Judecătoria de Comerț din București.

În anul următor Costache Hagi Teodorache, devenit proprietar al „*binalei*” din Zarafi își va asuma în devălmășie împreună cu vecinul său Nicolae Rădulescu sărdar refacerea zidului despărțitor dintre cele două proprietăți, acțiune care se prelungește până la 27 iunie 1850, când are loc și măsurătoarea curții lui Costache H. Theodorache. De asemenea era nevoie ca „*plimbătorile*” să fie mutate și totodată să fie dotate cu câte o butie cu apă pentru a nu aduce vătămare pivniței și porților. Fraților le revenea și ridicarea a „*doi stâlpi de piatră de zid*”, la care C. H. Theodorache avea obligația „*să pue numai porțile*”. Totodată se face și măsurătoarea curții lui Costache H. Theodorache după construirea zidului bezestenului edificat de către frații dumnealui.

Documentele din cadrul acestui dosar au fost ordonate în succesiune cronologică și nu după cum au fost legate în prezentul dosar, iar acolo unde anumite acte aveau consemnate mai multe date s-a considerat ultima dată în ordonarea cronologică.

Copii legalizate de Documentele a două prăvălii
din strada Zarafilor Colorea Roșiu din Bucuresci
a Doamnei Elisa Alexandru Plagino (născută Hagi Theodorache).
Transcrise dupe cele originale, protocolite și corigente tipograficesce de P. M.
Georgescu, paleografu și translator de limba greacă la Arhiva Statului,
București, 1877, nr. 3.

1.

〈1678-1688〉

Adică eu, Pătru abagiul, împreună cu făméia mea, Mafia, și cu feciorii noștri, anume: Istodor i Iorga, scriem și mărturisim cu acesta al nostru zapis ca să fie de bună credință la mâna dumnealui jupânului Mihului neguțătoriul. Ca să

se știe cându au fostu acum în zilele mări(«)i sale, domnu(«)lui nostru, Io Șerban voievod, iar noi den bună voia noastră și de către nimenilea siliți venit-am la dumnealui de ne-am tocmit cu dumnealui de i-am vândut 2 prăvălii aici, în oraș, în București, la Ulița cea Mare, den susul Zarafilor, despre Curtea Domnească, amândoao alături, pre den sus alătura cu prăvăliile lui Ianachie vistiier Pitișteanul, și den jos alătura cu prăvăliile Mantii abagiul și cu locul lor, den Ulița cea Mare până în ulița ce merge alătura cu zidul Curții Domnești, dreptu bani [g]ata¹, taleri 155, care prăvălii au fostu ale noastre de la părinții noștri de cumpărătoare de la Drăgan, feciorul Mariei, și i-am dat și zapisele cele vechi. Și am vândut noi de a noastră bună voie și fără de nici o silă și cu știrea fraților noștr[i]¹ și a vecinilor dinprejurul locului, și am luat acești bani toți gata deplin în mâin[ile]¹ noastre.

Dreptu acéia am datu acestu zapis al nostru de vânzare la mâna dumnealui ca să-i poată f[i]¹ dumnealui și coconilor dumnealui moșie [oh]avnic¹ stătătoare și neclătită [...]¹ dumnealor boiari [...]¹.

Și noi pentru bună [și adevărată credin]ță¹ pusu-ne-am [...] zile [...]¹.

† Eu, Petru abagiul

† Eu, [M]afia¹

Eu, Istodor, *sinu* Pătru

Eu, Iorga, *sin* Pătru

Eu, Necula, martur

† Iane logofăt Cocorăscul, martor

Negoită sluger, marturie

Eu, Manta, martor, *sin* fecior lui Stoica abagiul

† Nedelco Titeanul, martor

† [Spiro Catreu, martor]²

Eu, Stana, mărturie

† Vasilie *ot* Colțea, mărturisescu ce scrie mai sus

† [Eu, Ioan Nicolau, martur]²

Az, Hrizea, martor

† [Teodorache Teodor, mărturisescu]²

† [Ghica Andreiu, martor]²

† Az, Dragomir, mărturiie³.

«Verso»: Zapisile di prăvălie.

M.M.B., nr. 69.832 (1). Orig. rom., hârtie difolio (42,5x29,5 cm.), sigiliu înelar în negru de fum și 3 semnături digitale în cerneală. Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: *Documente*, 1960, pp. 49-50 (nr. 14).

¹ Rupt în orig.

² Semnătură în limba greacă. Tradusă după copie.

³ Semnături autografe.

2.

1754 iulie 1

Adecă eu, Hristache căpitanu dimpreună cu s[ot]jia¹ mea, Dumitrana, fata lui Iordache, năpoată lui Chirco papugiul, dat-am zăpisul nostru la mâna lui jupânului Matei zăbunariul. Precum să să știe că avându noi o prăvălie aici, în Bucurăști, în Ulița cea Mare, despre zidul domnescu, care prăvălie au fost dată de zestre surori-mea, Floricăi, și întâmplându-să de au murit soru-mea, Florica, și nerămând niménea din ea¹, o am stăpânitu eu, fiindu-i soră mai mică. Și această prăvălie se hotăraște din sus cu prăvăliia lui jupân Grigorie Mihuleț, și din jos să hotăraște iar cu prăvăliia unchiului mieu, Chirco papugiul. Și această prăvălie s-au vândut cu locul ei, cu tot, până în zidul domnesc, însă locul pă jumătate, iar jumătate rămâne prăvălii cei din jos. Și această prăvălie s-au vândut drept bani gata, taleri 215, și acești bani i-am luat noi toți în m[â]jinele³ noastre și am vândut-o noi de a noastră bună voie, nesiliți de nimenea.

Deci, dumnealui să aibă a stăpâni dumnealui cu bună pace dumnealui și feciorii dumnealui, nepoții și strănepoții și oricine să va trage din neamu dumnealui.

Deci, noi pentru bună și adevărată credință i-am dat acestu zăpis cu iscăliturile noastre ca să-i fie dumnealui de bună credință.

Și am scris eu, Hristea dascal, cu zisa vânzătorilor.

Și când s-au scris au fostu mulți oameni care să vor iscăli, anume martori.
Iulie 1 *dni*, 1754.

[Hristache căpitan vânzător împreună cu soția mea, Dumitrana]⁴

Nicolae postelnic al treilea

Eu, Costandin Fundeanul cizmar, martor

Eu, Anastasia, mărturie

Eu, Socol diacu Colții, martor

Pătrașco *vtori* vornicu, martor

Eu, Radu lefegiul, martor

Eu, Costandin Boiciu, martor

Eu, Gavrelă zăbunar, martor

Popa Theodor *ot* Sfete Gheorghie cel Vechiu, mărturie⁵.

«Verso»: Zăpis «lui» Hristea căpitan.

M.M.B., nr. 69.832 (2). Orig. rom., hârtie difolio (34x21,5 cm.). Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: *Documente*, 1960, pp. 97-98 (nr. 54).

¹ Pătat în orig.

² æ.

³ Rupt în orig.

⁴ Semnătură în limba greacă. Tradusă după copie.

⁵ Semnături autografe.

3.

1757 august 6

† Scrisoare mea la mâna dumnealui frate-mieu, Nicolae postelnicu. Precum să se știe că având eu o pivniță în Zăbunar, pe care pivniță sunt trei prăvălii părintești cu locul lor, ce merge până în Ulița zidului domnescu, care prăvălii le-au lăsat tată-miu fraților, adică lui Nicolae una, și lui Macsin una, și lui Iordache una, și mie pivnița și cu casa din dos dinaintea¹ gârliciului pivniții.

Deci, eu având trebuință de bani întâi am vândut frăține-meu, Macsin a treia parte din pivniță, cât ține prăvăliia lui pă dânsa și cu gârleciul de piatră boltit și cu casa din dos, în taleri 80. Acum, făcând eu vânzătoare și ceialaltă pivniță 2 părți și neputând alții încăpea supt prăvăliile fraților pentru partea din fundu pe care [ia]ste² prăvăliia frăține-meu, Nicolae postelnicu m-am tocmit cu dumnealui de i-am vândut-o și au rămas și prăvăliia dumisale cu pivniță de desupt precum și frăține-mieu Macsin, numai fiindcă frăține-meu, Macsin, i-am vândut partea de pivniță unde [ia]ste² cu gârliciul și cu casa de vânzarea vinului i-am vândut cu preț mai mare, iar această parte ce am vândut-o acum frăține-meu, Nicolae postelnicul, fiind numai 3 părți fără de gârlici și fără de casă i-am vândut-o numai drept taleri 30 *poli*, 30, și mi-au dat acești bani toți deplin în mâinile mele.

Deci, fiind vânzarea din bună voia mea și cu voia și știrea soții mele și a copilelor mele am dat acest zapis al mieu ca de acum înainte³ să aibă a-și stăpâni această parte de pivniță după cum s-au numitu mai sus, cu locul ei din dos pe cât îi ține prăvăliia cu bună pace de către mine și de către copilile mele dumnealui și fii dumnealui câți Dumnezeu îi va dăru. Și pentru că n-au rămas a mai avea între noi altă pricină am iscălitu cu mâna mea iscălindu și alți boieri martori ca să se crează. August 6 *dni*, 1757.

† Costandin, *sinu* Grigore Mișu vânzător împreună cu soția me<a> și cu copilile mele, anume: Ili<n>ca, Rada, Grejdana.

† Popa Nicolae Sche<vo>filax

† Popa Iane Castrisios

Isaiia egumenul bisericii Creț<ulescu>

Costandin logofăt Mănescu, martor

Ioanu logofăt, martor

Și am scrisu eu, Radu logofăt, cu învățătura dumnealor și <sunt> martor⁴.

M.M.B., nr. 69.832 (3). *Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (31,5x21,5 cm.). Este redactat în două exemplare. Are copie mod. din 1877.*

Bibliografie: *ed.: Documente*, 1960, pp. 102-103 (nr. 59); *facș.: Documente*, 2006, p. 83.

¹ dinnainth.

² Scris peste altă slovă.

³ Șnnaite.

⁴ Semnături autografe.

4.

1759 noiembrie 16

Adecă eu, Mateiu zăbunariu, dimpreună cu fecior mieu, anume: Preda, dat-am zăpisul nostru în mâna dumnealui postelnicului Nicolae Mihuleț. Precum să știe că șazându eu într-o prăvălie 20 de ani a lui Hristache căpitan și avându noi la Hristache taleri 150 bani cu dobândă și neputând ca să ne dea banii m-am așazat cu el de i-am mai dat încă taleri 35, și am cumpărat-o noi. Dar această prăvălie fiind într-un părete cu prăvăliia mai sus numitului postelnicu nu ne-au îngăduit ci cu *vtori* vornic m-au tras ca să mergu la judecată să-mi întoarcă banii și să ne¹ ia prăvăliia de supt stăpânire, iar noi cunoscându-ne judecata ne-am rugat de dumnealui postelnicu rugându-să și alți neguțatori pentru noi ca să nu ne scoată și dumnealui ne-au lăsat prăvăliia iarăși supt stăpânire ca să o¹ stăpânim cu pace cum și până acum numai având dumnealui postelnic prăvăliia și cu și pivniță de vinde vin noi în prăvăliia noastră vin să nu fim volnici a vinde, nici rachi, nici eu, nici copii miei. Iar de care cumvași vom vinde vin sau rachi să ne ia prăvăliia de supt stăpânirea noastră.

Așijderea și pentru un zăpis al lui Hristache ce era la noi i l-am dat și taleri 9 ce avem la¹ el i [le-am]² ertat și de acum înainte³ să avem pace între noi.

Și pentru [mai]⁴ adăvărată credința ne-am iscălit și ne-am pus și de<ge>tele mai jos ca să să crează fiind și alți oameni de cinste marturi cari-i să văd iscăliți. 1759 noemvrie 16 *dni*.

Eu, Matei zăbunar, adeverez

Eu, Preda, *sin* Matei, adeverez

Eu, Costandin boiangiu, martor

Eu, Gavrilă vătaf zăbunar, martor

Eu, Dobre Dăr<sto>rean, martor

Eu, Sandu bărbier, martor

Eu, Costandin [c]ăpitan⁵, martor

Pătrașco *vtori* vornicu

† Popa Theodor *ot Sfete* Gheorghie cel Vechiu, mărturie

† Eu, Goga zăbunar, *zet* Mateiu zăbunar, mărturie⁶.

Și am scris eu, Antonie logofăt, cu zisa dumnealor.

<Verso>: Zăpisul lui Matei Zăbunar.

M.M.B., nr. 69.832 (4). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (22x17 cm.), 2 semnături digitale în cerneală. Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: *Documente*, 1960, pp. 105-106 (nr. 62); facs.: *Documente*, 2006, p. 84.

¹ Ad. interlinear.

² Tăiat în orig.

³ Șnnainte.

⁴ Pătat în orig.

⁵ Scris peste altă slovă.

⁶ Semnături autografe.

5.

1759 decembrie 19

Dat-am această scrisoare a noastră de adevăriniță la mâna dumnealui Matei zăbunariul de aici, din București. Precum să știe că cumpărându dumnealui o prăvălie în Ulița Zăbunariilor, în mahalaua Sfântului Nicolae, de la Hristache ce au fost căpitan i de la¹ soția sa [ ]² atât locul cât și lemnile prăvăliei de sunt acum 6 ani. Și fiindcă acolo alătura are și postelnicul Nicolae Mihulețul prăvălie i pivniță și nefiindu iscălit în zapisul de vânzare s-au sculatu acum de au dat jalbă la dumnealui Costandin Dudescu *vel* vornec cerând ca să întoarcă banii lui Matei Zăbunariul și să stăpânească dumnealui fiind vecin și dumnealui *vel* vornec dupe jalba Mihulețului au trimis pe Pătrașco *vtori* vornec ca să¹ ducă la judecată pe amândoa părțile. Dar până a nu merge la judecată s-au învoit între dumnealor fiindu și numitul Pătrașco vornicel și noi cu toții de față și au dat Matei Zăbunar dumisale Nicolae postelnic 16 lei, însă 4 lei ce au zis că sunt dobânda unor bani ce-i luase să-i dea pentru prăvălie i 1 leu pentru o carte de blestem i 11 lei i-au dăruit pentru căci au iscălit zapisu de vânzarea prăvăliei și taleri 2 *poli* au datu vornicelului i taleri 9 căpitanului Hristii spărgându-i un zapis de datorie și dându-i și amaneturile înapoi³ care facu peste tot taleri 27 *poli*, acești bani tot Matei Zăbunar i-au dat afară din cumpărătoarea prăvăliei și prăvăliia au rămas supt stăpânirea lui Matei Zăbunaru că așa s-au învoit cu postelnicul Nicolae.

Pentru aceia amu dat și noi această scrisoare de adevăriniță la mâna dumnealui Matei Zăbunariul adevărindu cum că au chiețuit acești bani și au rămas să stăpânească prăvăliia. Și pentru adevărata credință ne-amu iscălitu mai josu ca să să crează. Dichemvrie 19 *dni*, 1759.

Eu, Gavrilă vetafu, martor

Eu, Sandul bărbier, martor

Eu, Gheorghe Zăbunar, martor

Eu, Costandin boiangiu, martor

Eu, Dobre Drăstorianul, martor

Pătrașco *vtori* vornicu, martor⁴.

M.M.B., nr. 69.832 (5). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (32x21,5 cm.). Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: *Documente*, 1960, pp. 107-108 (nr. 63); facs.: *Documente*, 2006, p. 84.

¹ Ad. interlinear.

² Loc alb în orig.

³ Șnapoi.

⁴ Semnături autografe.

6.

1784 noiembrie 30

† Adeverez cu acest zăpis al meu la mâna dumnealui cumnatului Anastasie. Precum să știe că vânzându-să o prăvălie a lui Tudorașco căpitan Zăbunar ce este alătura cu prăvăliia mea ce o am în Zăbunar, în taleri 850, adică opt sute cincizeci, și având eu protimisis de a întoarce bani m-am rugat dăe dumnealui, cumnatu Anastasie, de mi-au găsit acești bani cu dobândă *za* pungă taleri cincipe pe lună. Și am răscumpărat a[ceastă]¹ prăvălie cu locul ei dupe cum se vede. Și după aceasta trecându doi ani și făcându-să dobânda la bani, taleri 204 și nedându-mi mie mâna ca să o² țiu m-am rugat de dumnealui de au priimit prăvăliia drept acești bani taleri 1.054 cu locul ei și după cum să vede pentru ca să nu intre altul striin și dumnealui să plătească banii la neguțători.

Deci să aibă dumnealui să o² stăpânească cu bună pace de către mine și de către tot neamul meu atât dumnealui cât și fii și nepoții dumnealui și i-am dat zăpis de vânzarea dentâi cum și altele ce au mai fost.

Și pentru mai adevărată credința iscălitu mai jos puindu-mi și pecetea.
Leat 1784, noemvrie 30.

Alecse polcovnicel vânzător
Dumitrache Mihuleț, martor³.

⟨*Verso*⟩: Zăpisul cumnatului Alecse de prăvălie.

M.M.B., nr. 69.832 (7). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (22x15,5 cm.), sigiliu inelar în cerneală. Are copie mod. din 1877.

¹ Scris peste alte slove.

² Ad. interlinear.

³ Semnături autografe.

7.

1793 iulie 4

Prea înălțate¹ Doamne,

Din luminată porunca înălțimii² tale prin zăpciu dumnealui vătafu dă divan s-au înfățișatu la judecată Stanca de lă Focșani din partea Moldovii cu jalba ce au datu mări⟨e⟩i tale pentru Anastase *biv* logofăt *za* vistierie de aici, arătându că avându frate-său, Tudorașco căpitan, o prăvălie aici, în București, în Șalvaragii, fără știrea ei o au vândutu numitului în taleri 850 și³ după un anu aflându dă vânzare, n-au pututu a veni să o⁴ răscumpere într-acea vreme fiindu în pământul Țării Moldov⟨e⟩i și³ cere dreptate cu a-i întoarce banii pârâtului să ia prăvăliia în stăpânirea ei. Am întrebatu păe logofătul Anastase ce are a răspunde care-le zise că frate-său, Tudorașco, fiindu dator și³ stanohorisindu-să

de datornici au vândutu prăvăliia unui neguțător și un Alecse polcovnicu cumnată-său ce au muritu avându prăvălie alătura și protimisindu-să au întorsu banii cumpărătorii acelui neguțător [încă]⁵ de la *leat* <17>82, dar neavându bani l-au împrumutatu el și după doi ani neputându a face bani să-i dea i-au vândutu prăvăliia cu zapisu dreptu acești bani și au stăpânit-o până acum de sunt trei ani și apoi o au datu dă zestre fii-sii dându-i și toate zapisile prăvălii. Am întrebatu pă Stanca de sunt 11 ani de cându au vândutu frate-său prăvăliia și³ zise că suntu ca la zece ani și că⁴ la anul aflându de vânzare au venitu la București de s-au întâlnitu cu Alecse și i-au zisu dă ce au cumpăratu prăvăliia fără știrea ei nefiindu iscălit în zapisu. S-au mai întrebatu de au datu jalbă la domnu și³ zise că n-au datu nici atunci, nici altă dată, fără numai acum.

Deci, din cercetarea aceasta să alege că Stanca zicându că vor fi ca la zece ani de cându s-au vândutu și că aflându dupe unu an au venitu la București și³ n-au datu jalbă la domnu, nici în urmă, ci acum întâi au datu, n-are nici o dreptate și³ protimisisu dupe cursul atâția ani și vânzarea ce au făcutu frate-său și cumpărător dupe urmă până la stăpânirea prăvăliei de acum sunt buni stăpâni. Iar hotărârea cea dăsvârșită rămâne a să face de către înălțimea⁶ ta. 1793 maiu 18.

[Dimitrie sluger]⁷
[Iani?. *biv vel stolnic*]⁷
[Dimitrie Perdicari]⁷
[Grigorie Jiano pitar]⁷
Ioan Vierușian
[Pascăl *vtori vistier*]⁷
[Mihai Greceanu vistier]⁷
Nica *treti* logofăt⁸.

Trecutu în condică.

Io Aleksandr Kostandin M̄r̄z voevod Ți gospodar zemln Vlaxiskoe

După cercetarea ce am făcut domniia mea în divan față cu amândooă părțile dovedindu-se fără tăgăduire că la un an dupăe vânzarea prăvăliilor aflând Stanca de vânzare nu ș-au făcut cererea ei ca să întoarcă banii și să ia⁴ prăvăliile, ci au tăcut până acum de sunt zece ani, numai dă când au aflat dă vânzarea prăvăliilor. După atâția ani ce au trecut nu mai poate cere acum protimisis să răscumpere ci întărim domniia mea anaforaoa aceasta și hotărâm să le stăpânească Anastase Gărdescu cu bună pace de către Stanca. 1793 iulie 4.

Vel logofăt.

Prea înălțate¹ Doamne,

† Pe această alegere a judecății Departamentului nerămâind odihnită Stanca de la Focșani, zapciu cel orându din luminată porunca înălțimii² tale au adus-o și înaintea⁹ noastră față cu Anastase Gărdescul *biv* logofăt *za* vistierie, unde citind anaforaoa aceasta a judecății Departamentului o găsim cu cale și cu toată dreptatea urmată de vreme ce însuși Stanca cu graiu său arată că sunt zece

ani de când au aflat și știe de vânzarea aceștii prăvălii și într-această diastimă niciodată cerere de protimisis n-au făcut.

Dreptu aceia cererea ce face acum peste atâția ani nefiind priimită la dreptate rămâne să să⁴ urmeze precum într-această alegere a judecății Departamentului să coprinde, ia[r]¹⁰ hotărârea cea desăvârșită rămâne a să face de către înălțimea⁶ ta. 1793 iunie 1.

Ianache Muruz *vel* vornic
Scarlat Ghica *vel* logofăt
Nic. *vel* dvornicu⁸

Biv treti logofăt.

«*Verso interior*»: Stanca de la Focșani.

«*Verso*»: Carte de judecată pentru prăvăliia.

M.M.B., nr. 69.832 (8). *Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (35,5x24 cm.), sigiliu inelar domnesc în chinovar. Are copie mod. din 1877.*

Bibliografie: ed.: *Documente*, 1960, pp. 161-163 (nr. 96); facs.: *Documente*, 2006, p. 117.

¹ Șnnßlcate.

² Șnnßlcimii.

³ Îß.

⁴ Ad. interlinear.

⁵ Se repetă în orig.

⁶ Șnnßlcimh.

⁷ Semnături în limba greacă. Traducere după copie.

⁸ Semnături autografe.

⁹ Șnnainth.

¹⁰ Rupt în orig.

8.

1794 iulie 3

Prea înălțate¹ Doamne,

† Jăluescu mări«e»i tale pentru Elena izbășoia a răposatului Bratu izbașa de Pușcărie că având eu cumpărat un locu de prăvălie în târgu și cu odaie din dos, de la un Tudorașco Zăbunariu, unde mă vecinescu cu [p]răvăliia² numitei *i* cu o³ prăvălie a vătafului Radu de Pușcărie, care aceste trei prăvălii au fost din vechime ale unui stăpân, și fieștecare prăvălie s-au vândut cu locul lor deopotrivă al căroru locu merge până în zidul Curții gospod. Dar fiindcă răposatul Bratu izbașa și cu vătaf Radu învoindu-să amândoi ș-au prefăcut prăvăliile și lui Tudorașco nedându-i mâna atunci să o³ facă la facerea temelii i-au călcatu locu lui Tudorașco ca de o³ palmă și mai bine și au avut judecată înaintea⁴ dumnealui răposatului *vel* vornic Filipescu. Dar, fiindcă zapisele prăvălii lui Tudorașco au fostu puse amanet de tată-său la Mitropolie, n-au

avutu cu ce să pliroforisi judecata ca să-și afle dreptate ci s-au făcut o anafora a dumnealui *vel* vornic la mâna Bratului ca să să mulțumească Tudorașco fiindcă i-au fostu pivnița de lemnu și Bratu i-au făcut păretele de zid și-și va pune și Tudorașco tălpile pe temeliia lui. Acum cu acea anafora silește de a cuprinde și locu din dosu astă-toamnă dând jalbă numita că nu voi să-mi fac prăvăliia și din pricina prăvălii mele i să³ pricinuește stricăciune prăvălii ei am fostu silit de judecată să o³ facu și dând jalbă mări(e)i tale ca să mi să³ aleagă atât locu despre dânșii cât și temeliia fiind rău pusă să să strice și să să facă pe unde va fi³ cu cale și să mă întovărășăsc și eu la chieltuială, fiindcă așa este și obiceiul de a fi³ doao prăvălii la un părete cu care jalbă am fost orânduit la dumnealui *vel* vornic de Țara de Sus și trimițând 2 *vtori* vornici la fața locului și cât au fost meidanu l-au măsurat cum s-au priceput și au pus semne făcând cercetare și la călcarea locului cu temeliia au găsit-o adevărată măcar că zapisile prăvălii cele vechi nu-mi era la îndămână ca să să pliroforisească și mai bine și cerând eu ca să strice temeliia și să îndreptăm locu și să o³ facem amândoi ea⁵ au zis că este femeie văduvă să nu o³ mai bag în chieltuială, ci să primescu să-mi pui tălpile pe temeliia ei acum și să-mi prefac prăvăliia și oricând să vor mai prefaca dupe vremei să vor îndrepta și așa am făcutu și eu prăvăliia iar din dosu unde au fost închis cu uluci și s-au găsit bulumaci vechi de 20 de ani și unde au avut și Tudorașco odaie din vechime care odae de vreo 6 ani să stricase, cum și numiții mai în urmă ș-au făcut câte o odaie pe locu lor n-au mai intrat în cercetare, ci mi-am⁶ pus temeliia odăilor ce fac din dos pe temeliia cea veche, încă am mai lăsat ori și ce³ locu spre dânșii ca să nu mai aibă bănuială după cum să vede fiind și alți vecini față și mi-am⁶ rădicat odăile.

Acum au început a tânji că colțul odăii din jos l-am pusu pe locu ei și m-au oprit din lucru și au adusu alți vornici și n-au căutat la nici bulumacii vechi ce s-au găsit în pământ închizătoare a numitei, unde și acoloa avém bănuială că mi-au⁷ călcat locu cum și la prăvălie nici la temeliia veche a odăii mele ce s-au găsit în pământu încuiată nici au cerut să vază zapise și scrisori ci au făcut o măsurătoare fără de a lua vreo pliroforie de undeva și-mi mută odăile cu doaoă palme mai în lăuntru pe loc strimt și mă păgubește de locu și de lucru ce am făcutu până acum. Eu văzând aceasta am adus zapisele și cărțile de unde au fost și am dat jalbă mări(e)i tale ca de iznoavă să mi să cerceteze pricina după zapise și cărți ce avem și să facă izbrănire.

Milostive Doamne doaoă săptămâni sunt de când treapăd vornici să vie să-și aducă zapisele și cărțile ce vor fi având să ne³ înfățișăm înaintea⁴ dumnealui *vel* vornic și nu vin, mă rog să fie luminată porunca mări(e)i tale către un zapciu [cu]⁸ bumbașir să-i aducă să ne³ înfățișăm să ni se facă și izbrănire.

Și cum va fi³ mila mări(e)i tale.

Prea plecată sluga mări(e)i tale,
Anastasia Gărdescu.

Dumneata *vel* vornice de Țara de Sus theorisind jalba aceasta să faci cercetare și ori să îndreptezi sau să ne arăți cu anafora prin zapciu ceauș de aprozi. 1794 iulie 3.

Treti logofăt de Jos

M.M.B., nr. 69.832 (6). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (31,5x21,5 cm.). Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: *Documente*, 1960, pp. 166-168 (nr. 99).

¹ ȘnnBlcate.s

² Scris peste altă slovă.

³ Ad. interlinear.

⁴ Șnnainth.

⁵ æ.

⁶ miæm.

⁷ miǣ

⁸ Se repetă în orig.

9.

1801 ianuarie 9

Fie Doamne mila ta spre noi precum am nădujdut și noi întru Tine. Cu ajutorul Domnului Nostru Iisus Hristos și a Maicii Preacuratei Fecioara Maria făcut-am această foaie de zestre a fiicei noastre Bălășăca după cum în jos anume arată: 1801 ghenar 9.

Rânduiala hainilor

- 1 rându de haine atlas, cusutu și tătarcă blănit cu nurcă
- 1 rându de haine dimie, binișul blănit cu cacom
- 1 roch<i>e de șaliu cu antăriu ei
- 1 biniș de ghermesut blănit cu sangeap
- 1 rând de haine de batiste cu flori cu toate ale lui
- 1 pereche de cintienu de șaliu în vârgi
- 1 pereche de cintienul de păombrea
- 1 pereche cercii de auru cu rubinuri
- 2 inele de auru cu rubinuri
- 1 pereche de paftale de argintu și poleite cu colanul lor de dramuri
- 1 făfurie de argint cu lingurița ei de dramuri 50
- 6 șăruri de mărgăritar
- 1 boșcelâc de venitic de nunu
- 1 boșcelâc de venitic de ginere
- 1 boșcelâc de borangic de socru
- 1 boșcelâc de borangicu de so<a>cră
- 5 boșcelâcuri de borangec femeiești
- 2 cămăși de pânză suptire
- 1 gevea de ginere

1 gevea de nunu
6 tistemiluri de cele bune
4 givre⟨le⟩ de oglindărese
4 testimiluri mai proaste ci s-au dat la copii oglindărisilor

Rânduiala așternutului

1 scoarță de patu mare
1 saltea de citu de Lipșcan cu trei perne ale ei
1 plapă de citu asemenea
1 cearșaf de săltea de pânză de bumbacu
1 cearșafu de plapumă tot asemenea
2 perne mici și una mare
3 fețe de venitic
3 fețe de bumbac albe
3 fețe de melteh roșii
1 cearșafu de venitic pentru învelitul așternutului
1 ladă mare de haine

Rânduiala mesăi

1 masă mare de pânzu suptire
1 masă asemenea
12 șărvete de bumbac vergate cu borangicu
1 prosop de obraz
1 peșchiru de mâni tot asemenea
1 tocu de talere¹ de cositoru
12 perechi de cuțite cu lingurile lor
3 tingire cu capacile lor
1 căldare mare de rufe
1 lighean cu ibricul lui
1 sfășnicu de alamă cu mucările lui
2 castroane de cositor mari
2 castroane tot asemenea mai mici
1 casă cu pivnița ei și cu locul ei moștenescu din dreptul casii în curmeziș până în ulicioară.

Taleri:

500, adecă cinci sute, bani gata.

De la noi puțin iar de la milostivul Dumnezeu milă și blagoslovenie.

Ierei Șerban [ ]² ot București³.

⟨Verso⟩: Două rânduri în lb. armeană.

M.M.B., nr. 69.832 (9). Orig. rom., hârtie difolio (48x17 cm.). Are copie mod. din 1877.

¹ talerere.

² Indescifrabil.

³ Semnătură autografă.

10.

1810 august 22

† Adică eu, Grigoriie *sin* Bratul izbaşa *za* puşcărie care mai jos mă voi iscăli încredinţez cu acest zăpis al meu la mâna unchilor miei, anume: Dragomir şi Ghinea şalvaragii. Precum să ştie că rămându-mi de la răposatul tatul meu o prăvăliie în Şalvaragii, în mahalaoua Sfântului Gheorghe Vechiu cu pământul ei moştenescu, însă în faţa uliţei stânjăni [ ]¹ şi lungul locului stânjăni [ ]¹ şi fiindcă mai sus numiţii unchi-miei m-au crescutu de micu copil în casa dumnealor, rămâind eu nevârstnicu de părinţi. Şi această numită prăvăliie a mea aflându-să închiriată la dumnealor numiţii unchii miei pe ani cinci şi eu vrând a o² face vânzătoare am dat jalbă slăvitului divan cerând a mi se da voie a vinde numita prăvăliie ca un lucru ce este drept al meu părintescu precum mai pe largu să arată în diata răposatului tatălui meu ce este făcută la *leat* 1784 noemvrie 12 cu care jalbă am orânduitu la Departamentu de şapte spre cercetare de unde mi s-au dat voie a-mi vinde numita prăvăliie ori prin meaz sau cu riza-pazar, dar însă cu această simfoniie ca muşteriu cel ce va cumpăra această prăvăliie să nu fie volnic a scoate din prăvăliie pe numiţii unchii miei până la împlinirea sorocului de ani cinci ci tocmai peste cinci ani să aibă a o² face zăpt şi intra acel muşteriu în stăpânirea prăvălii. Dar eu ca unul ce am cunoscut multajutor de la numiţii unchii miei ca unii ce m-au crescutu de mic copil până m-am şi căsătorit şi mai vârtos şi numita prăvăliie închiriată la dumnealor pe ani cinci ca să o² mai stăpânească de acum înainte³, care de a şi fi şi găsit alt muşteriu strein ca să o² vânzu cu şartul judecăţii ce să arată mai sus s-ar fi discolipsit a număra banii acum pă prăvăliie şi a intra în stăpânire tocmai piste cinci ani. Pentru ca să nu o² mai înstreinez la altă mână streină am rugat pe cei mai fruntaşi neguţători din isnaful şalvaragiilor de au fost de faţă la tocmeala prăvălii şi m-am învoit cu dumnealor mai sus numiţii unchii-miei de a mea bună voie nefiind silit de nimeni, nici îndemnat, şi le-am vândut numita prăvăliie drept bani gata, taleri 7.600, adică şapte mii şase sute, care bani i-am priimit toţi deplin în mâinile mele, din care bani am plătit chiria prăvălii ce eram dator la dumnealor, de o luasem pe cinci ani, iar cu ceilalţi bani am să mă chivernisescu.

Deci, printr-acest zăpis al meu să aibă numiţii unchii miei: Dragomir şi Ghinea, a stăpâni numita prăvăliie cu bună pace dumnealor şi tot neamul dumnealor şi nesupăraţi de către mine *i* de către soţia mea şi de către tot neamul meu, fiindcă această vânzare o am făcut de a mea bună voie nefiind silit de nimeni, nici îndemnat. Şi spre a fi temeinică şi nestrămutată această vânzare am adevărit acest zăpis cu însuşi iscălitura mea şi cu a soţii mele rugând şi pe dumnealor neguţătorii ce au fost de faţă la tocmeala noastră de s-au iscălit mărturii dându-le dumnealor sineturile cele vechi. 1810 august 21.

Eu, Gligore *sin* Bratu izbaşa vânzătoru, adeverez

Eu, Frusina soția lui Gligorie vânzătoare, adeverez
Ianache starostea de șalvaragii, martur
Am fost față când s-au numărat banii.

H. Ilie cupeț, martor

Eu, Stanciu șalvaragiu, martor

Costandin șalvaragiu, martor și am fostu față și la luarea banilor.

Dumitrache Hristea șalvaragiu, martor fiind față la numărătoarea
banilor.

Și am scris eu, Gheorghe logofăt al stărosti«e»i cu zisa numitului Grigorie
și «sunt» martor⁴.

De la Departamentul de Optu

Au venit și înaintea⁵ noastră Grigorie vânzătorul cu unul din cumpărători,
anume: Dragomir șalvaragiu, unchi-său, cerând ca dupe orânduială să i² se
adevereze acest zapis și de către judecată, a căroră vânzare și cumpărătoare
cercetându-o și noi din sineturile vechi ne îndăstulăm că această prăvălie cu
locul ei încă de la *leat* 1775 martie au fost cumpărat-o Bratu izbașa tatul lui
Grigore de la Costandin vorn[ice]l⁶, socră-său apoi la moartea Bratului cu diata
lui de la *leat* 1784 noemvrie au fost lăsat prăvăliia aceasta cu toate celelalte
lucruri ale lui în stăpânirea soți«e»i sale, Ilinca, sora cumpărătorilor, și în
stăpânirea fiu-său, Grigorie vânzătorul, dupe care murind și Ilinca și rămându
numai această prăvălie și închiriată dă dânsa la Dragomir. Dupe jalba altor rude
ale lui Grigore s-au cercetat pricina de Epitropiia Obștirii și judecata au depărtat
pe acele rude încercând cu ținerea prăvăli«e»i pe Dragomir și să-și dea socoteala
la Epitropie, iar pe Grigore să-l dea la școala domnească *ot* Sfântu Gheorghe
Vechiu ca să învețe carte precum am văzut și anafora Epitropi«e»i cu *leat*
1798 dechemvrie întărită și de răposatul mării sa Costandin Vodă Hangerlău.
Apoi dând focul când au arsu târgul și arzând și prăvăliia aceasta prin zapis al
lui Grigore din *leat* 1805 ghenarie, și adevérit iar de Epitropiia Obștirii s-au
așăzat de au prefăcut-o prăvăliia Dragomir *brat ego* Ghinea cu a lor cheltuială și
osteneală și să o stăpânească cinci ani pentru plata ei în care diastimă dă vreme
viindu și Grigore în vârstă și împrumutând-să de la numiții unchii lui cu câțiva
bani la trebuințele lui cum și după împlinirea acestor cinci ani, mai închiriind
Grigore dă iznoavă prăvăliia la dânsii cu zapis de la *leat* <1>810 ghenarie pe alți
cinci ani și însurându-să apoi au dat jalbă la slăvitul divan cerând ca să o² vânză,
iar acești cumpărători unchii lui stând cu dânsii la judecata Departamentului de
șapte n-au putut să-i o scape dă vânzare dându-i judecata dupe cererea lui
slobozenie să o² vânză ca un stă[p]ân⁷ ce este și acel cumpărătoru să intre în
stăpânirea ei după ce li să va împlini anii închirierii lor, precum am văzut și cea
anafora cu *leat* 1810 iulie 8.

Și așa acum ziseră că și o parte și alta, căzând la târgul prăvăli«e»i prin
știrea isnafului au vândut-o numiților, drept taleri 7.600, care zise că i-au și
priimit în mâna lui, însă taleri 5.035 naht în mână, și taleri 2.565, datoriia lui în
nooă condeie cu care l-au împrumutat și cu banii ce i-au fost dat chiriia înainte³

pe cinci ani viitori și s-au dăsfăcut între dânșii nemaivând nici să ia, nici să mai dea unul altuia ceva, rămâind cumpărătorii acum buni stăpâni pe prăvăliie.

Dreptu aceia dupe cererea și rugăciunea lor am adevărit și noi zapisul ca să stăpânească prăvăliia aceasta Dragomir *i brat ego* Ghinea ca niște buni cumpărători ce sunt și dupe orânduială s-au trecut și în condica Depeartamentului pentru siguranția lor. 1810 avgust 22.

Stanciul clucer
Costandin serdar
Stroe serdar
Costandin sluger
Costandin Grecean sluger⁴.

Procit treti logofăt.

M.M.B., nr. 69.832 (10). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (33,5x24 cm.), 2 semnături digitale în cerneală. Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: *Documente*, 1960, pp. 198-202 (nr. 122).

¹ Loc alb în orig.

² Ad. interlinear.

³ Șnnainte.

⁴ Semnături autografe.

⁵ Șnnainth.

⁶ Scris peste alte slove.

⁷ Rupt în orig.

11.

1811 decembrie 22

Către prea slăvitul divan, plecată jalbă

Jăluim slăvitului divan că noi cei mai jos arătați avem câte o prăvăliie aici, în târgu, care toate sunt alăturate, ale căror locu merge lungul până în ulița ce merge pă lângă zidul Curții cei Vechi, după cum și sineturile ce avem arată și l-am stăpânit până acum în pace, unde nemaiputând suferi gunoiul ce săe arunca pe acel locu viranea fiind mai întâiu am dat și taleri 1.200 de l-am curățit de gunoiu, apoi l-am închis cu uluce, care acum un chir Iane cupeț ce au cumpărat o pivniță a unui Hagi Stoian ce este cu fața la podu ce merge pă lângă zidul Curții Vechi unde ș-au făcut odăi pe acea pivniță, apoi cu îndestul că fără nici un cuvânt ș-au făcutu streșinile de pică în curțile noastre, ci încă mai sus numitul unindu-să cu un Costandin *sin* Ștefăni Căpățână, în silniciie viind cu toporul au spart lacătul de la porțile noastre și ș-au băgat cară cu buți și alte lucruri zicând că locul au fost viranea slobodu, iar nu al nostru și numitul Costandin ș-au făcut porțiță de umblă pân curțile noastre și-și pune fânuri și alte calabalăcutri de ni să pricinuește mare murdalăcuri și gunoaie locurile noastre pentru care ș-au făcut și ferestre în curțile noastre.

Ne rugăm slăvitului divan să ne aflăm dreptatea și cu numiții lui să li să facă căzuta cercetare pentru aceste réle urmări și scorniri ce scornescu, fiind veniți de <i>eri, de altă<i>eri și pentru sfărâmarea porții ce au sfărâmat lacătul cu fumuri de anarhiie și să li¹ să dea poruncă a-și stăpâni lucrurile sale după copriinderea sineturilor ce le¹ are, iar nu mai mult, căci aceste locuri le-am avut de la moși de la strămoși de l-am stăpânitu. Și când ne-au dat mâna l-am avut iarăși închis după cum și acum îl avem închis. Și cum va fi¹ mila slăvitului divan.

Ai slăvitului divan plecați
noi opt neguțători prăvăliiași ce ne aflăm la aceste prăvălii de aici.

De la întâiul divan

Cinstiți dumneavoastră veliților vornici să cercetați jalba aceasta atât înaintea² dumneavoastră prin judecată câtu și prin vedere la fața locului. 1811 dechemvrie 22.

Biv vel medelnicer.

M.M.B., nr. 69.832 (11). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (24,5x17,5 cm.). Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: Documente, 1960, pp. 204-205 (nr. 124).

¹Ad. intelinear.

²Šnnainth.

12.

1824 mai 25

Măsurătoarea locului prăvălii lui Hagi Agov *sin* Hagi Chiorcu Nazaretolu, ce prin zapis au cumpărat-o de la¹ dumneai serdăreasa Elenca Mihulețea *ot* Ulița Sarafilor, însă fața la Ulița Sarafilor în Șalvaragii, stânjeni unul, palme cinci, degete cinci, și din napoi iarăși asemenea mijlocul în dreptul zidului odăilor sfintei mănăstiri Cotroceni și în dreptul zidului caselor lui Căpățână, stânjani unul, palme dooă și fundul în fața uliții ce vine din dosul Curții Domnești palme șapte, iar lungul din ulița Sarafilor până în ulița din dos a Curții Domnești.

Dreptu aceia nefiind nici o pricină dăspre vecini hotărâm a stăpâni numitul Hagi prăvăliia în pace și nesupărat dupe măsurătoarea ce să arată. Aceasta. 1824 maiu 25.

Costandin Crețulescu *vel* vornic².

Trecută în condică.

M.M.B., nr. 69.832 (12). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (28,5x19 cm.). Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: Documente, 1960, p. 231 (nr. 140).

¹Ad. interlinear.

²Semnătură autografă.

13.

1824 iulie 7

Prea înălțate¹ Doamne,

Prin riza-pazar am vândut o prăvăliie a mea ce o am în Ulița Sarafilor, la un Hagi Agov *sin* Hagi Chiorcu Nazaretolu, și fiindcă dumnealui sărdaru Nicolaie Nica tot supără pe cumpărător cerând protimisis și nu voește a număra nici banii, nici să iscălească la zapis, mă rog înălțimii² tale ca să fiie luminată poruncă către cinstita Logofețiie cea Mare ori banii cu dobânda lor și cheltuiala ce au mai făcut să-l îndatoreze a-i răspunde sau să iscălească zapisul. Și cum va fi mila mări(e)i tale.

A mări(e)i tale prea plecată slugă,
Elenca serdăreasa Mihuleața.

Dumita(e)vel logofăt de Țara de Sus să cercetezi jalba aceasta. 1824 iulie 7.

Biv vel sluger.

M.M.B., nr. 69.832 (14). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (21,5x16 cm.), 5 semnături digitale în cerneală. Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: *Documente*, 1960, p. 232 (nr. 141).

¹ Șnblcate.

² Șnblcimii.

14.

1824 iulie 28

Încredințez cu zapisul meu pe Hagi Agov *sin* Hagi Chiorcu. Precum să să știie că având o prăvăliie rămasă de la¹ răposatul bărbat-mieu, în Târgul din Lăuntru cu pământul ei ohavnec, din Ulița Șalvaragiilor, lungul până în ulița din dos a Curții cei Vechi, care prăvăliie este între nepotul Costandin Măcsim și între prăvăliia răposatului pitarului Nicolaie Gărdescu. Și având trebuință de bani am făcut-o vânzătoare mai sus numitului și prin bună tocméală nesilită de nimeni, cu știrea rudelor am vândut-o mai sus numitului drept taleri zece mii trei sute cincizeci, care bani i-am priimit pe toți deplin în mâna mea.

Drept aceiia am dat acest zapis al meu dimpreună și cu zapisul cel vechiu ce l-am avut de stăpânirea aceștii prăvălii ca să aibă și dumnealui a o stăpâni cu bună pace atât de către mine *i* dă către copiii miei cât și de către tot neamul meu atât el cât și copiii lui, câți Dumnezeu îi va dăruia având-o moștenire nestrămutată în veci.

Și pentru mai adevărată credință am pohtit pe scriitor de m-au iscălit, iar eu mi-am pus pecetea ca să să crează. 1824 maiu 12.

Elenca Mihuleața serdăreasa vânzătoare.

[Nic.]² Nicolae serdar, mărturie

Ioan Gărdescu sluger

Costache Mihuleț, adeverez
[Atanasie V.]³
[Alecsandru]³
Costache clucer Poenar, scriitor și martor⁴.

De la Depertamentul dă Șapte

Dumneaei serdăreasa Elenca Mihuleața au trimis la judecată pă ginerile dumisale, cluceru Costache Poenar, vechil cu adeverință înscris prin care zice că neputând însuși să vie la judecată au trimis pă numitul vechil să arate că vânzarea aceștii din dos prăvălii este făcută de bună voia sa și au priimit și toți banii ce să coprind în dos făcând rugăciune judecății să să adevereze zapisul acesta spre siguranția cumpărătorului fiindcă și cei cu protimisis s-au iscălit și alte rude sau vecini cu protimisis nu mai are.

De aceia după a vânzătoarei rugăciune adeverează judecata zapisul acesta trecându-să șin în condica Depertamentului. 1824 maiu 20.

I. Bucșan paharnic
Ianache Spirescu stolnic
Stroe serdar
Răducanu medelnicer
Stanciu pitar
Grigorie *biv* serdar
Dumitrache Prisăceanu
Nicolae Săulescu *trėti* logofăt³.

Trecută în condică.

De la¹ Logofeția mare a Țării de Sus

Fiindcă adevेरirea zapiselor pentru vânzări de acareturi nemișcătoare atât după coprinderea pravilii cât și după domnescul pitac este orânduie ca aici, în București, numai Logofeția Țării de Sus să le¹ facă și Depertamentul împotriva urmând s-au pus de au adevेरit zapisul acesta care adevेरire a Depertamentului neavând țării au venit în urmă la Logofeție cu zapisul Costache *biv* clucer *za* arie, ginerile și vechilul serdăresii Elencăi Mihuleața vânzătoarea cu Hagi Agopu *sin* Hagi Chiorcu cumpărătoru arătând că vânzarea și cumpătoarea s-au făcut prin bună învoire și sau numărat și banii, de care întrebându-să vechilul de unde are vânzătoarea această prăvăliie și pentru ce trebuință o vinde de au iscălit toți cei ce au cădere de protimisis, răspunse că prăvăliia o are rămasă de la răposatul soțul dumneaei, serdaru Dumitrache Mihulețu, și o vinde pentru a împlini zestrea fii-sii și că alte rude sau vecini, care-i să nu fie iscăliți la zapis nu mai are, afară din sărdaru Nicolaie Nica, care-le rudeniie fiind nu voește nici zapisul al iscăli, nici banii a număra, care sărdar aducându-se s-au îndatorat de au și iscălit.

Deci, vânzarea prăvălii făcându-se pentru înzestratu fii-sii după pravilă este priimită măcar și zestre a vânzătoarii de ar fi prăvăliia cu cât mai vartos

fiind rămasă de la soțul dumneaei și de vreme ce mă încredințăm sărdăreasa prin numitul clucer gineri-său, că toate rudele și vecinii au iscălit cei ce au avut cădere de protimisis și altă pricină la mijlocu nu este după cererea și rugăciunea ce au făcut s-au adevărit zapisul acesta trecându-se și în condica divanului ca să-și aibă urmarea și paza spre a stăpâni cumpărătorul prăvălii în pace. 1824 iulie 28.

[Mihail Manu]² *vel* logofăt³.

Trecută în condică.

M.M.B., nr. 69.832 (13). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (29,5x19,5 cm.), sigiliu inelar în cerneală. Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: *ed.: Documente*, 1960, pp. 232-233 (nr. 141).

¹ Ad. interlinear.

² Indescifrabil. Citit după copie

³ Semnături autografe.

15.

1825 iunie 16

Adică eu cea mai jos iscălită încredințez cu zapisul meu la mâna [dumnealui Hagi Agop *sin* Hagi Chiorcu Nazaretoglu]¹. Precum să știie că rămându-mi de la răposatul soțul meu, pitaru Nicolae Gărdescu, dooă prăvălii în târgu pă Ulița cea Mare, din Șalvaragii, cu locul lor moștenescu ce merge în dos până în zidul Curții Domnești cei Vechi, după cum zapisile cele vechi arată având și pivniță supt amândooă și să învecinescu din sus cu o prăvăliie ce era a casii răposatului sărdarului Dimitriie Mihuleț și din jos cu prăvăliia Ghinii șalvaragiu, care prăvălii le-au avut și răposatul clironomiie de la părinți și fiindcă au rămas o sumă de bani datoriiie făcută de răposatul în viață și creditorii m-au strâmtorat foarte a le² plăti. Și pentru ca să nu mă îngreunez cu dobânzile mai mult am vândut dumnealui mai sus numitului neguțator o prăvăliie dintr-acestea în taleri 13.000, adică treisprezece mii, aflându-să și vecini din sus cu prăvăliia ce au cumpărat de la casa răposatului sărdarului Dimitrie Mihuleț. Dar pentru că supt amândooă prăvăliile este o pivniță și ca să nu să mai osibească au cerut de i-am dat cu schimb și pă ceialaltă prăvăliie dându-mi în loc prăvăliia de alătura ce au cumpărat-o de la casa sărdarului Mihuleț lăsându-mi și chiria de la amândooă prăvăliile ce le-am dat ca să o² iau eu până la Sfântul Gheorghie al *leatului* viitor 1826. Și de atunci înainte³ să le ia dumnealui în stăpânire pentru care me-au răspuns dumnealui toți banii de mai sus ai vânzării.

Drept aceia făcându-să această vânzare și schimb prin bună învoire și cu știrea dumnealui slugerului Ioan Gărdescu cumnatul meu ce mai jos s-au iscălit spre a-i fi lui dumnelui stăpânirea de temeiu în veci și nesupărat de către nimeni i-am dat și toate sineturile cele vechi ce s-au găsit ale acestor dooă prăvălii precum și dumnealui me-au dat zapisile prăvălii ce am priimit-o schimb și

neștiind eu carte am rugat pă dumnealui sluger Gărdescu, cumnatu mieu, de m-a iscălit puindu-mi și degetul în loc de pecetie ca să să crează. 1825 iunie.

Eu, Lucsandra soția răposatului pitarului Nicolaie Gărdescu, vânzătoare adeverez

Ioan Gărdescu sluger martor

Mariia Buiasca, sora răposatului pitarului Gărdescu, mărturie

Ghinea Radu șalvaragiu, vecin și martor⁴.

De la Logofeția cea Mare a Țării de Sus

Cu dooă asemenea zapise prin care vinde Lucsandra pităreasa Gărdeasca o prăvălie din dooă ce i-au rămas de la răposatul soțul său, pitarul Nicolae Gărdescul, la Hagi Agopu *sin* Hagi Chiorcu Nazaretoglu, iar ceialaltă prăvălie o dă schimb numitului (căci amândooă să află pă o pivniță și nu le poate dăspărți) și priimește de la numitul Hagi altă prăvălie ce are și el acolo alături cumpărată de la casa răposatului Dimitrie Mihulețu viindu la Logofeție amândooă părțile, însă pităreasa prin vechil dumnealui slugerul Ioan Gărdescui, cumnată-său, fratele bărbată-său, ce este îngrijitor asupra casii mortului având Gărdeasca și copii au cerutu a să adeveri arătând cu sineturi că prăvăliile sunt bune și drepte ale răposatului pitar Nicolae Gărdescul, soțul vânzătoarei, și vinde pă una dintr-însele ca să plătească datorii ce i-au rămas de la bărbată-său căci cu dobânzile să încarcă și intră casa în mai mare greutate, iar pă ceialaltă o dă schimb pă asemenea prăvălie că cu acest mijlocu s-au îndemnat mușteriu de au dat prețu bun și atât pentru prăvălii că sunt fără de pricină cât și pentru datorii că sunt adevărate încredință Logofeția însuși numitul sluger dându și foaie de datorii coprinzătoare de taleri 12.508, după a căruia încredințare săe priimește și vânzarea și schimbul ce face și aici fiind și pităreasa Lucsandra am trimis pă Gheorghe Theodorescul logofăt dă divan de au întreat-o și pă însăși și au adus răspuns că cu voia și priimirea ei este fiind aceasta mijlocul cel mai bun spre folosul copiilor. S-au întreat pentru rude *i* vecini și iarăși slugerul Gărdescu încredință că nu mai sunt alte rude căroră să li să cază protimisis precum și vecini de o parte este prăvăliia care o ia schimb de la H<agi> Agopu și dăspre alta este Ghinea șalvaragiul care-le au iscălit.

Deci, aceste dooă prăvălii ale pităresii fiindu-i rămase de la răposatul soțul său de la care-le rămâindu datorie neplătită și pentru datorii a să plăti prin știrea celui mai de aproape rudă și îngrijitor vânzându-să una dintr-însele priimită este vânzarea iar ceialaltă făcându-se schimbu și la mijlocu nefiindu vreo pricină împotrivoare cum și pentru prăvăliia ce o ia schimb de la H<agi> Agop fiind știută că au cumpărat-o și el prin știrea și adevेरirea Logofeții și este dreaptă a sa, și la schimbu nefiind trebuință a să întreba rudele și vecinii s-au adevेरit zăpisele și de către noi, ca H<agi> Agop să stăpânească acele dooă prăvălii ce le-au luat acum de la pităreasa una prin cumpărătoare și alta prin schimb și pităreasa să-și stăpânească pă seama copiilor prăvăliia ce o ia prin schimb de la H<agi> Agopu trecându-să și în condica divanului. <1>825 iunie 16.

Vel logofăt.
Răducu stolnicu⁴.

M.M.B., nr. 69.832 (15). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (32,5x22 cm.). Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: *Documente*, 1960, pp. 239-242 (nr. 145).

¹ Scris cu altă cerneală.

² Ad. interlinear.

³ Șnainte.

⁴ Semnături autografe.

16.

1825 iunie 16

Adică eu, cel mai jos iscălitu, încredințez cu acestu adevărat și credincios zapisul mieu la mâna dumneaei cocoanii Lucsandrii, soția răposatului pitarului Nicolae Gârdescu. Cum să știe că rămându-i dă la răposatu soțul dumisale dooă prăvălii în târg, pă Ulița cea Mare, din Șalvaragii, cu locul lor moștenescu ce merge în dos până în zidul Curții Domnești cei Vechi, după cum zapisile cele vechi arată având și pivniță supt amândooă și să învecinescu din sus cu o prăvălie ce era a casii răposatului sărdarului Dimitrie Mihuleț și din jos cu prăvăliia Ghinii șalvaragiu, care prăvălii le-au avut și răposatul soțul dumneaei clironomie dă la părinți. Și fiindcă au rămas o sumă de bani datorie făcută de răposatu în viață și creditorii strâmtorându-o foarte a le plăti și pentru ca să nu se îngreueze cu dobânzile mai mult mei-au vândut mie o prăvălie dintr-acestea în taleri 13.000, adică treisprezece mii, aflându-mă și vecin din sus cu prăvăliia ce am cumpăratu de la casa răposatului sărdarului Dimitrie Mihuleț. Dar pentru că supt amândooă prăvăliile este o pivniță și ca să nu să mai osibească am cerutu dă me-au dat cu schimb și pă ceilaltă prăvălie dându-i în locu prăvăliia de alătura ce am cumpărat-o de la casa sărdarului Mihuleț lăsându-i și chiria dă la amândooă prăvăliile ce mi le-au dat ca să o ia dumneaei până la Sfântul [Ghe]orghe¹ al *leatului* viitor, 1826, și de atunci înainte să le iau eu în stăpânire pentru care i-am și răspunsu dumneaei toți banii de mai sus ai vânzării.

Drept aceia făcându-să această vânzare și schimb prin bună învoire și cu știrea dumnealui slugerului Ioan Gârdescu, cumnatul dumneaei, ce mai jos s-au iscălit spre a fi dumneaei stăpânirea dă temeiu în veci și nesupărată de către nimeni i-am dat și toate sineturile numitei prăvălii ce am dat-o schimbu precum și dumneaei me-au dat toate sineturile céle vechi ale acestor dooă prăvălii.

Și pentru mai adevărată credință m-am iscălit mai jos ca să să crează.
<1>825 iunie.

[ ]², adică Hagi Agop *sin* Hagi Chiorcu Nazaretoglu
Ghinea șalvaragiu, martor³.

Am scris eu, Chiriță dascăl slovenesc, cu zisa lui Hagi Agop și suntu și martor.

De la Logofeția cea Mare a Țării de Sus

Cu dooă asemenea zapise prin care vinde Lucsandra pităreasa Gârdeasca o prăvălie din dooă ce i-au rămas de la răposatul soțul său, pitarul Nicolae Gărdescu, la Hagi Agop *sin* Hagi Chiorcu Nazaretoglu, iar ceialaltă prăvălie o dă schimbu numitului (căci amândooă să află pă o pivniță și nu le poate dăspărți) și primește de la numitul H<agi> altă prăvălie ce are și el acolo alături cumpărată de la casa răposatului sărdarului Dimitrie Mihuleț viind la Logofeție amândooă părțile, însă pităreasa prin vechilu dumnealui slugerul Ioan Gărdescul, cumnată-său, fratele bărbată-său, ce este îngrijitor asupra casii mortului având Gârdeasca și copii au cerut a să adeveri arătându cu sineturi că prăvăliile sunt bune și drepte ale răposatului pitar Nicolae Gărdescul, soțul vânzătoarei, și vinde pă una dintr-însele ca să plătească datorii ce i-au rămas de la bărbată-său, căci cu dobânzile să încarcă și intră casa în mai mare greutate, iar pe ceialaltă o dă schimb pă asemenea prăvălie, că cu acest mijlocu s-au îndemnat mușteriu de au dat prețu bun și atât pentru prăvălii că sunt fără de pricină, cât și pentru datorii că sunt adevărate, încredință Logofeția însuși numitul sluger dându și foaie de datorii coprinzătoare de taleri 12.508, după a căruia încredințare să primește și vânzarea și schimbul ce face și aici fiindu și pităreasa Lucsandra amu trimis pă Gheorghe Theodorescul logofăt dă divan de au întrebat-o și pă însăși și au adus răspunsu că cu voia și priimirea ei este fiindu acesta mijlocul cel mai bun spre folosul copiilor. S-au întrebat pentru rude *i* vecini și iarăși slugerul Gărdescu încredință că nu mai sunt alte rude cărora să li să cază protimisis precum și vecini de o parte este prăvăliia care o ia schimb de la H<agi> Agopu și despre alta este Ghinea șalvaragiul care-le au iscălitu.

Deci, aceste dooă prăvălii ale pităresii fiindu-i rămase de la răposatul soțul său de la care-le rămâindu datorie neplătită și pentru datorii a să plăti prin știrea celui mai de aproape rudă și îngrijitor vânzându-să una dintr-însele priimită este vânzarea iar ceialaltă făcându-să schimb și la mijlocu nefiindu vreo pricină împotrivoare cum și pentru prăvăliia ce o ia schimb de la H<agi> Agop fiindu știut că au cumpărat-o și el prin știrea și adevेरirea Logofeției și este dreaptă a sa și la schimb nefiindu trebuință a să întreba rudele și vecinii s-au adevेरit zapsile și de către noi ca H<agi> Agop să stăpânească acele dooă prăvălii ce le-au luat acum de la pităreasa, una prin cumpărătoare și alta prin schimb și pităreasa să stăpânească pă seama copiilor prăvăliia ce o ia prin schimb de la H<agi> Agop trecându-să și în condica divanului. 1825 iunie 16.

Vel logofăt.

Răducu stolnicu³.

M.M.B., nr. 69.832 (16). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (36,5x25 cm.). Are copie mod. din 1877.

¹ Scris peste alte slove.

² Semnătură în lb. armeană.

³ Semnături autografe.

17.

1825 august 7

Adică eu, Ghinea șalvaragiu, împreună cu cumnată-mea, Marica, soția răposatului frate-mieu, Dragomir, dat-am acest adevărat și credincios zapis al nostru ca să fie dă bună credință la mâna dumnealui Hagi Chiorcu Nazaretoglu. Precum să știe că având o prăvălie cu locul ei moștenescu în Șalvaragii, în mahalaoa Sfântului Gheorghie ce am cumpărat-o împreună cu mai sus numitu răposat frate-mieu dă la răposatul nepotu nostru Grigorie *sin* Bratu izbașa za Pușcărie, care dă o parte să vecinește cu prăvăliile mai sus numitului Hagi și dă altă parte cu prăvăliia dumnealui slugerului Iordache Rădulescu, iar lungul locului aceștii prăvălii merge din fața podului și până în zidul Curții Domnești, precum mergu și celelalte prăvălii de alătura, care prăvălie o am stăpânit de frați până acum. Acum nemaiputându-o ținea ne-am învoit cu mai sus numita cumnată-mea și de a noastră bună voie am făcut-o vânzătoare și găsinu-să mușteriu ca să o cumpere dumnealui mai sus numitu Hagi fiindu și vecinu prin bună tocmeală nesiliți dă nimeni cu știrea rudelor și a vecinului celuilalt am vândut-o dumnealui drept taleri 12.500, adică dooăsprezece mii cinci sute, care bani priimindu-i pă toți dăplin în mâna mea am dat și noi în mâna dumnealui împreună cu acest zapis al nostru dă vânzare și zapis de cumpărătoare *i* diata răposatului Bratului izbașa cu care să aibă a o stăpâni cu bună pace de către noi și de către tot neamul nostru dumnealui, copii dumnealui, nepoții, strănepoții câți Dumnezeu îi va dărui avându-o moștenire nestrămutată în veci.

Și noi pentru mai adevărată credință ne-am iscălit puindu-ne și degetele în locu de pecete ca să crează. 1825 iulie 23.

Eu, Ghinea Radu șalvaragiu, vânzător

Eu, Marica, soția răposatului Dragomir, împreună cu fii-miei vânzători și neștiind să scriu am pus degetul.

Eu, Gheorghe Badea *zet* Dra<go>miriu dimpreună cu soția mea, Smărănda, marturi

Eu, Ioniță *sinu* popa Gheorghe ginere, împreună cu soția mea, Mariia, martur

Ienache Răducanu *biv vel* sluger, mărturie

Eu, Ghiță *sin* Dragomiru șalvaragiu, martor

Alecse Mih. Berlescu, martor

Mih. Berlescu, martor

Istr. Ciogărdia *vtori* vistier, martor

Mariia *sin* Alecse işlicar, martor

[ ]¹ *vtori* vistier, martor

Maria Berleasca, sora vânzătorilor, martoră².

Și am scris eu, Chiriță dascăl slovenesc, cu zisa mai sus numiților vânzători și sunt și martor.

De la³ Logofeția Mare a Țării dă Sus

Cu acest zapis dă vânzarea prăvălii ce în față să arată viind la Logofeția Ghinea *sin* Radul șalvaragiu vânzătorul împreună cu Hagi Chiorcu Nazaretoglu cumpărătorul cerând adevărire arătând că vânzarea și cumpărătura s-au făcut prin bună învoire și s-au numărat și banii pentru care văzându-să în zapis că prăvăliia aceasta au fost cumpărată de numitul Ghinea *i* de răposatul frate-său, Dragomir, și la Logofeție neviind și Marica, soția lui Dragomiru, ce să vede în zapis iscălită a să întreba dă este vânzarea făcută și cu voia ei și de ș-au priimit din suma banilor vânzării pe jumătate ca de la o prăvăliie ce să arată de frați au dat răspuns Ghinea că Marica fiind femeie neputincioasă nu poate veni la Logofeția, iar vânzarea este făcută și cu voia ei, și că banii pă jumătate i-au și priimit numita.

Așadar, vrând Logofeția a să pliroforisi și de la Marica dă este cu voia ei vândută prăvăliia și de au priimit banii l-am trimis pe Mihai logofăt de divan de au făcutu întrebare numitei și au adusu răspuns Logofeții că și vânzarea este cu a ei voie și banii i-au priimit dupe care am mai întrebat pă Ghinea de au iscălit toate rudele lor și vecinii ce au cădere de protimisis și răspunse că alte rude nu mai au cum și vecini dăspre o parte este un slugerul Iordache care-le au și iscălit în zapis, iar dăspre altă parte este vecin cumpărătorul cum și dăspre celelalte dooă părți, adică în față este uliță, iar în dosu este zidul Curții Domnești cei Vechi.

Deci, atât Ghinea cât și Marica, cumnată-sa, încredințând Logofeția că prăvăliia este dreaptă a lor fără nici o pricină și vânzarea au făcut-o de bună voie priimindu-și fieșcare partea sa dă bani pă jumătate din suma prețului ce în zapis să arată și că alte rude sau vecini afară din cei iscăliți în zapis căroră să li³ să cază protimisis nu mai au. Dupe cererea dar și rugăciunea ce au făcut și vânzătorii și cumpărătorul s-au adevărit zapisul acesta și cu a noastră iscălitură ca să-și aibă urmarea și paza trecându-să și în condica divanului. 1825 avgust 7.

Vel logofăt.

Răducu stolnicu².

Procit Mihai logofăt

M.M.B., nr. 69.832 (16). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34,5x24,5 cm.), 2 semnături digitale în cerneală. Are copie mod. din 1877.

¹Indescifrabil.

²Semnături autografe.

³Ad. interlinear.

18.

1827 iunie f.z.

Dau credincios zapis al mieu la mâna dumnealui chir Hagi Kivorc Nazaretoglu. Precum să să știe că prin bună învoială am făcut cu dumnealui

schimb o prăvăliie ce o am avut cu locul moștenescu în Ulița Sarafilor luată tot de la¹ dumnealui cu schimb, precum sineturile ce i-am dat arată dându-mi altă prăvăliie asemenea tot pă acea uliță ce au avut-o dumnealui cumpărată cu locul moștenescu de la¹ Matei croitorul, precum iarăși sineturile ei arată, care mi s-au încredințat. Și pentru că prăvăliia ce i-am dat eu are loc mai mult și este alătura cu alte trei prăvălii ale dumnealui mi-au dat și adaos taleri 2.800, adică dooă mii opt sute, care i-am și priimit toți dăplin.

Drept aceia să stăpânească dumnealui cu bună pace nesupărat dă către nimeni, însă fiindcă eu după trebuința ce am avut am fost luat chirii aceștii prăvălii încă pă doi ani înainte² de la¹ chir Morenul chiriașul, adică de la¹ Sfântul Gheorghie al următorului *leat* <1>827 până la Sfântul Gheorghie al viitorului *leat* <1>829.

De aceia și dumnealui să aibă a lua chirii prăvălii ce mi-au dat-o schimb asemenea până la acel soroc al *leatului* <1>829 Sfântul Gheorghie îngrijindu dumnealui a pune om cinstit ca la numitul soroc să facă teslim prăvăliia precum acum să află fără dă a fi stricăciune întru nimic, iar ferească Dumnezeu pentru vreun foc întâmplându-să până la acest sorocu a veni din altă parte și nu din pricina chiriașului ce va pune dumnealui atunci să nu fie răspunzător. Și prin încredințare am dat dumnealui acest [z]apis³ cu iscălitura și pecetea mea iscălit și de dumnealui slugeru Iancu Gărdescu, cumnatul meu dându-mi și dumnealui asemenea zapis. <1>827 iunie.

Eu, Lucsandra, soția răposatului pitarului Nicolaie Gărdescu, adeverez

Ioan Gărdescu sluger, martor⁴.

M.M.B., nr. 69.832 (18). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (29,5x20 cm.), sigiliu inelar în cerneală. Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: *Documente*, 1960, p. 247 (nr. 149).

¹Ad. interlinear.

²Șnainte.

³Scris peste altă slovă.

⁴Semnături autografe.

19.

1847 iunie 4, București

Printr-acest înscris al meu ce-l dau la mâna dumnealui H<agi> Cheorcu și H<agi> Agop Nazaretoglu supt a mea iscălitură să face cunoscutu că dăvălmășie ce au avut mai dinainte¹ vreme în zidul cel vechi al prăvăliei mele, în Ulița Sfântului Gheorghie Nou, măsurat într-o palmă de loc astăzi me-au vândut această palmă numitul de mai sus drept galbeni șazeci și cinci împărătești. Și acum fiind de trebuință a să face un alt zid din nou numai pă locul dumnealui din fața podului până în curte, în lungime de stânjini cincispreze.

De aceia me-au mai vândut încă o palmă și din locul acestui zid nou drept alți șazeci și cinci galbeni împărătești ca să am suptiscălitul dăvălmășie la

acest zid nou împreună cu dumnealui și după săvârșirea clădirii arătatului zid cheltuiala să va împărți pă din doăo după socoteala analoghiei ce să va face de cătră doi arhitectoni, iar prețul ale acestor doă palme coprinse mai sus ce se adună în suma de una sută treizeci galbeni împărătești l-au primit astăzi deplin de la mine pentru care ne și legăm a păzi coprirea acestui înscris întră toate în veci nestrămutat pentru care am iscălit față fiind și obrazele ce să vād mai jos iscălite de martori spre a-și avea urmarea și temeiul întocmai.

Drept aceia s-au făcut doăo asemenea înscrisuri câte unul la mâna altuia. București, în 4 iunie <1>847.

Hagi Tuodorache².

M.M.B., nr. 69.832 (19). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (35,5x22 cm.). Are copie mod. din 1877.

¹ dinnainte.

² Semnătură autografă.

20.

1847 octombrie 18

Printr-acest înscris fac cunoscut că astăzi am vândutu ohavnic dumnealui Costache H<agi> Theodorache bolta mea cea nouă din Ulița Zarafilor, ce acum am zidit-o după focu, ce să învecinește de la vale cu bolta noastră ce este de frați, iar din sus cu bolta <lui> taică-său, H<agi> Theodorache și din dosu merge locul până în Ulița hanurilor Gabroveni, în dreptu galbeni împărătești 3.100, trei mii una sută, sau câte paisprezece sfanțih un galben, care boltă este pă locul moștenescu și fiindcă bolta încă nu este gata mă făgăduescu a-i o da cu toate gata fără a-i pretenderisi vreo para. Iar curtea în dos din bolta și până în ulița de din dos am de a i-o dăspărți prin dooă cât-le o boltă și la alte. Și acum înainte¹ am priimitu dreptu arvună 1.000, una mie galbeni, iar cusuru mi-l va răspunde după întărirea zapisului și am iscălit. 1847 octombrie 18.

[H<agi> Agop Nazaretoglu]².

M.M.B., nr. 69.832 (21). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (23x19 cm.). Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: *Documente*, 1960, pp. 289-290 (nr. 171).

¹ Șnnainte.

² Semnătură în lb. armeană. Tradusă după copie.

21.

1847 octombrie 29

Prăvălia mea din Ulița Sfântului Gheorghe Nou, cea din nou clădită acum, ce să învecinește cu prăvălia dumnealui H<agi> Theodorache în partea stângă, iar în cea dreaptă și cu prăvălia frații noastre ce să coprinde în diata răposatului tatălui nostru am vândut-o dumnealui Costache *sin* H<agi>

Teodorache, în prețu de galbeni împărătești trei mii una sută tocmai No. 3.100, pe care bani i-am și primitu, însă locul aceștii prăvălii săe va socoti a fi în stăpânirea dumnealui pă cât adică va eși la măsurătoarea după o împărțală deopotrivă cu celălalt loc al prăvăliei de frați, adică jumătate din cât va fi în aceste două prăvălii. Pentru care spre siguranța dumnealui i-am dat și documentele de dreapta mea stăpânire ca să stăpânească în viitor din neamu în neam și zidul curții despărțitoare ce va face de la mijlocu cu vreme va fi în devălmășie, adică jumătate cu cheltuiala dumnealui și jumătate cu a frații noastre.

Și spre credință am iscălit rugând și pă cinstitul Tribunal de Comers a-l adevveri după toate formele. 1847 octomvrie 19.

[ ]¹, H<agi> Agop Nazaretolu, adeverez.

[ ]¹, Artun Nazaretolu.

[ ]¹, Nazar Nazaretolu.

[ ]¹, H<agi> Tatos Nazaretolu.

[ ]¹, Hagi Mariam Nazaretina, muma copiilor de mai sus.

Așezământul ce coprinde acest zapis este și cu a mea priimire.

Costache H<agi> Theodorache².

Judecătoria de Comerț din București

Hagi Agop Nazaretoglu cerând prin jalbă trecută la No. 5862 să i să adevereze acest zapisu de vânzarea coprinsului într-însu prăvălie cu locu ei către Costache Hagi Theodorache a venit în judecătoria cu cumpărătoru Costache de a mărturisit vânzătoru zapisul acesta că este dreptu al său și cumpărătoru Costache de a dat înscris într-însu că așezământul ce el coprinde este și cu a sa priimire. Apoi fiindcă vânzătoru spre dovadă că este în drept a face vânzarea a înfățișat următoarele:

Anul 1824 maiu 25. Anafora a răposatului vornic Istrate Crețulescu coprinzătoare că hotărăște a stăpâni vânzătoru Hagi Agop *sin* Hagi Chivorc Nazaretolu prăvăliia ce a cumpărat-o în Ulița Zarafilor de la serdăreasa Elenca Mihuleața și care la măsurătoarea ce i s-a făcut s-a găsit în fața uliții de unu stânjen și cinci palme, degete iarăși cinci și în fund asemenea.

Anul 1825 iulie 23. Zapisul al Ghinii Radu șalvaragiu întărit la 7 avgust dintr-acel an de către desființata Mare Logofeție a Țării de Sus cu coprinde că a vândut lui Hagi Chivorc Nazaretoglu o prăvăliie cu locul ei moștenescu din Șalvaragii ce să învecinește de o parte cu prăvăliile numitului Hagi și de alta cu prăvăliia slugerului Iordache Rădulescu cu lungimea locului din fața uliții până în zidu Curții Domnești.

Anul 1847, iunie 20. Diiată a răposatului Hagi Chivorc Nazaretolu întru care iscălește și soția sa Hagi Maeram Nazaretina *i* fiilor lor Hagi Agop vânzătoru Artun Nazaretoglu, Nazar Nazaretoglu și Hagi Tatos Nazaretoglu că sunt mulțumiți, prin care împărțește dietașu H<agi> Chivorc averea sa la soția și fii săi cu chipulu ce într-însa să coprinde lăsând prăvăliia ce să vinde printr-

acest zapis vânzătorului Hagi Agop, care această diată este adeverită de cinstita Judecătorie a Ilfovului, secsia întâiu, la 8 avgust anul curgător subt No. 101.

Fiindcă cumpărătoru Costache dând înscriș de mulțumire pă prezisa diată a dat și dovadă de a sa pământeniie și fiindcă în urma căutării făcută condicilor Judecătorii și buletinurilor ofițiale nu s-a găsit nemișcătoru ce să vinde supus la vreo popritoare împrejurare de zălogire, secfestrul ori pretențiiie zestrală pă temeiele de mai sus și asemănat dispozițiilor legiurii obștită prin buletinul cu No. 13, din anul 1840, întărește judecătoriiia zapisul acesta pă numele cumpărătorului Costache trecându-să și la condică.

President Scarlat Urlățeanu

E. Predescu

Stan Georgescu

Iordache Stanciu

Grefier N. Cămărășescu².

Anul 1847, luna octomvrie 29, No. 307 din condica vânzărilor, grefa 1^{iu}.

M.M.B., nr. 69.832 (22). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (35,53x21,5 cm.), sigiliu cu legenda: „Tribunalul Comercial din Capitala București. 1832” și o semnătură digitală în cerneală. Are copie mod. din 1877.

¹Semnături în lb. armeană.

²Semnături autografe.

22.

1847 octombrie 30

Cu toate că suptuiscăliții mulțumiți fiindu pă diata răposatului soțului celui dintâiu suptuiscălite și părinte al celor din urmă suptuiscăliți, anume: H<agi> Chivorc Nazaretoglu, care s-a adeverit de cinstita judecătorie a Ilfovului, secsia 1^{iu}, am iscălit și în zapisul de vânzarea bolți din Zarafi, urmată această vânzare de H<agi> Agop Nazaretolu, fiu și fratele nostru, cu priimirea noastră tutor¹. Dar fiindcă fratele nostru ne arată trebuință de a da și osebit înscriș spre siguranța cumpărătorului acei bolți că noi nu avem nici o pretenție asupra numitei bolți.

De aceia, dăm acest înscriș că are toată voia și puterea fiiu și fratele nostru a săvârși numita vânzare în puterea prezisei dieți ci cumpărătorul nu va avea nici o supărare din parte-ne, nici acum, nici după vremi.

[ ]², Hagi Maeram Nazaretina

[ ]², Hagi Tatos Nazaretoglu

[ ]², Nazar Nazaretoglu

[ ]², Artun Nazaretoglu

Semnăturile de mai sus s-a mărturisit înainte-mi³ de adevărate de către Hagi Maeram Nazaretoglu, Hagi Tatos Nazaretoglu, Nazar Nazaretoglu și Artului Nazaretoglu. 1847 octomvrie 30.

Grefier N. Cămărășescu

Prezidentul Judecătoriei de Comerț din București

După cererea prin jalbă a lui Hagi Agop Nazaretoglu și pă temeiu încredințării de mai sus a grefierului Judecătoriei adeverează Prezenția iscăliturile dintr-acest înscris că sunt adevărate ale Hagi Mariam Nazaretoglu, Hagi Tatos Nazaretoglu și Nazar Nazaretoglu i Artun Nazaretoglu. 1847 octomvrie 30.

Prezident M. Marcolescu
Grefier N. Cămărășescu⁴.

No. 4477

M.M.B., nr. 69.832 (23). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (29,5x19 cm.), 5 semnături digitale în cerneală.

¹ totilor.

² Semnături autografe în lb. armeană.

³ Șnnaintemi.

⁴ Semnături autografe.

23.

1847 decembrie 16

Printr-acest înscris ce-l dăm supt iscăliții la mâna dumnealui domnul Costache Hagi Tudorache săe face știut că prin bună învoială și tocmeală am vândut către dumnealui bolta ce este rămasă moștenire nouă la trei frați prin diiata tatălui nostru și anume, răposatul H<agi> Chiorc Nazaretolu, și cu prețu drept galbeni împărătești doaă miie optu sute, No. 2800, din care galbeni acum înainte¹ am priimitără arvună, galbeni împărătești trei sute No. 300, iar cusurul să îndatorează ca să nu le² răspunză atunci când îi vom preda actu formăluit de stăpânire fără de vreun fel de pricinuire. Să face știut și aceasta că orcare se va întoarce din această învoire noi să fim supuși a plăti arvuna după pravilă, iar dumnealui de să va întoarce să piarză arvuna. Și pentru întocmai ne-am iscălit înșine ca să se crează. 1847 dechemvrie 16.

[ ]³, H<agi> Agop Nazaretolu

[ ]³, Artun Nazaretolu

[ ]³, Nazar Nazaretoglu⁴.

M.M.B., nr. 69.832 (25). Orig. rom., hârtie difolio (22,5x18,5 cm.). Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: Documente, 1960, p. 290 (nr. 172).

¹ Șnnainte.

² Ad. interlinear.

³ Semnături autografe în lb. armeană.

⁴ Semnături autografe.

24.

1848 ianuarie 1

Printr-acest act de diată ce-l dau supt iscălitul atât către soția mea, Hagi Maeram cât și către fii miei, anume: Hagi Agop, Artun, Nazar, și către fiul meu, Hagi Tatos, ce-l am din altă soție, să face cunoscut că deși la *leatul* 1844 luna februarie am făcut diată și adevărită fiind de către cinstita politicească Judecătoria a Ilfovului, secția 1^{-iu}, prin care am rânduit cum să se urmeze după încetare-mi din viață toată a mea avere mișcătoare și nemișcătoare, dar acum cu nenorocita întâmplare a focului la martie 23, anul curgător 1847, toate acareturile mele nemișcătoare s-au mistuit de foc (afară de prăvăliile *ot* mahalaoa Scaunilor, Văpseaoa Roșie, având pă din dos case cu două caturi cu No. 546, și casele mele unde hălăduesc în mahalaua Armenească suptb No. 531, Văpseaoa Galbenă, precum și altă stare mișcătoare acestea nu s-au mistuit de focu).

Drept aceia acum am socotit mai nainte până a nu mă coprinde sfârșitul vieții mele, și până îmi sunt mințile întregi și sănătoase (numai vederea ochilor nu o am) să facu diată prin care să dovedescu gândul meu către moștenitorii miei cei aleși cu care voiesc să chivernisească averea mea mișcătoare și nemișcătoare și orânduiesc ca să se urmeze întru toate după cum mai jos se arată:

1^{-iu} Lui Hagi Agop în locul de două prăvălii ce-i dedesem în târg pă Ulița cea Mare, din Șalvaragii, cu locul lor moștenesc ce era amândoă pă o pimniță (ce s-au mistuit de foc), unde se face acum o boltă, care boltă să face jumătate pă o prăvălie a sa, adică a lui Hagi Agop, și jumătate pă o prăvălie a răposatului fiului meu, Hampargium, să mai face și o altă boltă alături tot asemenea jumătate pă locul lui Hagi Agop și jumătate pă locul lui Hampargium. Din aceste două bolți, una ce săe învecinește cu Hagi Tudorache este pe seama lui Hagi Agop pă care și este de acum stăpân precum și de atâtea ani a stăpâni priimind și chiria însuși, iar ceilaltă boltă este moștenire a trei frați: Hagi Agop, Artun și Nazar, dar galbeni împărătești cinci sute No. 500, și ce au priimit fiul meu, Hagi Agop, precum să arată și în cea de mai nainte diată.

2^{-lea} Lui Artun două prăvălii ce sunt în dosul Pușcăriei supt No. 1417, Văpseaoa Roșie, și care acum s-au dat dumnealui Dimitrie Mincu a le face cu a sa cheltuială pă cursu de ani zece a sa proprietate și să plătească câte galbeni împărătești una sută No. 100 pă an chirie și de aci rămâne pă seama fiului meu, Artun, și galbeni împărătești două sute, fiindcă galbeni împărătești trei sute i-au priimit, adică din cinci sute ce-i făgăduisem prin diată.

3^{-lea} Lui Nazar o prăvălie ce era cafenea și d-asupra case cu No. 1369, Văpseaoa Roșie *i* o prăvălie din Ulița Marghitanilor cu No. 1601, Văpseaoa Roșie, cumpărată de la Hagi Garabet Hagi Nazarol *i* galbeni împărătești cinci sute No. 500, precum și jumătate din prăvăliea cu No. 1614, Văpseaoa Roșie, ce să află în Ulița Șelarilor, iar jumătate din această din urmă prăvălie este pă

seama fiului meu, Hagi Tatos, până va trăi el are a lua chiria, dar încetând din viață să va împărți de frați acea jumătate parte a lui Hagi Tatos.

Proprietățile mai sus zise au să se facă toate într-o calitate atât cu din averea mea naht cât și cu din prisosul locurilor însă dacă atât în viață-mi cât și după moarte-mi de nu să va ajunge bani atât pentru clădirea banalielor, cât și pentru plata a șapte sute galbeni împărătești, numiți la doi fii ai miei: Artun și Nazar, atunci să se împrumute casa, adică câte trei frați: Hagi Agop, Artun și Nazar, și iarăși din casa lor a câte trei frați să se plătească acea împrumutare.

4^{-lea} În dosul bolților ce să face acum în Ulița Șalvaragiilor numite, una a lui Hagi Agop și ceialtă de frați de se va face vreo bina cheltuiala jumătate va fi de la Hagi Agopu și jumătate de la mijloc, adică din casa lor Hagi Agop, Artun și Nazar, chiria asemenea adică jumătate s-o ia Hagi Agopu și jumătate casa, adică sute trei, iar pă celelalte averi ale mele mișcătoare și nemișcătoare ce sunt în ființă este moștenitoare cât va trăi soția mea, Hagi Maeram, însă pă rodul lor fără de a putea ca să se întrăineze cel mai mic lucru, adică nici să vândă, nici să-l dăruiască. Și după încetarea soții mele din viață averea să va moșteni de o potrivă frații dintr-însa născuți și pe care îi pui supt blestem pentru de a căuta sufletele noastre cu pomenirile cuvenite.

5^{-lea} Las și lui Chircor fiul fiicei mele, anume Maiu, lei cinci sute No. 500, cu toate că nu pot avea vreun drept de moștenire părintească din pricină că eu, ca un părinte o am înzestrat după orânduială și cu prisos, cu însemnatele felurimi de giuvaericele, cu salbe de galbeni, șaluri de Lahur, argintărie, fesu cu galbeni pă d-asupra, haine îndestule și cu toate cele trebuincioase pe lângă care, în urma căsătoriei sale i-am mai dat în viață fiind până la moartea ei atâția bani în naht cât nu moștenește acum acești copii ai miei.

Aceste voesc să facă moștenitorii miei după moartea mea precum cu dreptatea minții mele am rânduit și limba mea au grăit, iar ori care din moștenitorii miei care am zis mai sus să va ispiti a strica această diată precum și din judecătorii politicești sau bisericești să fie supt blestem a 318 Sfinți Părinți și a-și da seama și răspunsul la înfricoșata zioa aceea a răsplătirii înaintea Judecătorului celui drept și nefățarnic, Domnul Nostru Iisus Hristos Dumnezeu adevărat.

Asemenea și eu orice hârtie voi face spre desființarea aceștii din urmă dieți pă care toți moștenitorii miei au rămas mulțumiți iscăbind într-însa să fie socotită întru nimic și ca o hârtie albă. Și ca să aibă această diată tăria în toată vremea am rugat păe cinstita politiceasca Judecătorie a Ilfovului, secția 1^{-iu}, de <a> adevărit-o după orânduială rămânând diata de care s-a pomenit mai sus cu totul desființată. 1847 iulie 20.

Hagi Chevorc Nazaretolu

Hagi Maeram Nazaretina

[ ]¹, Hagi Agop Nazaretolu m-am mulțumit

[ ]¹, Artun Nazaretolu m-am mulțumit

[ ]¹, Nazar Nazaretolu m-am mulțumit

[ ]¹, Hagi Tatos Nazaretolu m-am mulțumit
[ ]¹, Hagi Agop Ghenovici, martur
[ ]¹, H<agi> Simion Popovici, martur
[ ]¹, Navarsat Garabet, martur
[ ]²

Scriitorii cu zisa celor mai sus iscăliți H<agi> Chevorc Nazaretolu, H<agi> Maeram Nazaretina, H<agi> Agop *i* Artun și Nazar și Hagi Tatos.

Dincă Prieteanu
Grefier, N. Cămărășescu
Citită, Gr. Puică³.

No. 101.

Judecătoria politică a Ilfovului, secția 1^{-iu}

Hagi Chevorc Nazaretolu prin jalba ce au dat către Judecătorie, priimită la No. 3014 a făcut rugăciune a i să adeveri această diată, care-le aflându-se bătrân și neputincios s-au orânduit D. grefieru Judecătoriei de au mers la casa numitului care-le mergând prin raport au arătat Judecătoriei că l-au găsit în adânci bătrânețe și orb de vedere și de față atât cu soția sa Hagi Maeram Nazaretina *i* copiii săi, și mărturii iscăliți în diată au făcut întrebare prin însuși copiii lui și martori fiindcă românește nu știe din care domnii Agop Ghenovici și H<agi> Simion Popovici au arătat că sunt și rude cu dietașul, iar cel<ă>lalt Navarsat și cu scriitoru dieții domnul Dincă Periețeanu străin dacă această diată este făcută după a lui zisă și voință și de au iscălit însuși într-însa și au răspuns că este adevărată a lui puindu-și degetul său la nume, încredințând aceasta și prin înscris și însuși martori<i> de mai sus *i* soția sa precum și copiii săi care asemenea au iscălit într-însa că sunt mulțumiți.

Așadar Judecătoria având în vedere toate acestea cum și încredințarea ce au făcut martori<i> în dosul dieții adeverează această diată numai pentru ceea ce să atinge de iscălitură trecându-se după orânduială și în condică. 1847 avgust 8.

Locul pecetii

Prezident, C. Fălcoianu
C. Cârlova
Gr. Tomița
Grefier, N. Cămărășescu³.

Prezidentul Judecătoriei de comerț din București

Citindu-să copiii aceasta cu originalnica diată și găsindu-să întocmai spre a fi crezută s-a adevérit după cererea prin jalbă a lui Hagi Agop Nazaretoglu. 1847 octomvrie 30.

Prezident, M. Mărculaescu
Grefier, N. Cămărășescu³.

Cañtelariia Judecătoriei de comerțu din București

Hagi Agop Nazaretoglu prin zăpis adevérit de această Judecătorie la 29 octomvrie anul curgător 1847 sub No. 307 au vândut către dumnealui Costache Hagi Theodorache prăvăliia sa din Ulița Sfântului Gheorghe cea din nou clădită

ce se învecinește în partea stângă cu prăvăliia numitului cumpărător și care prăvăliie să cuprindă în fața acestui testament ce este pă seama vânzătorului H<agi> Agop.

Pomojnic I. Culoglu

Au mai vândut H<agi> Agop Nazaretoglu și frații săi: Nazar și Artun, bolta cu mobilile din lăuntru de care este vorba tot la art. 1^{iu}, dintr-acest testament că este moștenire a numiților trei frați, iarăși către domnul Costache H<agi> Theodorache prin zăpăsisu adevărit de acest Tribunalu la 1^{iu} ianuarie anul curgător <1>848, sub No. 1.

Grefier, I. Culoglu³.

M.M.B., nr. 69.832 (20). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (35,5x21,5 cm.), sigiliu cu legenda ilizibilă în cerneală. Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: *Documente*, 1960, pp. 284-289 (nr. 170).

¹ Semnături autografe în lb. armeană.

² Trei rânduri scrise în lb. armeană.

³ Semnături autografe.

25.

1848 ianuarie 5

Printr-acest act ce-l dăm supt iscăliții la mâna dumnealui domnul Costache Hagi Tudorache să face știut că prin buna învoială și tocmeală am vândut dumnealui o boltă cu mobilile din lăuntru ce răposatul tatăl nostru, Hagi Chiorcu Nazaret, prin diiața sa ne-au lăsat-o moștenire noaă a trei frați al căriia boltă pământul este moștenesc, mergându până în fața uliții de din dos, însă pă de o parte să învecinește cu bolta dumnealui numitului cumpărătoru, iar pe de alta cu proprietatea dumnealui domnului Naie Rădulescu și cu zidurile dăvălmașe de amândoa părțile. Prețul ne-am învoit pentru această boltă drept galbeni împărătești doaă miie opt sute tocmai No. 2.800, și pe care galbeni acum înainte¹ i-am priimit noi pe deplin toți în mâinile noastre.

Așadar, fiindcă am priimit toți galbeni<i> tocmeli<i> precum și bolta este fără de nici o prigonire i-am dat noi acestu act suptb ale noastre iscălituri dimpreună și cu doaă zapise vechi, unul cu *leat* 1824 maiu 12 și altul cu *leat* <1>827 iunie, ca să aibă a o stăpâni și dumnealui cu bună pace atât de către noi *i* de către copii noștri cât și de către tot neamul nostru atât dumnealui *i* copii dumnealui cât și nepoți, dă nipoți câți Dumnezeu îi va dărui avându-o moștenire nestrămutată în veci, de care ne-am și iscălit înșine rugând și pă cinstitul tribunal comerțial de l-au adevărit acest act după legiuri pentru tărie întru toate și pentru toate. 1847 dechemvrie 16.

[ ]², H<agi> Agop Nazaretolu.

[ ]², Artun Nazaretolu.

[ ]², Nazar Nazaretolu.

Suntu mulțumit pă copriinderea zăpăsisului de mai sus și am iscălit.

Tribunalul Comerțial din București

Cei de față iscăliți H<agi> Agop Nazaretoglu, Artun Nazaretoglu și Nazar Nazaretoglu prin jalbă către acest Tribunal trecută la No. 6987 din 1847 a cerut adevărarea acestui act atingător de vânzarea bolții coprinsă într-însul către domnu Costache H. Teodorache, după care:

Fiindcă au venit în Tribunal tocmitoarele părți vânzători de au mărturisit actul acesta și iscăliturile că Hagi Agop Nazaretoglu în persoană, iar Artun Nazaretoglu și Nazar Nazaretoglu prin împuternicit tot Hagi Agop cu înscrisu adevărit de comisia V<ăpselii> Negre, la 19 dechemvrie de acum trecut supt No. 1250 și cumpărătorul a dat înscris din josul lui că este mulțumit pă așezământul coprins într-însu.

Fiindcă vânzători<i> spre dovada dreptului stăpânirii lor asupra pomenitei bolți ce vând au înfățișat actele următoare:

Anul 1824 maiu 12. Zapis supt iscălitura, prin punerea peceții a sărdăresii Elenchi Mihuleaș adevărit tot în acel an, iulie 28, de desființata Marea Logofeție a Țării de Sus, prin care vinde lui H<agi> Agop *sin* H<agi> Chiorc o prăvălie din Târgu din Lăntru cu locul ei moștenesc pă Ulița Șalvaragiilor.

Anul 1825 iunie. Zapis supt iscălitura prin punerea degetului a Lucsandrii, soția răposatului pitar Nicolae Gărdescu, adevărit tot în acel an și lună de desființata Marea Logofeție a Țării de Sus, prin care vinde lui H<agi> Agop *sin* Hagi Chiorc Nazaretoglu, una din doă prăvălii cu locul lor moștenesc, din târg, pă Ulița Mare, din Șalvaragii, iar pă ceilaltă i-o dă cu schimb luând în locu-i pă cea de alătura ce o are cumpărată H<agi> Agop de la casa serdarului Mihuleaș.

Anul 1827 iunie. Zapis suptb iscălitura prin punerea peceții a Lucsandrii, soția răposatului pitar Nicolaie Gărdescu, cu un martor paharnicu Ioan Gărdescu, prin care face schimb cu H<agi> Agop Nazaretoglu dându-i prăvălia ce o luase cu schimb tot de la H<agi> Agop și luând alta iarăși de la Hagi Agop cu locul ei, ce o are cumpărată de la Matei croitoru.

Anul 1827 iulie 20. Diată supt iscălitura prin punerea degetului a lui H<agi> Chiorc Nazaretoglu, mărturisită de mai mulți martori și adevărită la 8 avgust supt No. 101, de cinstitul Tribunal civil al Ilfovului, secția 1^{-iu}, prin care, la art. 1^{-iu} împărțășăște pă fiu-său, H<agi> Agop, cu una din doă bolți din târg pă Ulița cea Mare, din Șalvaragii, cu locul lor moștenesc, care să învecinește cu H<agi> Teodorache, iar ceilaltă o lasă moștenire la trei fii ai săi: H<agi> Agop, Artun și Nazar.

Fiindcă cumpărătorul Costandin H<agi> Teodorache prin înscris ce a dat în Tribunal s-a mulțumit și pă ființa zapisului cu anul 1827 pomenit mai sus care nu este adevărit de vreo autoritate precum și pă diată și fiindcă după căutarea făcută prin opisele cancețariei Tribunalului și buletinurile ofițiale nu s-a găsit bolta ce să vinde supusă la vreo împrejurare popritoare dă zălogire secfestru sau pretenție zestrală.

Pe aceste temeuri și potrivit dispozițiilor legiurii din anul 1840 obștită prin buletinul cu No. 13 tot din acel an, adeverează Tribunalul zapisul acesta pă numele cumpărătorului Costache Hagi Teodorache care este cunoscut de supus pământeanu, trecându-să și în condică.

Prezident, C.N. Brăiloiu

A. Rosetti

A. [ ]³ biv vtori medelnicer

Ion Eustratiu.

Grefier I. Culoglu⁴.

Anul 1848, luna ianuarie 5, No. 1 din condica vânzărilor, Grefa 1^{iu} al delii No. 1072, leat 1847.

M.M.B., nr. 69.832 (24). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (35,5x22 cm.), sigiliu cu legenda: „Tribunalul Comercial Capitala București. 1832”. Are copie mod. din 1877.

¹ Șnnainte.

² Semnături autografe în lb. armeană.

³ Indescifrabil.

⁴ Semnături autografe.

26.

1848 mai 29

Printr-acestu înscris ce-l dau în mâna dumnealui chir Costache H<agi> Teodorache să face cunoscut că alături cu locul meu pe care am avut prăvăliie din mahalaua Sfântului Gheorghe Nou, Văpseaua Roșiie, pe Ulița Zarafilor, având dă vecin pă răposatul H<agi> Chiorcu Nazaretoglu, în urmă după arderea focului întâmplat la 23 martie <1>847, fii numitului răposatului apucând mai înainte¹ să reclădească a sa prăvăliie și pentru că zidul cel vechiu ce au fost în dăspărțire cu mine au fostu de tovărășâie asemenea am priimitu ca să să facă iarăși zidul de tovărășâie și la clădire s-au și urmat de dumnealui luând din locul meu încă o jumătate dă palmă peste o palmă ce au fost în zidul vechiu dă tovărășâie ca să să facă zidul mai temeinic.

Și așa prin urmare după ce ș-au clăditu prăvăliile le-au și vândutu la dumnealui chir Costache H. Tudorache. Acum dar, vrându și eu ca să clădescu prăvăliia mea și cu case deasupra socotindu că acel prezis zid ce s-au făcut nu va putea slugă cu siguranție și pentru bineaoa mea cu mulțumirea amândurora părților am suferit ca tot acest zid să rămâie pă seama dumnealui cu totu locul dă o palmă și jumătate și eu să-mi fac alături altu deosibit zădu pentru bineaoa mea. Și pentru că mie îmi lipsește hrisisul acelu zid ce era² să fie de tovărășâie și urmează ca să fac deosebită cheltuială cu facerea altui zid ne-am învoit ca să mă despăgubească cu lei dooă mii șase sute pă cari-i mi i-au și numărat. Și așa dar rămâne acel zid făcut de dumnealui și care în lungimea din fața podului și

până unde să sfârșească în dos este stânjeni zece și palme trei să-l stăpânească dumnealui atât acum cât și în toată vremea și veri de câte ori după vremi să va prenoi prăvăliia dumnealui va avea tot acel drept ca să facă zidul tot precum să află acum fără a mai fi supărat ori de mine sau de clironomi mei, iar în dos, adică din locul unde să sfârșească lungimea acestui zid pre cât să află acum în lungime dă stânjeni ce mai sus să arată și până în Ulița dăspre Curtea Veche să nu aibă a intra în locul meu măcar un degetu ci acolo are să păzească stăpânirea întocmai după documentele ce amu. Și spre încredințarea și păzirea întocmai s-au dat dumnealui acest al meu înscris. <1>848 mai 29.

Nicolae Rădulescu sărdar

Fața fiind și eu mă supt scriu de martor, I. Bilciurescu

Necul<a>e Theodoru, martor

Lazăr Calenderoglu, martor³.

M.M.B., nr. 69.832 (26). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (32,5x22 cm.). Are copie mod. din 1877.

Bibliografie: ed.: *Documente*, 1960, pp. 291-292 (nr. 173).

---

¹ Șnnainte.

² erh.

³ Semnături autografe.

27.

1848 august 11, București

Prin acest înscris ce-l dau dumnealui Costache H. Theodorache arăt că dreptul ce aveam să iau de la zidul în tovărășie cu dumnealui [domnu]¹ Rădulescu de la bine<a>o<a> ce o făcusem în Zarafi și fiindcă acel zid au rămas pă seama dumnealui C. H. Theodorache astăzi me-am priimit de la dumnealui acel drept pentru facerea zidului jumătate ce să cuvenea să plătească dumnealui Rădulescu și spre a fi nesupărat de către mine am dat aceasta supt a mea iscălitură. 1848 avgust în 11, București.

[Hagi Agop Nazaretoglu]².

M.M.B., nr. 69.832 (27). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (35,5x22 cm.). Are copie mod. din 1877.

¹ Scris peste alte slove.

² Semnătură autografă în lb. armeană și greacă.

28.

1850 iunie 27, București

Supt iscăliți au făcutură învoire între dumnealor pentru zidul ce este să să clădească de dăvălmășie între bolțile lui Costache H. Theodorache și între bezestinel ce acum clădescu frați<i> dumnealui însă cu condițiile următoare

zicem <că> zidul între bolțile, adică întru care șade dumnealui Iosef Romanov acum și între ceea ce șade dumnealui domnu Nicolae Hristo&Comp., este mai dinainte¹ de dăvălmășie fiind lungimea din fața podului din Zarafi și până unde să isprăvește cincisprezece stânjini, pentru care au amândoi părțile drept pă acest zid atât pentru acea lungime cât și pentru înălțime socotindu-să plătit unul altuia și este atât locul cât și zidul de tovărășie. Iar fiindcă de la zidu acel nou ce mai sus am vorbit și până în Ulița Gabrovenilor nu au dumnealor mai mult dăvălmășie s-au învoit între dumnealor ca dumnealui C. H<agi> Theodorache să puie zidul cel vechi ce este astăzi în ființă al dumnealui la dăvălmași de se va face zidu de două ori atât pă cât este acel vechi, iar făcându-se mai suptire de cât de două ori atunci se va lua și din locul zidului vechi păe cât trebuința va cere la grosime și de se va face grosimea zidului nou mai gros de cât de două ori cât cel vechi al dumnealui C. H. Theodorache atunci să să zidească până în dreptul locului ce este zidit acest zid pă fața pământului astfel să să zidească și cel nou.

Să nu intre [oricât spre]² dumnealui C.H.Theodorache ce după cum este cel vechi pentru care am și măsurată acum înainte curtea dumnealui C. H. Theodorache din zidul despre dumnealui Rădulescu până în zidul ce este de dăvălmășie cum până în zidul cel vechi ce mai sus zice la cinci locuri cum și lățimea zidului vechi la trei locuri și temelia să se zidească iar dreptu cum în fața pământului d-asupra astfel până în fundul să nu să intre mai mult spre dumnealui C.H. Theodorache și pentru că dumnealui pune acest zid vechi după cum mai sus zice la dăvălmășie are dreptul C.H. Theodorache pă acest zid nou ca să clădească oricându va voi dumnealui nepretendiundu dumnealor frații dumnealui nimic de la dumnealui socotindu-se acest zid nou jumătate al dumnealui C.H. Theodorache plătit.

Așadar, acest zidu acum din fața Uliții Gabrovenilor (după cum este) și până în fața Uliții Zarafilor după cum este și să va zidi să cunoaște de dăvălmășie între dumnealor C.H. Theodorache și frați<i> dumnealui și oricând va voi să clădească dumnealui C.H. Theodorache pă acest numit zid slobod va fi nepretendin<d> frați<i> dumnealui ceva de la dumnealui fiindcă așa s-a învoită. Și plimbătoarea ce o are dumnealui C.H. Theodorache acum despre binaoa ce o să clădească frați<i> dumnealui cu a dumnealor cheltuială numai acum fiindcă o să strice zidu dintre dumnealor să o scoată și să-i puie o butie asemenea ca cea ce va pune și la plimbătoarea dumnealor ca să nu aducă vătămare chiar pimniți<i> dumnealor și la poarta dumnealui C.H. Theodorache să îndatorează tot dumnealor cu a dumnealor cheltuială să facă doi stâlpi de piatră de zidu astfel încât dumnealui să puie numai porțile. Și pentru a avea temei s-au făcut două asemenea înscrisuri supt ale dumnealor iscălituri și cu martori și au luat fieștecare parte câte unu. 1850 iunie 27, București.

C. H<agi> Theodorache
Frații Hagi Theodorache
Gottfried Faiser, maror
Toma Hristo, martor

Costandin Nancovici, martor³.

Măsurătoarea ce s-a făcut curții dumnealui Costache H. Theodorache și după facerea zidului al bezestenului ce este devălmășie are să-i rămâie curtea iarăși asemenea de largă cum mai jos să arată, adică:

4 – $6 \frac{2}{3} / 8$, adică patru stânjini, șese și două tritele palme lângă bolți;

3 – $6/8$, adică trei stânjini și șese palme la mijloc în dreptu firizi<i> de la plimbătoare mai spre bolți;

2 – $1/8$, adică doi stânjini și un ahtăl lângă stâlpul porții, însă aceste măsurat lumina afară din temelie.

Frații H<agi> Theodorache

C. H<agi> Theodorache³.

M.M.B., nr. 69.832 (28). Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (35,5x22 cm.). Are copie mod. din 1877.

¹dinnante.

²Ad. interlinear.

²Semnături autografe.

Bibliografie:

Documente, 1960 = *Documente privind istoria orașului București*, red. resp. Fl. Georgescu, Muzeul de istorie a orașului București, București.

Documente, 2006 = *Documente feudale privind istoria orașului București și a satelor învecinate, aflate în colecția Muzeului Municipiului București*, coord. dr. Ionel Ioniță, Editura Muzeului Municipiului București, București.

CURTEA INTERNAȚIONALĂ DE PRIZE. ASPECTE PRIVIND EVOLUȚIA CONCEPTULUI

Oana Grigoruță,
Universitatea „Ovidius”, Constanța,

Abstract

During war, capturing vessels and their cargo by the belligerents gave birth to many problems involving the violation of fundamental human rights and liberties. Coastal States were obliged to establish specialized courts to validate maritime prizes, but could not eliminate the inequities induced by judging them in national courts. Theoreticians believed that establishing an International Prize Court would solve all these problems. Although the proposed and debated project in the framework of the XIIth Hague Conference from 1907 was not ratified by the signatory States, it was an important step in reaching this goal.

Keywords: *maritime prize, capture, maritime law, International Prize Court, Hague Conference.*

Capturarea navelor și a încărcăturilor acestora a reprezentat dintotdeauna strategia cea mai eficientă de a slăbi puterea economică a inamicului în timp de război maritim.

Nu de puține ori însă, vasul capturat sau încărcătura aparțineau neutrilor și chiar supușilor statului captor. Inexistența unor tribunale speciale care să decidă legalitatea transporturilor, dar și judecarea acestora în grabă de către funcționari nespecializați în domeniu, aveau ca rezultat păgubirea proprietarilor de bună-credință și crearea unor tensiuni politice.

Trecerea timpului, intensificarea comerțului pe mare și creșterea puterii navale a statelor riverane, au dus la dezvoltarea și modernizarea normelor internaționale de drept maritim. Acestea nu mai puteau fi manipulate după interesele câtorva puteri, ci trebuiau adaptate la realitățile epocii, aflate mereu în schimbare. Nici existența stării de război și a forței majore nu mai reprezentau scuze ce puteau justifica încălcarea drepturilor omului, în acest caz, dreptul de proprietate.

Pentru a nu permite escaladarea unor conflicte ce mocnesc inevitabil în timpul desfășurării unui război, statele riverane au înființat tribunale speciale care să judece prizele maritime, adică vasele capturate și încărcăturile acestora. Astfel, supușii sau cetățenii de bună credință ai statelor neutre, precum și cei ai statului captor, își primeau înapoi proprietatea ori erau despăgubiți, după caz. Încălcarea blocadei, transportarea de mărfuri interzise sau ajutarea inamicului pe mare, duceau la validarea prizelor și intrarea acestora în proprietatea statului captor.

Judecarea prizelor se făcea însă în tribunalele naționale stabilite de fiecare beligerant în parte. Totuși, probabilitatea ca o decizie luată într-o astfel de instanță să

reflecte interesele statului captor era destul de mare. Începând cu jumătatea secolului al XVIII-lea a crescut numărul teoreticienilor care susțineau necesitatea înființării unei curți internaționale de judecată a prizelor maritime.

Adversarii tribunalelor naționale invocau lipsa cunoștințelor profunde de drept internațional a membrilor comisiilor. Judecarea unei capturi presupunea nu numai cunoașterea legislației maritime interne sau dreptul comun internațional, ci și normele specifice țării sub pavilionul căreia se afla nava capturată sau încărcătura. Totodată, se spera ca, prin înființarea unei curți internaționale de prize, să fie stabilit un model pentru tribunalele naționale, care încă foloseau judecători din personalul administrativ, de cele mai multe ori, nepregătiți corespunzător (Garets 1910, 193).

De asemenea, statul captor obliga judecarea prizei în tribunalul propriu, chiar dacă cealaltă parte nu recunoștea jurisdicția acestuia, încălcând astfel principiul egalității națiunilor (Ozanam 1910, 36).

Teoretic, statul captor aplica cu prioritate legile proprii în domeniu și admitea normele internaționale atunci când acestea nu intrau în contradicție cu cele interne. Realitatea a fost întotdeauna altfel. Normele aplicate au depins permanent de interesele naționale. De obicei, la începutul conflictului, statul emitea acte de urgență prin care impunea norme speciale. Chiar dacă judecătorilor li se părea o nedreptate să aplice în speță doar reguli naționale avantajoase, poziția îi obliga să respecte normele interne (Ozanam 1910, 39-41).

Obligativitatea statului neutru de a dovedi dreptul de a fi exceptat de la captură a reprezentat o altă încălcare a principiilor de drept de către legislațiile naționale. În mod normal, reclamantul, în cazul nostru statul captor, era cel care trebuia să dovedească ilegalitatea transportului. Prezentarea documentelor de bord nu a fost întotdeauna suficientă, ceea ce a dus la reținerea multor vase și încărcături neutre (Ozanam 1910, 43-44).

Încă un aspect important invocat de susținătorii înființării unei curți internaționale de prize l-a reprezentat imposibilitatea statului captor de a fi imparțial în luarea deciziei asupra validității unei prize maritime. Conform principiului, partea din proces nu putea fi și judecător în același timp (Garets 1910, 40).

Acestea au fost principalele motive pentru care statele neutre au refuzat să recunoască, în general, deciziile curților naționale de prize, ceea ce a declanșat disensiuni diplomatice, semn evident al destabilizării situației și așa tensionate (Higgins 1909, 431).

Așadar, nu era deloc surprinzător că deciziile curților de prize maritime deveneau, în majoritatea cazurilor, motive de apel. Faptul că judecata lor se realiza în foruri mai înalte ale aceluiași stat, a trezit permanente nemulțumiri.

Singura soluție găsită de către juriști și teoreticieni a fost înființarea unei curți internaționale specializată în acest domeniu.

Decizia luată de un tribunal național asupra unei capturi nu putea avea un caracter internațional, chiar dacă legile aplicate erau de asemenea factură. Astfel, devenea evidentă necesitatea aplicării unor norme internaționale de către instanțe internaționale

cu pregătire temeinică în materie. Acestea trebuiau să aplice dreptul ginților și să respecte o procedură judiciară uniformă, renunțând la regulile arbitrare care guvernau activitatea instanțelor naționale (Ozanam 1910, 52-54).

Caracterul internațional al deciziei era dat și de reprezentarea tuturor părților în instanță. Starea de război, prin consecințele asupra mediilor de comunicație și a modalităților de transport, a îngreunat accesul la o judecată echitabilă, părțile fiind împiedicate să se prezinte în timp util în fața instanțelor de judecată. O curte internațională de prize maritime, situată într-o zonă de liber acces, ar fi permis reprezentarea egală în fața legii.

Prima propunere de înființare a unei curți de prize internaționale a fost expusă de Hubner în 1759. Acesta o vedea alcătuită din judecători numiți de statul beligerant și din consuli sau consilieri acreditați de statul neutru căruia îi aparținea captura (Hübner 1759, 54).

În „Doveri dei principi neutrali” (1782), Galiani propunea judecarea capturilor de către tribunale specializate aflate sub jurisdicția neutrilor (Galiani 1782, 403).

La începutul secolului XIX (1805), Tenens recomanda, la rândul său, participarea neutrilor la judecarea capturilor, pentru a asigura corectitudinea judecății (Tetens 1805, 163).

În anul 1873, la inițiativa unui grup format din 11 avocați și profesori de renume internațional, a fost creat, în Belgia, Institutul de Drept Internațional. În cadrul acestuia, profesorul Westlake a propus și demonstrat în anul 1876 necesitatea înființării unei curți internaționale de prize maritime, care să asigure o cât mai mare imparțialitate în luarea hotărârilor (Barclay 1907, 105). Deși, la acel moment, recomandările sale nu au avut succesul prevăzut, ele au reprezentat un salt înainte spre rezolvarea problemelor legate de judecarea prizelor.

În următorul an, în cadrul sesiunii de la Zurich (12 septembrie 1877), Institutul de Drept Internațional declara ca „defectuos” sistemul judecării prizelor maritime, atât în ceea ce privea organizarea tribunalelor, cât și în modul cum era aplicată justiția în materie. În proiectul sesiunii, ai cărei raportori au fost John Westlake și August de Bulmerincq, se propuneau trei măsuri necesare: formularea în cadrul unui tratat a unor principii generale care să guverneze materia prizelor maritime, înlocuirea tribunalelor naționale cu tribunale internaționale, pentru a asigura o judecată imparțială și adoptarea unei proceduri comune în domeniul prizelor maritime. În final, era recunoscut progresul realizat de proiectul lui J. Westlake cu privire la tribunalele mixte (Westlake, Bulmerincq 1877).

Prin rezoluțiile Institutului din anii 1882 (Torino), 1883 (München) și 1887 (Heidelberg), a fost conturat cadrul juridic care reglementa jurisdicția națională și internațională în materia prizelor maritime. Primele 62 de articole prevedeau modalitatea în care urma să se efectueze capturarea vaselor, iar următoarele 37 de articole stabileau modul de constituire și de funcționare a curții de prize naționale. Articolul 100 conținea însă o propunere inedită: înființarea de către fiecare stat beligerant, la începutul fiecărui război, a unui tribunal internațional de apel în materia

prizelor maritime, alcătuit din cinci membri. Statul beligerant trebuia să numească președintele și unul dintre membri, în timp ce alte trei state neutre contribuiau cu câte un membru. În rest, procedura în fața tribunalului era asemănătoare procesului la nivel național.

Următoarea încercare de înființare a unei curți internaționale de prize a avut loc în cadrul celei de-a doua Conferințe de Pace de la Haga. După lungi serii de dezbateri, la 18 octombrie 1907 era încheiată Convenția a XII-a, fără ca, în final, statele participante să ratifice documentul.

Cu toate acestea, conferința a reprezentat primul pas în stabilirea unui sistem judiciar internațional, iar Curtea Internațională de Prize devenea subiectul cel mai intens dezbătut, atât în cadrul conferinței, cât și în presa americană și engleză (Scott 1909a, 465).

Inițiativa discuțiilor a aparținut Germaniei, care l-a însărcinat pe Baronul Marschall von Bieberstein să prezinte propunerea. Aceasta a fost întâmpinată cu entuziasm de reprezentantul Marii Britanii, Edward Fry, care primise de la guvernul englez aceeași sarcină (Higgins 1909, 432). Chiar dacă existau diferențe între proiectele celor două puteri (de exemplu, englezii susțineau caracterul permanent al Curții, în timp ce germanii optau pentru înființarea acestei instanțe la începutul fiecărui război) (Scott 1909a, 130), prin negocieri, s-a reușit întocmirea unui proiect comun. Cu baza astfel constituită, la 27 februarie 1908, propunerea a fost înaintată principalelor puteri navale: Germania, Spania, Franța, Italia, Rusia, Japonia, Austro-Ungaria, SUA și Olanda. În cazul în care statele ar fi acceptat invitația, guvernul britanic propunea ca delegații trimiși să fie investiți cu puterea de a negocia și încheia un acord (United Nations 1947, 43-44).

Primele 9 articole ale Convenției reglementau jurisdicția Curții ca ultim forum, indiferent dacă judecata era adusă în fața ei, în fond sau în apel. A doua parte era dedicată modului de constituire al instanței. Aceasta urma să fie formată din 15 judecători aleși prin rotație, cu excepția celor numiți de către Germania, Statele Unite ale Americii, Austro-Ungaria, Franța, Marea Britanie, Italia, Japonia și Rusia (art. 15).

În cazul în care un stat beligerant nu avea numit un judecător, atunci se trăgea la sorți care membru al instanței trebuia să se retragă pentru ca cel al statului menționat să îi ia locul. Extragerea elimina nici un judecător al unui stat beligerant. Existența unor judecători de același rang pentru fiecare stat beligerant asigura egalitatea în fața legii și, ca rezultat, respectarea suveranității acestora. Totodată, alegerea judecătorilor dintre specialiști, garanta corectitudinea judecății instanței internaționale (Garets 1910, 188).

Articolul 15 beneficia de o anexă care cuprindea lista anuală a judecătorilor trimiși ai diferitelor state, pe toți cei șase ani. România era reprezentată de câte un judecător supleant în primii doi ani și de câte un judecător în următorii doi ani.

Partea a III-a a Convenției reglementa procedura judecării unui caz în fața instanței. În vederea rezolvării cât mai rapide și corecte a apelului, Curtea accepta probe noi și putea solicita chiar expertize noi (art. 27, art. 34). Cazurile nu aveau să fie însă

judicate dacă nu erau prezentate în fața instanței în termen de 120 de zile de la luarea hotărârii în fond sau în apel în instanțele naționale (art. 28).

Spre deosebire de procedura dinaintea tribunalelor naționale, procedura Curții Internaționale de Prize acorda egalitate totală părților: accesul egal la documentele dosarului, la reprezentare juridică, procedura contradictorie, inexistența limitelor impuse pentru tipurile de probe care ar ajuta părțile. În contrast cu multe legislații naționale, Convenția nu lasă în sarcina acuzatului dovedirea nevinovăției. Statul captor era cel care trebuia să dovedească legalitatea realizării capturii (Garets 1910, 189-190).

Important de precizat este faptul că prin Convenție se stabilea doar înființarea unei curți internaționale, fără a se impune ca singura instanță de judecată și chiar fără a aduce nici un fel de modificări modului de funcționare al instanțelor naționale. Astfel, statele neutre nu erau scutite de judecata în tribunalele naționale, dar aveau șansa de a face apel la o Curte supremă care să verifice dacă deciziile curților naționale erau fondate în drept și în fapt.

Prevederile Convenției se aplicau numai cu condiția ca statele beligerante să fie semnatare (art. 51). Orice stat care dorea să adere la Convenție sau să o denunțe, trebuia să notifice în scris guvernul Olandei, care urma să informeze despre acestea toate părțile semnatare. Convenția rămânea în vigoare 12 ani, înnoindu-se tacit din șase în șase ani (art. 55).

Inițial, au semnat 31 de state: Argentina, Belgia, Bolivia, Bulgaria, Chile, Columbia, Cuba, Danemarca, Ecuador, Salvador, Franța, Germania, Guatemala, Haiti, Republica Islamică Iran, Italia, Japonia, Mexic, Olanda, Norvegia, Panama, Peru, Portugalia, Spania, Suedia, Elveția, Thailanda, Turcia, Regatul Unit al Marii Britanii, Statele Unite ale Americii și Uruguay. Patru state au ales să adere mai târziu: Japonia a semnat pe 11 iunie 1908, Portugalia pe 30 iunie 1908, Marea Britanie pe 1 mai 1909, iar Nicaragua pe 16 decembrie 1909.

România a fost reprezentată de Alexandru Beldiman, ministru plenipotențiar la Berlin și prim delegat plenipotențiar, de Edgar Mavrocordat, ministru plenipotențiar la Haga și delegat secund plenipotențiar și de Căpitan Alexandru Sturdza, delegat tehnic (Scott 1909b, 43). Țara noastră a semnat această Convenție la 18 octombrie 1907, dar a aderat la ea abia pe 1 martie 1912.

Deși nu a fost ratificată în acel moment de către nici un stat semnatar, a XII-a Convenție de la Haga a fost percepută ca având deosebită importanță prin inițiativa pe care a reprezentat-o: crearea unei curți cu puteri lărgite, care ar rezolva în mod imparțial disputele internaționale și ar deveni prin aceasta factor important al menținerii păcii generale (Brown 1908, 476, 489).

Eșecul de la Haga a fost pus pe seama existenței unor puteri hegemonice, care nu erau dispuse să facă concesii și încercau permanent să impună punctele de vedere avantajoase pentru propriul stat (Katzenstein 2014, 161). Cu toate acestea, discuțiile din timpul dezbaterilor purtate la Haga au evidențiat complexitatea problemei. Nu de puține ori, reprezentanții diferitelor state participante au subliniat lacune existente în textul

Convenției și chiar încălcări ale principiilor de drept. Rezolvarea problemelor nu a reprezentat totuși o prioritate pentru statele implicate.

De exemplu, Marea Britanie, deși susținătoare a înființării unei curți internaționale de prize, a constatat că semnarea Convenției ar fi însemnat să acorde putere decisivă în materia prizelor unor judecători reprezentanți ai unor state cu interese naționale și doctrine tradiționale diferite. Pentru a contracara libertatea judecătorilor Curții de a aplica „regulile de drept internațional” și „principiile justiției și echității” în cazul în care nu ar fi existat prevederi referitoare la prizele maritime în tratatele sau înțelegerile părților implicate în procese (art. 7), guvernul englez a propus stabilirea principiilor internaționale aplicabile în materie în cadrul unei noi conferințe (Stockton 1909, 597-598). Insistențele au dat roade și, la scurt timp, reprezentanți ai statelor invitate (Marea Britanie – inițiator, Franța, Germania, S.U.A., Austro-Ungaria, Olanda, Spania, Italia, Rusia, Japonia) s-au întâlnit în cadrul Conferinței Navale de la Londra (1908-1909) și au dezbătut un cod care s-a concretizat prin Declarația privind Dreptul Războiului Maritim. Declarația a fost semnată doar de Marea Britanie, Franța, Germania, S.U.A., Austro-Ungaria și Olanda.

Principalele aspecte codificate în această Declarație au fost: blocada pe timp de război, contrabanda de război, asistența ostilă, legalitatea distrugerii prizelor aparținând acestora, transferul sub pavilion neutru, caracterul inamic al vaselor și încărcăturilor, convoiul, opunerea vizitei și acordarea despăgubirilor. Toate prevederile erau menite să acopere principalele situații ivite în judecarea unor prize de către o curte internațională, și, în consecință, să îndemne statele să ratifice inclusiv Convenția de la Haga. Soarta Declarației de la Londra s-a dovedit aceeași: nu a fost ratificată de către nici un stat semnatar.

Aceste rezultate negative nu au descurajat specialiștii vremii. Dacă crearea unei curți internaționale de prize s-a dovedit imposibil de realizat, ei s-au orientat spre teoretizarea înființării unor instanțe recunoscute de anumite state cu doctrine asemănătoare.

Astfel, în martie 1915, Sir John Macdonell, profesor de Drept comparat la University College din Londra, propunea soluția înființării unei convenții între Marea Britanie și Statele Unite ale Americii. Noutatea consta în crearea unui tribunal anglo-american, care urma să rezolve spețele ivite între cetățenii celor două state în materia prizelor maritime (Baldwin 1915, 301). Similară, în principiu, cu cea planificată la Haga, curtea imaginată de profesor ar fi fost, așadar, restrânsă doar la două dintre puterile lumii.

Dacă s-ar fi văzut în această propunere un deziderat, se putea ajunge la o aplicare practică. Este evident că eșecul înregistrat la Haga, prin neratificarea Convenției, a avut drept cauză divergențele dintre state. Legislația diferită și interesele proprii fiecărui stat, precum și indisponibilitatea realizării unor compromisuri, nu au permis stabilirea unui consens și au împiedicat punerea în practică a proiectului. Totuși, impedimentele de ordin juridic nu ar fi trebuit să constituie o piedică în proiectul susținut de Sir John Macdonell, deoarece jurisprudența celor două state era aproape identică, iar instituțiile

lor aveau aproximativ același caracter. Precum alte propuneri neaplicate ale vremii și aceasta a rămas în stadiul de teorie.

O consecință importantă a lipsei unei curți internaționale de prize maritime, care să emită hotărâri definitive și irevocabile, a fost intervenția politicului atunci când deciziile erau contestate prin apel.

Un exemplu mediatizat al vremii l-a constituit procesul navei „The Stigstad”. Aflat sub pavilionul Norvegiei, stat neutru, dar cu încărcătură destinată Germaniei, nava a fost capturată în 1916 de către Marea Britanie. La scurt timp, nava era declarată priză, iar încărcătura vândută, fără primirea vreunor despăgubiri pentru întârziere și pentru cheltuieli. Decizia luată de High Court of Admiralty a avut aplicare finală doar între cei care au capturat nava și proprietari în ce privește dreptul *in rem*, nu și asupra pagubelor pricinuite de incapacitatea de a folosi nava de către cetățenii statului neutru. Apelanții au susținut că decizia instanței ar fi fost alta dacă nu se lua în considerare legea curții naționale, aplicată sub influență politică, ci cea internațională. Deși apărarea a invocat principiul neinfluențării puterii judecătorești de către executiv sau de către orice altă putere în stat, acuzarea a arătat că implicarea politicului are loc din momentul nașterii legii, Parlamentul fiind și cel care decide aplicarea ei (E. M. B. 1919, 583-585).

O altfel de intervenție a politicului în deciziile privind validarea prizelor maritime se realiza prin acțiunile diplomatice menite să împiedice izbucnirea unor conflicte internaționale.

Un exemplu clasic din a doua jumătate a secolului XIX îl reprezintă cele 12 cazuri examinate de către Comisia de revendicări anglo-americană (British–American Claims Commission), sub Tratatul de la Washington din 1871. Jumătate au fost declarate în dezacord cu dreptatea și echitatea (Scott 1909a, 477-478), chiar dacă Curtea Supremă a S.U.A. luase o altă decizie. Pentru evitarea escaladării unui conflict cu Marea Britanie, principala furnizoare de mărfuri europene, S.U.A. s-a văzut nevoită să se supună deciziilor acestei comisii și să accepte erorile făcute prin capturarea vaselor britanice care încălcase războiul impusă în timpul Războiului Civil American (Berg 2005, p. 135).

Ca orice altă inițiativă de internaționalizare a judecării unor probleme, Curtea Internațională de Prize maritime s-a născut dintr-o necesitate cauzată de o criză cu același caracter. Statele au început să-și manifeste dorința de a colabora în vederea asigurării securității internaționale și a garantării siguranței naționale. Pe lângă statele-părți, în peisajul inițiativelor legislative internaționale, teoreticienii au jucat un rol esențial (Katzenstein 2014, 162).

Deși cea de-a XII-a Conferință de la Haga nu a produs rezultatele așteptate, speranța aplicării ei s-a menținut și după încheierea lucrărilor, văzându-se în acest proiect o rezolvare a divergențelor internaționale născute din aplicarea eronată sau cu interes național a legii privind prizele maritime (Noble 1908, 475).

Existența Curții ar fi permis construirea unei jurisprudențe complexe în domeniu, care cu siguranță ar fi fost luată în considerare de către instanțele naționale, internaționalizându-se astfel noi principii, direcții și decizii (Garets 1910, 195).

Rezolvarea cu rapiditate a spețelor, dar și înlocuirea normelor naționale inechitabile, ar fi reprezentat consecințele pozitive ale înființării unei astfel de instanță de judecată.

BIBLIOGRAFIE

1. Barclay, Th. , 1907, *Problems of International Practice and Diplomacy With Special Reference to The Hague Conferences and Conventions and other General International Agreements*, Ed. Sweet & Maxwell LTD., Londra, Boston.
2. Baldwin, S. E., 1915, *An Anglo-American Prize Tribunal*, The American Journal of International Law, vol. 9, nr. 2, pp. 297-304.
3. Berg, A. J. van den, 2005, *New Horizons in International Commercial Arbitration and Beyond*, Kluwer Law International, Hague.
4. Brown, Henry B., 1908, *The Proposed International Prize Court*, The American Journal of International Law, vol. 2, nr. 3, pp. 476-489.
5. Galiani, F., 1782, *De' doveri de' principi neutrali verso i principi guerreggianti: e di questi verso i neutrali. Libre due*, Web, 15.05.2015 <https://books.google.ro/books?id=ob8-AAAAYAAJ>.
6. Garets, A. des, 1910, *Le jugement des prises maritimes et la Cour Internationale des Prises*, Imprimerie Darantiere, Dijon.
7. Higgins, A. P., 1909, *The Hague Peace Conferences and Other International Conferences concerning the Laws and Usages of War. Texts of Conventions with Commentaries*, Cambridge University Press, Cambridge.
8. Hübner, M., 1759, *De la saisie des bâtiments neutres ou du droit qu'ont les nations belligérantes d'arrêter les navires des peuples amis*, Tome 2, La Haye, Web, 10.05.2015, https://books.google.ro/books?id=Y_UTAAAAQAAJ.
9. Katzenstein, S., 2014, *In the Shadow of Crisis: The Creation of International Courts in the Twentieth Century*, Harvard International Law Journal, Vol. 55, nr. 1, pp. 152-209.
10. Noble, G. C., 1908, *The Proposed International Prize Court and Some of Its Difficulties*, The American Journal of International Law, Vol. 2, nr. 3, pp. 458-475.
11. Ozanam, Ch., 1910, *La juridiction internationale des prises maritimes*, Librairie de la Société du Recueil J.-B. Sirey et du Journal du Palais, Paris.
12. Scott, J. B., 1909a, *The Hague Peace Conferences of 1899 and 1907*, Vol. I “Conferences”, Ed. Johns Hopkins Press, Baltimore.
13. Scott, J. B. (dir.), 1920b, *The proceedings of the Hague Peace Conferences : translation of the original texts*, Vol. I, Oxford University Press, New York.
14. Stockton, C.H., 1909, *The International Naval Conference of London, 1908-1909*, The American Journal of International Law, vol. 3, nr. 3, pp. 596-618, Web, 20.05.2015, <http://www.jstor.org/stable/2186684>.
15. Tetens, J. N., 1805, *Considérations sur les droits réciproques des Puissances belligérantes et des puissances neutres sur mer*, Copenhaga.

16. E. M. B. , *Appeals From Judgments of Prize Courts*, *The Yale Law Journal*, vol. 28, nr. 6, 1919, pp. 583-587, Web, 15.04.2015, <http://www.jstor.org/stable/787215>.
17. *United Nations. Documents on the Development and Codification of International Law. Supplement to American Journal of International Law*, Vol. 41, nr. 4, 1947, Web, 10.5.2015 http://legal.un.org/ilc/documentation/english/ASIL_1947_study.pdf .
18. Westlake, J., Bulmerincq, A. de, (raportori), *Projet d'organisation d'un tribunal international des prises maritimes*, Zurich, 1877, Web, 21.04.2015, http://www.idi-iiil.org/idiF/resolutionsF/1877_zur_03_fr.pdf.

SOCIETATEA PETROLIERĂ „MOLDONAPHTA” 1921-1948

Drd. Ionela Nițu
Arhivele Naționale, Serviciul Județean Vâlcea
prof. dr. Dan Ovidiu Pintilie
Arhivele Naționale, Serviciul Județean Argeș

Abstract

Moldonaphta Oil Company was founded in 1921 and activated in Moldova region, near Bacau until 1948. In 1942, its capital was acquired by the oil company Concordina. In 1945 the company will be taken by Sovrompetrol which will merge in 1948.

Keywords: *oil exploration, oil site, drilling, oil trade*

Societatea anonimă română, cu sediul în București, strada Orlando nr. 12, al cărei obiect de activitate, conform statutelor era: explorarea, exploatarea, transformarea și comercializarea petrolului și derivatelor sale, a fost constituită în anul 1921, cu un capital inițial de 22.000.000 lei, împărțit în 44.000 acțiuni. Din acestea, 43.500 acțiuni adică, aproape 99% din capital, au fost cumpărate în 1941 de către fosta societate petrolieră „Foraky Românească” care a fuzionat la 1 ianuarie 1942 cu „Concordia”, aducând aport și cele 43.500 acțiuni. Aceste acțiuni au intrat în tezaurul Societății „Concordia”, restul de 500 acțiuni găsindu-se la Societatea „Bancara Română”, depuse pe numele unor persoane particulare: Gheorghe Stan (fost președinte al Consiliului de administrației al Moldonaphta) – 60 acțiuni; Alexandru Radian – 60 acțiuni; Dinu Cecropid – 60 acțiuni; Emil Salay – 60 acțiuni; Hans Brochhaus – 60 acțiuni; Gerhard Wagner – 60 acțiuni; prof. dr. Karl Krejci-Graf – 60 acțiuni; Victor Kubesch – 40 acțiuni și ing. Ionescu – 40 acțiuni.

La 1 ianuarie 1935, societății „The Danube Oil Trading Company of Romania” i-a fost acordat perimetrul XVI Tazlău în suprafață de 45,50 ha din care în exploatare numai 14 ha, conform Decretului-Regal publicat în „Monitorul Oficial” nr. 269 din 21 noiembrie 1934, cu o redevență de 2% peste redevențele legale¹. În baza Jurnalului Consiliului de Miniștrii publicat în „Monitorul Oficial” nr. 97 din 24 aprilie 1940, toate drepturile acestei societăți au fost transferate societății „Moldonaphta”.

---

¹ Serviciul Județean Argeș al Arhivelor Naționale (în continuare S.J.A.N. Argeș), fond *Societatea „Concordia”*, dosar 242/1943, f. 73.

În anul 1940, societatea „Moldonaphta” a cumpărat de la societatea „Danube Oil” perimetrele și șantierele de exploatare situate în Moldova, într-o regiune excentrică, greu accesibilă și departe de nodurile de comunicații. Din producția extrasă, între 1940 și 1945, inclusiv, nu s-a putut acoperi valoarea forajului executat în fiecare an și nici nu s-a alocat vreo sumă pentru amortizarea concesiunilor, instalațiilor sau sondelor. Se poate spune, pe baza cifrelor din bilanțuri că societatea nu a avut nicio rentabilitate până la sfârșitul anului 1945.

Pe lângă perimetrul de la Tazlău, societatea mai deținea și moșia Stănești, proprietatea moștenitorilor Krupensky în suprafață de 618 ha din care în exploatare doar 61 de ha. Societatea plătea statutului o redevență de 14% din producție și o participație de 20% din producția sondelor 304, 305, 306, Tazlău, către G.M. Jampolsky și Alfred Krystofovicz. Fiind interesată de recuperarea gazelor, pe șantierul de la Stănești societatea deținea o instalație Carbo Union Lurgi, prevăzută cu stabilizare care a funcționat însă neregulat din lipsa gazelor².

Forajul până în anul 1942 a fost executat prin sistem „canadian” sau „Alianza” apoi s-a folosit sistemul de foraj „Rotary”, extrem de scump, în regiunea Bacău, fapt care a provocat situația grea financiară a societății. Sumele necesare societății în perioada 1940-1944 au fost între 150-200.000.000 lei, fără a mai lua în considerație sumele cheltuite pentru explorare. Prețurile de vânzare au fost întotdeauna inferioare, valoarea produselor vândute fiind sub prețul normal existent.

Producția ei limitată la 1500 tone făcea ca societatea să fie socotită un mic producător, producția sondelor fiind mult inferioară celor din regiunea Prahovei cu toate că producția inițială pornise de la 5-600 tone³. Pentru a suplimenta veniturile s-a încercat în anul 1927 o rafinare a uleiurilor în speranța obținerii „unui produs de bună calitate, un produs comercial” de către D. Schreiber care lucra la rafinăria de la Moinești a societății⁴.

Producția societății a fost de 7.028 tone în 1940, de 7.097 în 1941, 15.513 în 1942 și 17.424 tone în 1943⁵. Începând cu anul 1943, societatea a exportat o parte din producția obținută prin societatea SARDEP, fie prin conducta societății Steaua Română, fie cu garnituri de trenuri. De la stația de încărcare Moinești, țițeiul provenit din redevențele de la stat (schela Zemeș-Stănești) și de la societățile Petrol-Tazlău și Steaua Română era exportat în Germania, taxele fiind suportate de SARDEP în valoare de 100 lei de vagonul de 10 tone și 1000 lei de garnitură⁶. Conform dispozițiilor Ministerului Economiei Naționale exportatorii de țiței erau

---

² Gh. Ivănuș, I. Ștefănescu, Șt. Mocuța, Șt. Stirimin, M.P. Coloja, *Istoria petrolului în România*, Editura AGIR, București, 2004, p. 301.

³ S.J.A.N. Argeș, fond *Societatea „Concordia”*, dosar 292/1944-1948, f. 192.

⁴ Gh. Ivănuș, ș.a., *Op.cit.*, p. 296; *Monitorul Petrolului Român*, nr. 12/1927, p. 1157.

⁵ SJAN Argeș, fond *Societatea Concordia*, dosar 150/1942-1944, f. 98.

⁶ Idem, fond *Societatea SARDEP*, dosar 34/1943, f.n.

obligați să plătească taxa AIPDAN înființată cu începere de la 1 aprilie 1941. Moldonaphta a exportat țitei parafinos începând cu 1941 prin societatea Ruminoel până în martie 1943 iar apoi cu societatea SARDEP⁷.

În regiunea Moldovei, în afară de societate, mai exista doar societatea „Steaua Română” (controlată de capitalul francez) care exploata petrolul într-un stil mai mare, dar rafinăria acesteia din Moinești nu putea prelucra întreaga producție, inclusiv a societății „Moldonaphta” deoarece avea o capacitate mică de rafinare, iar reparațiile se făceau la intervale scurte de timp, influențând nefavorabil mersul producției. Doar în anul 1946, datorită diferențelor de preț acordate de stat la țitei și vânzările diferitelor materiale la prețurile existente pe piață, societatea a putut să-și acopere cheltuielile de foraj și de extracție, alocând suma de 5.000.000 lei pentru fondul de amortisment.

Până la trecerea de fapt a Societății „Moldonaphta” la Societatea „Concordia” care a avut loc în toamna anului 1942, societatea a fost finanțată de următoarele societăți: „Kontinentale Oel”, „Explora” și Societatea „Bancara Română”. Această din urmă societate se pare că ascundea o finanțare germană. La acea epocă, Societatea „Moldonaphta” datora acestor societăți suma de 117.500.000 lei, cea mai mare (de 76.600.000 lei) fiind la societatea „Bancara Română”. Prin societatea Concordia, germanii au preluat controlul și asupra societății Foraky Românească și Moldonaphta, deoarece acțiunile societății Foraky erau deținute în majoritate de Concordia, iar acțiunile societății Moldonaphta erau deținute în majoritate de Foraky⁸.

În urma cererilor insistente ale societății „Concordia”, H. Osterwind a aprobat reducerea datoriilor societății Moldonaphta avute la societatea „Bancara Română” de la 76.000.000 lei la 10.000.000 lei, dar nu a aprobat nicio reducere pentru societățile „Kontinentale” și „Explora”. În septembrie 1942, datoriile financiare depășeau cu mult valoarea activului, pierderile ridicându-se la 20.108.112 lei, iar începând cu 1943, finanțarea s-a făcut exclusiv prin societatea Concordia care conform hotărârii Consiliului de administrație din 9 ianuarie a preluat asupra ei conducerile tehnice și administrative.

Principalii acționari ai societății la data de 5 ianuarie 1944 erau: Concordia care deținea 43.500 acțiuni sau 21.750.000 lei, George Stan, Alexandru Radian, D. Cecropid, Emil Sallay, Hans Brochhaus, Heinrich Going, prof. K. Krejci-Graf, cu 60 de acțiuni fiecare a câte 30.000 lei fiecare, Victor Cubesch și F. Cudacek cu câte 40 acțiuni acâte 20.000 lei. Președintele consiliului de administrație era inginerul Alex Macri iar membri A.G. Badoux, inginer M. Brătescu și G. Wagner. În

---

⁷ *Ibidem*, f. 44.

⁸ Gh. Răvaș, *Din istoria petrolului românesc*, Editura de Stat pentru Literatură Politică, Ediția a II-a, București 1957, p. 285.

șantierelor de la Stănești unde erau 37 sonde ce lucrau în sistem Rotary și Zemeș unde lucrau 7 sonde s-au investit la 30 noiembrie 1943, 149.276.617 lei⁹.

În 26 august 1944 datoriile financiare ale societății „Moldonaphta” se ridicau la 203.800.000 lei, la societățile „Kontinentale”, „Bancara Română”, „Concordia”, „Explora”, „Banca Comercială Română”, iar datorii de exploatare în valoare de 27.200.000 lei la societățile „Rumin”, „Steaua Română”, Rohrenverband¹⁰. Societatea nu avea depuse sume de bani în bănci, numerarul în casă fiind în 14 septembrie 1944 de 550.000 lei, neavând fonduri de amortisment și de asemenea nici un beneficiu. Debitorii mai importanți ai societății au fost: „The Danube Oil”, Ministerul de Finanțe, Societatea „Reșița” și Societatea „Rumin”. Creanțele pentru „Rumin” provenite din exportul de țiței și produse petroliere au fost blocate după 23 august 1944, iar în schimbul datoriei pe care „Moldonaphta” o avea la „The Danube Oil” a cedat Concordiei trei rezervoare de la rafinăria din Lucăcești (Bacău).

Datorită prețului de cost al țițeiului extras, precum și a prețului de vânzare obținut până la 16 noiembrie 1943, societatea a putut să-și acopere cheltuielile dar fără să realizeze deloc câștiguri și fără să poată să-și creeze un fond de amortizare. Deoarece societatea ocupa un loc de o importanță destul de mare în cadrul economiei naționale fiind situată în Moldova se solicita aprobarea efectuării unor exporturi chiar și pentru o durată scurtă, societatea ar fi putut să realizeze economii drastice și să se ajungă la refacere a societății, sistându-se forajul și diminuându-se lucrările de întreținere la un minim necesar. Deoarece nu mai putea obține credite noi și pe termen lung, singura soluție era obținerea unor permise de export care să fie acordate de către Ministerul Economiei. Din păcate, cu toate intervențiile, inclusiv la Direcția Generală a Minelor nu s-a putut acorda autorizație de export societății¹¹.

În septembrie 1944, președinte al Consiliului de Administrație era inginerul Alexandru Macri, membri : ing. Mihail Brătescu, Gaston Badoux și Gerhard Wagner, iar cenzori : Clement Gheorghiu și Nicolae Baciu¹².

Sediul exploatărilor se afla în Moldova, la Tazlău și Stănești, unde existau perimetre în producție, iar perimetre de explorare existau în structura Dolani – Tătărani și în ținutul XI Bacău. Producția de petrol obținută de societate era de 180 vagoane lunar iar stocurile de țiței la 23 august 1944 erau de 280 vagoane țiței și 110 vagoane produse petroliere care urmau să fie vândute, la intern, prin societatea „Distribuția”. Numai în perioada iulie-august 1944 au fost livrate la intern 2400 tone de produse petroliere.

---

⁹ SJAN Argeș, fond *Societatea Concordia*, dosar 150/1942-1944, f. 97.

¹⁰ *Ibidem*, dosar 292/1944-1948, f. 191.

¹¹ *Ibidem*, dosar 150/1942-1944, f. 3-4.

¹² *Ibidem*, dosar 292/1944-1948, f. 191.

Societatea Moldonaphta, prin hotărâre ministerială a fost trecută în 1945 sub controlul C.A.S.B.I. În Monitorul Oficial nr. 34, partea IB, din 9 februarie 1946 s-a publicat decizia cu nr. 42285 a ministrului subsecretar de stat, comisar general al Guvernului, la Comisia Română de Legătură cu Comisia Aliată de Control prin care societatea era scoasă de sub controlul C.A.S.B.I. deoarece participarea de capital a societății care a determinat punerea ei sub control „a pierdut caracterul inamic” prin trecerea acțiunilor ei în patrimoniul U.R.S.S.

În vara anului 1948 administrația schelelor Moldonaphta a fost contopită cu administrația schelelor societății Concordia din Bacău încheindu-se un contract în baza căruia personalul existent la data contractului trecea în subordinea societății Concordia care coordona administrațiile tehnice și administrative și reprezenta societatea, pe baza procurilor, în fața autorităților. În același an, conducerea exploatarei și administrația ei a trecut de la Concordia la societatea Sovrompetrol cu care a fuzionat prin încheierea formelor legale de desființare a societăților fuzionate. La data fuzionării, societatea Concordia deținea la Moldonaphta 98,86% din acțiuni, respectiv 43.820 acțiuni din cele 44.000 acțiuni.

ÎNTRE SCYLLA ȘI CARIBDA (ROMÂNIA PE SCENA POLITICO-DIPLOMATICĂ A EUROPEI ÎN VARA ȘI TOAMNA ANULUI 1914)

Conf. univ. dr. Marin BADEA
Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București

Abstract

After the outbreak of World War warring camps put great pressure on small and medium states to draw them into conflict, using economic and financial levers and military threats, but especially territorial promises. Romania, no matter how justified was its motivation to become involved in the turmoil of hostilities, just didn't have the military strength nor the economical resources to create such a large arsenal and to mobilize such a large manpower so it could act independently. It was a situation fully acknowledged by the decision makers from Bucharest and has been reflected in the political and diplomatic negotiations between the Great Powers and the representatives of the Romanian state.

Keywords: *Entente, Central Powers, blitzkrieg, political and diplomatic negotiations*

Multă vreme în paginile de istorie consacrate primului război mondial, avându-se în vedere mai ales istoria cristalizării celor două blocuri politico-militare – Antanta și Coaliția Puterilor Centrale, dar și suita crizelor internaționale gen confruntarea franco-germană pentru Maroc, criza bosniacă, războiul italo-turc sau războaiele balcanice, s-a subliniat ideea unei îndelungate pregătiri din partea principalilor beligeranți, respectiv Marile Puteri europene. În realitate, atât pregătirile de ordin militar, cât mai ales cele de natură economică, nu numai că s-au dovedit foarte repede a fi nu doar neeficiente ci și profund eronate. Și aceasta la puțin timp după începutul ostilităților și constituirea fronturilor: cel de Vest franco-german, în principal, angrenată fiind și Belgia prin invadarea ei de către Germania datorită modului cum fusese conceput planul Schlieffen, și cel de Est, ruso-austro-ungar. O eroare majoră a constituit-o convingerea, atât a decidenților politici, cât mai ales a celor militari, că durata conflictului avea să fie una redusă cu atât mai mult cu cât urma să se desfășoare ca un „război civilizat”, o noțiune intens vehiculată și chiar explicată academic de **Enciclopedia britanică**, ediția din 1914, ca fiind tipul de confruntare militară ce „se limitează, pe cât posibil, la dezarmarea forțelor armate ale

inamicului. În caz contrar, războiul ar continua până când una din părți ar fi complet exterminată” și că „această practică ar deveni ceva obișnuit pentru națiunile Europei”¹³ Iluzia războiului scurt sau a unui Blitzkrieg a fost alimentată copios de responsabili militari care au mizat pe o serie de campanii rapide și eficiente ceea ce nu s-a întâmplat în sensul că n-a adus rezultatele scontate, desfășurarea rapidă a ostilităților realizându-se doar prin extinderea fronturilor. Bătălia de la Marna, în Vest și cea de la Lemberg, în Est au făcut ca Blitzkrieg-ul să fie transformat treptat începând chiar din septembrie 1914 într-un război de uzură atât pe un front, cât și pe celălalt.

A doua mare eroare a constat în nepregătirea economică a beligeranților la care s-a adăugat, peste tot, evaluarea greșită a nevoilor ce avea să le genereze războiul. Din acest punct de vedere chiar și Aliții, îndeosebi Franța și Marea Britanie, au crezut, cu naivitate, că-i puteau înlocui pe germani din relațiile Europei cu lumea exterioară fără nici o evaluare a reacțiilor din partea țărilor rămase, fie și temporar, ca Italia și România, în afara ostilităților deși ambele erau, prin tratate, aliante ale Puterilor Centrale. În sfârșit, sunt de reținut, din aceeași perspectivă a nepregătirii economice a războiului, întâi de toate de către marii beligeranți, care aveau să fie reacțiile economiei înseși, o dată izbucnit războiul cu precădere în trei sectoare, prin ele însele semnificative: **bursele, forța de muncă și căile ferate**. Pentru susținerea acestei afirmații vom invoca un singur exemplu, reținut din domeniul forței de muncă. Aceasta a fost supusă mobilizării și, ca urmare, foarte repede, în Franța, 47% din societățile comerciale au ajuns în situația de a-și închide porțile, iar alți două milioane de muncitori au fost trimiși în șomaj. Aceștia li s-au adăugat circa 900.000 persoane active nevoite a se refugia din zonele devenite teatre de operațiuni militare. Și în Anglia statistica arată că în proporție de 90% personalul filaturilor de bumbac a fost disponibilizat ca urmare a lipsei de materii prime, iar în Rusia 5 milioane de persoane și-au părăsit locurile de muncă fiind mobilizate.¹⁴

Eșecul Blitzkrieg-ului și consolidarea perspectivei unor confruntări militare de lungă durată, dominantă strategic devenind lupta în tranșe, au determinat intensificarea preocupărilor guvernamentale din ambele tabere beligerante pentru a se asigura, în plan economic, aprovizionarea ritmică a fronturilor cu resurse de import, zona neutrilor fiind intens solicitată, pe de o parte, iar, pe de altă parte, contracararea acțiunilor similare ale inamicilor.

---

¹³ Vezi Eric Hobsbawm, *Secolul extremelor*, Editura Lider, București, f.a., p.28.

¹⁴ Frederic Mauro, *Histoire de l'économie mondiale. 1790-1970*, Edition Sirey, Paris, 1971, p. 246-247.

De unde și intensificarea acțiunilor politico-diplomatice prin intermediul cărora Marile Puteri au căutat să-și atragă de partea lor cât mai mulți aliați din rândurile țărilor mici și mijlocii, atât pe terenul militar, cât mai ales pe cel economic. S-a ajuns chiar foarte repede, imediat după atentatul de la Sarajevo și îndeosebi după nota ultimativă înaintată Serbiei pe 10 iulie de către Austro-Ungaria, când Sazanov, ministrul de Externe al Rusiei, exclama „este război european”, ca reprezentanții Marilor Puteri să se asigure de funcționarea loialității aliaților existenți iar mai apoi de atragerea de partea lor a altor aliați, sigur, din rândurile celor rămași în stare de neutralitate. Iar între guvernele intens curtate din Europa s-au numărat foarte repede cel italian, cel de la București sau cele de la Sofia, Atena, Constantinopol, Madrid sau Lisabona, inclusiv țările nordice¹⁵ cu mențiunea, în plus, că au avut semnificația lor deosebită în războiul din spatele ușilor capitonate ale marilor cabinete europene considerentele de natură geo-politică și strategică, izvor suculent de presiuni asupra țărilor mici și mijlocii din partea Marilor Puteri, când mai intense, când mai mici, în bună măsură și după cum aveau să evolueze fronturile. Din perspectiva considerentelor de mai sus, cazul României credem că este unul ilustrativ.

Și credem că este așa pentru că ambele tabere beligerante au privit cu interes spre România chiar cu ani buni înainte de vara anului 1914, Puterile Centrale căutând s-o mențină alături de ele în virtutea Tratatului secret din 1883, reînnoit ultima dată în februarie 1913, Puterile Antantei făcând eforturi, mai ales prin intermediul Rusiei și încă din 1902, s-o desprindă de Tripla Înțelegere și s-o angreneze în blocul lor politico-militar. România însăși începuse a schița ușoare tendințe de apropiere de puterile Antantei încă din 1909-1910 când Ion I. C. Brătianu ajunsese în fruntea PNL și a Guvernului, tendințe ce n-au putut deveni mai consistente întrucât guvernul liberal a demisionat la începutul anului 1911 urmându-i un cabinet conservator condus inițial de Petre P Carp. Mai apoi de Titu Maiorescu, ambii fiind partizani consecvenți ai alianței cu Puterile Centrale. De altfel, Titu Maiorescu, inițial doar titularul Externelor, observa în aprilie 1911 că toate chestiunile referitoare la relațiile dintre Franța și Rusia și politica celor două puteri „sunt indiferente pentru politica românească”, în timp ce Ottokar Czernin avea o cu totul altă percepție, exprimată câteva luni mai târziu,

---

¹⁵ Cf. Barbara Jelavich, *Istoria Balcanilor. Secolul al XX-lea*, vol.II, Institutul European, Iași 2000, p. 114.

aceea că „în cazul unui război germano-francez, simpatiile poporului român se vor găsi în tabăra franceză”¹⁶.

Izbucnirea și desfășurarea războaielor balcanice 1912- 1913 în cursul cărora Marile Puteri nu au intervenit militar dar n-au rămas nici indiferente, implicându-se în desfășurările politico-diplomatice (Marea Britanie a găzduit negocierile de pace consecutive primului război balcanic, Rusia fiind gazda negocierilor din care a rezultat protocolul de la Petrograd, document ce n-a mulțumit pe nimeni dintre actorii balcanici) și punând în evidență certe partizanate astfel că pentru România, de exemplu, s-a instalat definitiv o răceală glacială în relațiile ei cu Austro-Ungaria, aceasta din urmă situându-se mai mult decât evident de partea Bulgariei. În plus, Guvernul României în frunte cu Ion I C Brătianu de la 1 ianuarie 1914 nu putea trece cu vederea politica Budapestei de maghiarizare forțată a românilor din Transilvania, politică față de care Viena era indiferentă iar Berlinul incapabil să întreprindă ceva măcar pentru a pondera practicile ultranaționaliste ale Guvernului Tisza Istvan. De aceea regele însuși îi declara dr. Fr. Rosen, ambasador al Germaniei la București, că, cu timpul, România nu va fi în stare să urmeze obligațiile ei de aliat față de Tripla Alianță, dacă, așa cum a fost în ultima vreme, Germania lasă direcția ei în mâinile Austro-Ungariei.

Ar mai fi de făcut o mențiune pe marginea modului cum au evoluat relațiile României cu Puterile Centrale în domeniul economic, pe de o parte, și, pe de altă parte, cu cele ale Antantei și sateliți mai mici ai acesteia precum Belgia, Olanda etc. și care pune în evidență o ofensivă sporită din partea capitalului francez¹⁷, adesea în colaborare cu cel belgian, olandez și chiar britanic, pentru a pătrunde pe diverse căi în economia Vechiului Regat (împrumuturi acordate statului, achiziții de pachete de acțiuni în industrie și sistemul bancar – în 1914 a fost înființată Banca Franco-Română – societăți comerciale etc.). Așa s-a ajuns ca în ajunul izbucnirii războiului capitalul german și austro-ungar să dețină 36,5% din valoarea capitalului social al societăților industriale, iar capitalurile de sorginte olandeză, engleză, franceză, belgiană și americană să reprezinte 61.7%. Ponderea capitalurilor celor două viitoare tabere beligerante în industria petrolului românesc este și mai grăitoare dacă avem în vedere că, la sfârșitul anului 1914, capitalurile olandezo-britanic, franco-belgian și american dețineau 62,68% din valoarea capitalurilor sociale ale societăților de profil, cu 46,3% mai mare decât în

---

¹⁶ *Istoria românilor*, vol VII, partea a II-a, Editura Enciclopedică, București 20003, p. 279.

¹⁷ Fr. Rosen, *Ausinem diplomatischen Wanderleben. Bukarest-Lisabona*, Berlin 1932, p. 61.

1905, în timp ce capitalul german scăzuse de la 64.32% cât reprezenta în 1905, la 27,3% în 1914¹⁸. Avantajele Puterilor Antantei de a pune presiune asupra României și cu ajutorul pârghiilor economice și cele de ordin financiar în mod deosebit erau absolut evidente și aceasta cu atât mai mult cu cât era de luat în considerație realitatea însăși că în confruntările de anvergură ce le prefigura conflictul militar gata să izbucnească odată cu atentatul de la Sarajevo, țările mici și mijlocii, între ele și România, oricât de justificată a fost cauza proprie pentru care s-ar fi angrenat în vâltoarea ostilităților, ele n-aveau în mod obiectiv forța necesară, nici din punct de vedere militar, nici al resurselor economice ca să-și creeze un asemenea arsenal de luptă și să mobilizeze sub arme atâtea forțe umane încât să poată acționa în mod independent. Era aceasta o realitate pe deplin conștientizată în epocă și n-avea cum să nu-și găsească reflectarea în cursul negocierilor politico-diplomatice dintre reprezentanții Marilor Puteri, pe de o parte, și cei ai statelor mici și mijlocii, pe de altă parte, și al căror țel imediat era extinderea celor două alianțe politico-militare.

De altfel, așa cum bine se știe, atât Carol I cât și Guvernul, întâi de toate primul ministru Ioan I C Brătianu, au fost repede supuși unui veritabil asalt diplomatic. Primele semnale, aproape imediat după momentul Sarajevo, au venit de la Viena și Berlin unde se știa deja că România ar putea fi veriga slabă a Triplei Alianțe. Se miza, însă, pe atașamentul multiplu condiționat al regelui Carol I față de Puterile Centrale. „Vechea ta prietenie și legăturile noastre de alianță sunt pentru mine garanția că tu vei avea înțelegerea sinceră a hotărârilor pe care le-am luat în această gravă clipă a destinului” era exprimarea la care a recurs Frantz Ioseph în timp ce Wilhem al II-lea a ținut să invoce nu doar obligațiile României angajate prin tratatul de alianță, ci și pe cele derivate din originea germană a lui Carol I, de unde „Încrederea că tu vei fi credincios, ca rege și ca Hohenzollern, prietenilor tăi și că vei îndeplini fără șovăială datoriile tale de aliat”.¹⁹

Odată declanșate ostilitățile militare, presiuni deosebite s-au făcut de la Berlin și Viena direct asupra lui Ion I C Brătianu căruia, spre exemplu, Cancelarul Theobald Bethmann-Hollweg i-a cerut ca România să-și onoreze obligațiile asumate prin tratat intrând cât de repede posibil în război contra Rusiei. Pentru aceasta i se dădeau asigurări că Bulgaria, datorită Turciei cu care Berlinul negocia deja termenii unei alianțe, nu va interveni atacând

---

¹⁸ Gh. M. Dobrovici, *Istoricul dezvoltării economice și financiare a României și împrumuturile contractate. 1823-1933*, București 1934, p. 224.

¹⁹ Constantin Kirițescu, *Preludiile diplomatice ale războiului. Tratatul cu Puterile Centrale în „Viața Românească” an XXXII (1940), nr. 8, p.4.*

România de la Sudul Dunării. Iar ca element de ispită, pentru sfârșitul războiului, se promitea alipirea Basarabiei și a Odesei. Cu multă abilitate însă Brătianu i-a demonstrat ministrului Germaniei la București, Waldthausen, cât de puternică era reacția opiniei publice românești în atitudinea ei anti austro-ungară, o piedică aproape insurmontabilă pentru a se hotărî să intre în acțiune de partea Puterilor Centrale, mai ales că Austro-Ungaria atacase Serbia fără ca Viena să se consulte și cu Bucureștii. În plus, Rusia ar fi concentrat deja numeroase trupe în Basarabia. Între timp (21 iulie/3 august) a avut loc Consiliul de Coroană de la Sinaia care a hotărât ca România să adopte starea de neutralitate. În aceeași seară au fost redactate, tot la Sinaia, notele diplomatice cu destinația Berlin și Viena și aveau să fie transmise a doua zi. Italia, la rândul ei, și-a declarat neutralitatea. Pierderea de către Puterile Centrale a României și Italiei a fost repede resimțită ba chiar sesizată ca atare în cercurile politico-militare de la Viena și Berlin, după cum atestă o teleframă a Baronului Fr. Conrad adresată ministrului de Externe austro-ungar Berchtold: „Regretabilele insuccese diplomatice care au făcut să pierdem pe cei doi aliați Italia și România, fără a aduce Bulgaria de partea Monarhiei, au creat o situație militară care ne silește să aducem cât mai multe forțe pe teatrul de război principal cu atât mai mult cu cât insuccesul german în Prusia orientală îngreunează situația noastră iar luarea de poziție din partea Japoniei a condus la aceea că Rusia își aduce trupele sale din Asia răsăriteană”.²⁰ Dinspre Antantă, către care se făcuseră pași semnificativi de către România încă înainte de atentatul de la Sarajevo, atât în timpul războaielor balcanice cât mai ales cu prilejul vizitei Țarului Nicolae al II-lea la Constanța și al convorbirilor Brătianu-Sazonov, s-a înregistrat intervenția energică a diplomației ruse care, chiar a doua zi după ultimatumul transmis de Viena Belgradului, ministrul de Externe al Rusiei a cerut Guvernului român să intervină la Viena pentru a se încerca o potolire a furiei antisârbești afișate de monarhie. Mai apoi, prin ministrul Rusiei la București Koziel-Poklewsky, s-a solicitat un punct de vedere din partea lui Brătianu referitor la atitudinea României în caz de izbucnire a războiului cu sublinierea ideii că soarta Serbiei ar fi putut să fie și a României nevoite să renunțe la idealurile ei naționale.

Cu presiuni din ce în ce mai „radicale” ba chiar cu angajamente, fie ele și destul de imprecise, Rusia, pe de o parte, dar în același sens și Franța și-au continuat presiunile asupra României. De la Paris, Izvolsky, aproape zi de zi îi transmitea lui Sazonov opinii ale unor înalți demnitari, cele

---

²⁰ *1918 la români. Documente externe 1878-1916*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, vol I, p.449.

exprimate întâi de toate de Raymond Poincare, conform cărora trebuia „să acționăm asupra României promițându-i Transilvania” și, de asemenea, să se încerce atragerea Italiei de partea Antantei. Ambasadorul Rusiei la Paris avea, la un moment dat, satisfacția că punctele sale de vedere erau luate în considerație. S-a și ajuns ca la Petrograd Sazonov să-i prezinte lui Constantin Diamandy un proiect de convenție un text în care cea mai importantă prevedere era aceea că „Rusia se angajează să nu înceteze războiul împotriva Austro-Ungariei mai înainte ca țările din monarhia Austro-Ungară locuite de o populație românească să fi fost reunite la coroană României”. Mai apoi, cel puțin pentru moment, s-a dovedit a fi fost acceptabilă și hotărârea adoptată de Consiliul de Coroană ca România să adopte starea de neutralitate. În plus, chiar pe 21 iulie/3 august, ambasadorul Rusiei la București obținea din partea ministrului de Externe, Emil Porumbaru, declarația că România n-avea nici o intenție să atace Rusia mai ales că, adăuga un alt demnitar român, Guvernul n-ar putea merge împotriva opiniei publice.

Asigurări ca acelea de mai sus n-au avut darul de a contribui la diminuarea presiunilor venite din partea Antantei asupra României mai ales prin intermediul Rusiei astfel că la un moment dat (27 iulie/9 august) s-a încercat, la propunerea șefului diplomației ruse, transmise și la Paris, respectiv la Londra, să se forțeze cursul lucrurilor și să i se impună României intrarea în război contra Austro-Ungariei. Franța n-a împărțit acest mod de a acționa al lui Sazonov considerându-l a fi de natură mai degrabă să irite Guvernul de la București, Raymond Poincare caracterizându-l drept „un procedeu neplăcut și semeț jignitor față de o țară care întreține în acest moment cu Rusia relații bune”. În plus, ministrul francez de Externe, Doumergue, a intervenit cu observația că nu trebuie forțate lucrurile în România unde există diferite curente de opinie plus anumite angajamente. S-a adăugat apoi și un punct de vedere exprimat de Brătianu, adresându-se lui Koziel-Poklewsky la o săptămână după Consiliul de Coroană, conform căruia „în faza actuală a conflictului care divide Europa Guvernul român trebuie să-și limiteze eforturile sale la păstrarea neutralității așa cum s-a decis la Consiliul de Coroană, și la menținerea echilibrului balcanic”.²¹

S-a ajuns la o ușoară diminuare a presiunilor venite din partea Antantei, chiar și din partea Rusiei, dar reluate mai apoi de aceasta din urmă în contextul victoriilor de la Marna și Lemberg, când s-a solicitat intervenția României pentru a ocupa sudul Bucovinei și Transilvania. Era desigur o

---

²¹ *Ibidem*, p.172.

propunere tentantă dar Guvernul român nu se putea hotărî. E de reținut, însă, că „momentul militar Marna-Lemberg” a fost valorificat cu inteligență și abilitate diplomatică de Brătianu prin încheierea Convenției secrete româno-ruse din 18 septembrie/1 octombrie 1914, după ce se ajunsese, ceva mai devreme, la un acord secret de colaborare între România și Italia. Mai importantă era Convenția româno-rusă prin care România se angaja să păstreze o neutralitate binevoitoare față de Rusia, iar aceasta din urmă să se opună oricărei atingeri la adresa integrității teritoriale a României în frontierele ei existente, Rusia recunoscându-i și dreptul de a aduce în granițele sale provinciile românești din Austro-Ungaria. Pentru delimitarea graniței româno-ruse în Bucovina părțile ar fi urmat să se bizuie pe principiul minorităților. Guvernul de la București urma să procedeze la unirea cu țara a teritoriilor menționate atunci când va fi apreciat că exista momentul prielnic pentru o asemenea acțiune. Convenția, urma să fie secretă, Rusia obligându-se a obține aprobarea acestui act și de către Anglia și Franța. Avantajele Rusiei ca urmare a semnării Convenției cu România erau deosebit de importante întrucât se evita un atac din partea Puterilor Centrale în alianță cu România, flancul stâng al frontului rus era astfel asigurat din punct de vedere strategic. Era în siguranță și linia de legătură cu Serbia, devenită indispensabilă aprovizionării acesteia cu ajutorul Rusiei.

Pentru România Convenția era un punct solid de sprijin pentru pregătirea pe mai de parte a unei alianțe între ea și Puterile Antantei. Urmare imediată a adoptării Convenției, Guvernul român a ordonat Marelui Stat Major să pregătească planul de acțiune militară a României în funcție de următoarele obiective strategice: 1. ofensivă împotriva Austro-Ungariei în Transilvania în colaborare cu aripa stângă a frontului rusesc; 2. ofensivă la sud față de Bulgaria; 3. Guvernul a închis granița pentru transporturile germane spre sud și a refuzat să mai permită tranzitul armamentului prin România către Bulgaria și Turcia. Toate intervențiile, rugămintele și amenințările germane au rămas fără efect. Guvernul României, Ion I C Brătianu în primul rând, s-au angajat în continuare la eforturi diplomatice deosebite. Succesele politico-diplomatice evidențiate mai sus: convenția secretă cu Rusia și acordul secret cu Italia, au marcat o ruptură reală și irevocabilă în relațiile României cu Puterile Centrale. În cursul acestor eforturi politico-diplomatice o atenție deosebită avea să se acorde componentei economice a relațiilor cu Antanta, respectiv pregătirii condițiilor politico-diplomatice și militare de intrare a țării în război alături de aceasta din urmă, pe de o parte, și doar respingerii presiunilor venite din partea Puterilor Centrale, pe de altă parte.

ASPECTE PRIVIND IMPLICAREA ROMÂNIEI ÎN OPERAȚIUNILE DE MENȚINERE A PĂCII*

Dr. Nicolae Florin Olteanu,

Abstract

Enforcing humanitarian law plays an important role as a part of the UN missions. The history of humanitarian interventions has shown that in certain contexts the military component was exceeded by both the magnitude of the assumed missions and the limited experience in matters such as implementation and enforcement of international humanitarian rules in order to create the much needed climate of justice and to ensure normality and safety of everyday life. In order to achieve these goals post-conflict strategies for rebuilding confidence in justice are being considered. Romanian military participation in international missions had direct effects in economic reconstruction and in building a new political structure, a new system of local forces of order, based on justice and respect for the legitimate rights of every citizen.

Keywords: *humanitarian intervention, peacekeeping operations*

Pentru stabilirea sferei îndatoririlor și privilegiilor personalului implicat în operațiunile de menținere a păcii, O.N.U., în numele țărilor participante cu forțe militare presupune încheierea de acorduri privind statutul forțelor cu țările respective. În baza acestor acorduri, membrii forței O.N.U. beneficiază de privilegiile și imunitatea stipulate în Convenția privind Privilegiile și imunitatea stipulate în Convenția privind Privilegiile și Imunitățile aprobate de Adunarea Generală a O.N.U. în anul 1946, având practic un statut diplomatic.

Un astfel de acord a fost stabilit și înaintea aderării României la NATO, și anume în cadrul Parteneriatului pentru Pace. La data de 19 iunie 1995, reprezentanții statelor membre ale NATO și a celorlalte state participante la Parteneriatul pentru Pace au convenit asupra unui acord cu privire la statutul forțelor lor.

La baza acordului au stat posibilitatea ca, pe bază de înțelegere, forțele unui stat membru să poată fi trimise/primite pe teritoriul unui stat parte și necesitatea de a defini statutul acestor forțe pe teritoriul unui stat parte. În baza articolului 1 din Acordul de la Bruxelles din 19 iunie 1995, statele părți aplicau prevederile Acordului dintre părțile la Tratatul Atlanticului de Nord cu privire la statutul forțelor lor, încheiat la Londra la

19 iunie 1951, denumit NATO-SOFA, ca și cum toate statele ar fi fost părți la acesta²².

Odată cu aderarea României la NATO²³, toate prevederile Acordului NATO-SOFA convenit la Londra la 10 iunie 1951 au fost receptate, potrivit legii, în dreptul intern românesc. Amintim dintre acestea următoarele prevederi privitoare la jurisdicția militară:

a) autoritățile militare ale statului trimițător vor avea dreptul să exercite în cadrul statului primitor jurisdicția penală și disciplinară care le este conferită de legea statului trimițător în privința persoanelor supuse legilor militare ale acestui stat iar autoritățile statului primitor vor exercita jurisdicția asupra membrilor unei forțe sau ai unei componente civile și asupra membrilor de familie, în ceea ce privește infracțiunile comise pe teritoriul statului primitor și incriminate de legea acestui stat;

b) în situația când există o incriminare exclusivă, autoritățile militare ale statului trimițător vor avea dreptul de jurisdicție exclusiv asupra persoanelor supuse legii militare a acelui stat, în ceea ce privește inclusiv infracțiunile referitoare la securitatea sa²⁴ incriminate de legea statului trimițător dar neincriminate de legea statului primitor, iar autoritățile statului primitor vor avea jurisdicția exclusivă asupra membrilor unei forțe sau a unei componente civile și asupra membrilor de familie, în ceea ce privește infracțiunile, inclusiv cele referitoare la securitatea acelui stat, pedepsite de legea sa dar nu și de cea a statului trimițător;

c) în ipoteza unui drept concurent de exercitare a jurisdicției, autoritățile militare ale statului trimițător au jurisdicție cu prioritate asupra unui membru al unei forțe sau unei componente civile în ceea ce privește:

- infracțiunile îndreptate numai împotriva proprietății sau securității acestui stat sau infracțiunile îndreptate numai împotriva persoanei sau proprietății unui alt membru al forței sau componente civile a acestui stat sau unui membru de familie;

---

*Acest studiu este un extras din teza de doctorat cu tema *Intervențiile umanitare . O provocare a mileniului III*, publicată la Editura Universității Petrol Gaze din Ploiesti, 2009

²² Acordul de la Bruxelles din 19 iunie 1951 și Protocolul adițional la acesta au fost ratificate de Parlamentul României prin Legea nr.23/1996 (potrivit art.11 alin. (2) din Constituția României, tratatele ratificate de Parlament fac parte, potrivit legii, din dreptul intern.

²³ Prin Legea nr.22 din 1 martie 2004 pentru aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord, semnat la Washington la 4 aprilie 1949.

²⁴ În termenii Acordului, o infracțiune împotriva securității statului include: trădarea de patrie, sabotajul, spionajul sau încălcarea oricărei legi referitoare la secretele oficiale ale acestui stat sau la secretele privind apărarea națională a acestui stat.

- infracțiunile care decurg din orice faptă sau omisiune produsă în îndeplinirea îndatoririlor oficiale. În cazul oricărei alte infracțiuni, autoritățile statului primitor vor avea dreptul de a exercita, cu prioritate, jurisdicția. Dacă statul ce are dreptul prioritar decide să nu-și exercite jurisdicția, acesta va informa autoritățile celuilalt stat de îndată ce va fi posibil;

d) autoritățile statului trimițător și ale statului primitor își vor acorda sprijin reciproc pentru efectuarea tuturor investigațiilor necesare cu privire la infracțiuni, precum și în strângerea și administrarea probelor, inclusiv în sechestrarea și, atunci când este cazul, în predarea obiectelor având legătură cu infracțiunea iar în cazurile când există drepturi concurente de a exercita jurisdicția, autoritățile părților contractante își vor notifica reciproc decizia luată;

e) în cazul când un acuzat a fost judecat în conformitate cu prevederile acestui acord de către una din părțile contractante și a fost achitat sau a fost condamnat și își execută sau și-a executat pedeapsa sau a fost grațiat, acesta nu va putea fi judecat din nou de către autoritățile unei alte părți pentru aceeași infracțiune pe același teritoriu; cu toate acestea, autoritățile militare ale statului trimițător vor putea să judece pe un membru al forței sale pentru orice încălcare a regulilor de disciplină, decurgând dintr-o acțiune sau omisiune care a constituit o infracțiune pentru care el a fost judecat de către autoritățile unei alte părți contractante;

f) privitor la statutul unui membru al forței pus sub urmărire penală sub jurisdicția statului primitor, părțile la acord au convenit că el va avea dreptul: la o judecată promptă și rapidă; de a fi informat, înaintea procesului, de acuzația sau de acuzațiile concrete care i se aduc; de a fi confruntat cu martorii care îl acuză; ca martorii ce pot depune în favoarea sa să fie constrânși să se prezinte în instanță, dacă sunt sub jurisdicția statului primitor; să beneficieze de serviciile unui interpret competent; să comunice cu reprezentantul guvernului statului trimițător și, când regulile de procedură permit, acesta să poată fi prezent la proces.

Potrivit prevederilor art.4²⁵ din Codul penal, legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării, dacă făptuitorul este cetățean român sau dacă, neavând cetățenie, are domiciliul în țară. Faptele penale comise din culpă ori cu intenție urmează să fie sancționate potrivit

---

²⁵ Acestuia îi corespunde în noul Cod penal art 11. *Personalitatea legii penale*, în formularea următoare: *legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării de un cetățean român sau de o persoană fără cetățenie care are domiciliul în țară, dacă fapta este prevăzută ca infracțiune și de legea penală a țării unde a fost săvârșită.*

prevederilor legale în vigoare²⁶. Potrivit art. 31 din Codul de procedură penală, infracțiunile săvârșite în afara teritoriului țării se judecă, după caz, de către instanțele civile sau militare în a căror rază teritorială își are domiciliul sau locuiește făptuitorul²⁷.

În virtutea articolului 58 din **Legea 304/2004 privind organizarea judiciară**, modificată prin **Legea 247 din 19 iulie 2005** “*instanțele militare pot judeca pe teritoriul altor state, militari romani, membrii ai unei forțe multinaționale, în condițiile în care, potrivit unei convenții internaționale pe teritoriul statului primitor poate fi exercitată justiția română.*”²⁸

Cele mai grave infracțiuni (crime) din dreptul internațional umanitar sunt cele contra păcii și omenirii, incriminate și în Codul nostru penal, ca și în multe surse de drept internațional umanitar²⁹. Alte infracțiuni incidente în acest domeniu sunt cele trecute în *Codul penal* (și în noul Cod penal) sub titlul *Infracțiuni* (repectiv Crime și delict) *contra capacității de apărare a României* (țării), fiind săvârșite de militari sau civili; dintre aceste infracțiuni, se pot aplica la fel de bine în materia conflictului armat neinternațional ca și în cel internațional următoarele:

-*Jefuirea celor căzuți pe câmpul de luptă* (art. 350, respectiv 505 în noul Cod penal). Jefuirea pe câmpul de luptă a morților sau răniților se pedepsește cu închisoare (închisoare strictă în noul Cod penal) de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi; fapta se sancționează cu aceeași pedeapsă chiar dacă nu e săvârșită pe câmpul de luptă dar e urmarea unor operații de război;

-*Folosirea emblemei “Crucea Roșie” în timpul operațiilor militare*

---

²⁶ A se vedea Anexa XV pentru *Infracțiunile contra păcii și omenirii* incriminate de Codul penal art.356-361 și pentru corespondentul acestor articole din noul Cod penal, art. 172-177 *Crime contra umanității*. (Anexa cuprinde, pentru comparație, articolele din ambele Coduri)

²⁷ Potrivit art. 125 alin. (2) din Constituția României, este interzisă înființarea de instanțe extraordinare, implicit a unor instanțe speciale pentru forțele militare aflate în misiune peste hotare. Potrivit însă art. 4 din Legea nr.54/1993 pentru organizarea instanțelor și parchetelor militare, instanțele militare judecă la sediul acestora iar pentru motive temeinice se poate dispune ca judecata să se desfășoare în alt loc, inclusiv în unități militare, astfel încât este cu putință – în raport și cu prevederile acordurilor la care România e parte – ca instanțele militare române să judece în afara teritoriului țării, în cadrul unităților militare dislocate în străinătate.

²⁸ Legea 30/2004 privind organizarea judiciară, modificată prin Legea 247 din 19 iulie 2005

²⁹ Incriminate sub titlul “Infracțiuni contra păcii și omenirii”, art. 356-361, respectiv “Crime contra umanității”, art. 172-177 în noul Cod penal. A se vedea Anexa VIII.

(art.351, respectiv art. 506 în noul Cod penal). Folosirea, fără drept, în timp de război și în legătură cu operațiile militare, a emblemei sau denumirii de “Crucea Roșie” sau a celor asimilate acesteia, se pedepsește cu închisoare (strictă în noul Cod penal) de la 3 la 7 ani.

În ceea ce privește răspunderea civilă (materială) a militarilor, sunt aplicabile dispozițiile Codului civil³⁰ și dispozițiile Ordonanței nr.121 din 28 august 1998 privind răspunderea materială a militarilor. În condițiile acestei ordonanțe, răspunderea materială e angajată pentru “pagubele în legătură cu formarea, administrarea și gestionarea resurselor financiare și militare, provocate de militari din vina acestora și în legătură cu îndeplinirea serviciului militar sau a atribuțiilor de serviciu în cadrul Ministerului Apărării Naționale, Ministerului de Interne, Serviciului Român de Informații, Serviciului de Protecție și Pază, Serviciului de Informații Externe, Serviciului de Telecomunicații Speciale și Ministerului Justiției” (art.2).

Potrivit ordonanței, militarii răspund material indiferent dacă, după producerea pagubei, mai au calitatea de militar (art.3). De asemenea răspund material pentru pagubele produse din vina lor și în legătură cu îndeplinirea serviciului, terțelor persoane fizice sau juridice, la a căror reparare a fost obligată instituția publică de care aceștia aparțin (art. 5).

Militarii nu răspund material (art.6) pentru: pierderile inerente produse în executarea misiunilor sau în procesul pregătirii pentru luptă, în activitățile de producție și gospodărești, care se încadrează în limitele prevăzute de dispozițiile legale în vigoare; pentru pagube produse din cauze care nu puteau fi prevăzute ori înlăturate pentru pagubele generate de riscul normal al serviciului sau de forță majoră; pentru pagubele produse în executarea ordinului comandantului sau șefului unității, caz în care răspunderea materială revine acestuia.

De asemenea, în stabilirea răspunderii materiale, prejudiciul ce trebuie reparat nu include foloasele nerealizate de instituția publică păgubită, iar pentru fapta ce constituie infracțiune, răspunderea materială se stabilește de instanțele judecătorești, potrivit legii penale.

Dacă paguba a fost pricinuită de mai mulți militari, răspunderea materială a fiecăruia se stabilește ținându-se seama de măsura în care a

---

³⁰ A se vedea dispozițiile art. 1000 și urm. privind răspunderea delictuală pentru fapta “*persoanelor pentru care suntem obligați a răspunde sau de lucrurile ce sunt sub paza noastră*” sau pentru prejudiciul cauzat de un animal, de care e ținut “*proprietarul animalului sau acela ce se servește de dânsul în timpul serviciului*”.

contribuit la producerea ei sau, dacă această măsură nu se poate determina, se stabilește proporțional cu solda netă de la data producerii pagubei.

Răspunderea materială a militarilor pentru pagubele produse instituțiilor enumerate la art.2 poate fi angajată doar dacă aceste pagube au fost constatate în cel mult 3 ani de la data producerii lor.

Participare României în acțiuni internaționale pentru menținerea păcii

Perioada scursă de la Revoluția din decembrie 1989 a consemnat o implicare deosebită a României în eforturile comunității internaționale pentru menținerea păcii și întărirea securității colective; acest fapt a făcut ca România să fie cotate, încă din 1996, drept al 12-lea mare contribuitor, între cei 185 membri O.N.U. și peste 70 de națiuni participante la una sau mai multe dintre operațiunile O.N.U. în desfășurare

România a început să participe la operațiuni O.N.U. de menținere a păcii în 1991, cu ofițeri observatori militari, la Misiunea de Observare din Irak-Kuweit (UNIKOM)³¹.

În perioada 1993 - 1994, România a participat la Misiunea de Observare O.N.U. din Somalia (UNOSOM II) cu un spital militar de campanie.

Din 1995 până în 1997, ofițeri de stat major și polițiști militari, un batalion de infanterie și un spital militar de campanie au participat la Misiunea Națiunilor Unite de Verificare în Angola (UNAVEM III). După retragerea forței UNAVEM, în iunie-august 1997, o subunitate de infanterie a fost menținută în Angola, cu rol de Forță de Reacție Rapidă (ROMRRF), având misiunea să asigure securitatea personalului O.N.U. pe timpul transformării misiunii de verificare (UNAVEM) în misiune de observare (MONUA), potrivit Rezoluției Consiliului de Securitate. O parte dintre militarii români au fost menținuți în Angola, în Regiunea de nord-est (Saurimo), ca forță cu misiuni speciale

(ROMMTF), până la decizia Consiliului de Securitate de retragere a misiunii, la 28 februarie 1999. Ulterior (aprilie 1999), această subunitate a fost redislocată la Luanda unde a asigurat securitatea personalului și patrimoniului O.N.U. din Angola, pe timpul lichidării tehnice a MONUA. La 26 august 1999, încheindu-și misiunea, contingentul românesc a fost repatriat.

În iunie 1998, România a debutat și în participarea cu ofițeri de poliție civilă la operațiuni de menținere a păcii, prin desfășurarea unui grup de 10

---

³¹ Datele din acest capitol aparțin site-urilor oficiale ale M.Ap.N și M.A.I..

polițiști la Forța Internațională de Poliție (IPTF) din cadrul Misiunii ONU din Bosnia-Herțegovina (UNMIBH).

Ulterior, contingentul românesc de poliție IPTF/UNMIBH a fost completat, alți polițiști fiind trimiși de asemenea și la Forța de Poliție aprobată de Consiliul de Securitate pentru Misiunea de Administrație Interimară a O.N.U. în Kosovo (UNPK/UNMIK).

În octombrie-noiembrie 1999, M.Ap.N. a desfășurat 5 ofițeri de legătură la Misiunea Națiunilor Unite de Observare în R.D.Congo (MONUC). La cererea ONU, pentru această misiune au mai fost oferți 10 ofițeri, observatori militari.

La 23 septembrie 1998, România a devenit al 18-lea stat membru O.N.U., dintre cele 80 care au aderat la Sistemul Aranjamentelor de Forțe de Menținere a Păcii în Așteptare (UN Stand-by Arrangements), care a semnat Memorandumul de Înțelegere cu Națiunile Unite în acest domeniu. Ulterior (3 decembrie 1999), a devenit membru deplin al SHIRBRIG (Brigada Multinațională cu Capacitate de Luptă Ridicată a Forțelor ONU în Așteptare). În același timp, pe plan regional, a aderat la inițiativele central și sud-est europene de întărire a păcii: CENCOOP și SEEBRIG.

Începând din aprilie 1991 și până în decembrie 1999, România a participat la 6 misiuni O.N.U. de menținere a păcii³², cu peste 6000 militari și polițiști civili (observatori militari, ofițeri de stat major, ofițeri de legătură, poliție militară, trupe de infanterie, spitale de campanie) situându-se timp de 2 ani (septembrie 1995-iulie 1997) pe locurile 8-12 în lista celor 75-76 state membre contribuatoare la Operațiuni O.N.U. de menținere a păcii, cu efective desfășurate simultan de peste 900 căști albastre.

După anul 2000³³, România a mai fost angajată în operațiuni O.N.U. de menținere a păcii, astfel:

- **în Bosnia-Herțegovina**, ofițerii de poliție *în cadrul EUPM*, ofițerii de legătură ai armatei în cadrul UNMIK, iar militarii în cadrul SFOR (în cadrul detașamentului național de informații, în cadrul Comandamentului forței, de la Butmir, în cadrul detașamentului olandez și în cadrul detașamentului de la Butmir);
- **în Kosovo**, jandarmii³⁴, ofițerii de poliție civilă și militarii *în cadrul*

³² Pentru aceste prestații, statul român a încasat de la ONU, până la 31 decembrie 1999, cca. 34 milioane US\$, potrivit site-ului oficial al M.Ap.N. – <http://www.mapn.com>.

³³ Din anul 2001, Jandarmeria Română a fost primită, ca membru observator, în Asociația Polițiilor și Jandarmeriilor Europene și Mediteraneene cu Statut Militar (FIEP).

³⁴ Unitățile Române de Poliție Specială ONU (formată din jandarmi) mobilizată în Kosovo i-a fost decernată cea mai înaltă distincție a Organizației Națiunilor Unite, medalia "În Serviciul Păcii", în semn de recunoaștere deplină a contribuției deosebite pe care

KFOR (în cadrul detașamentului național de informații, în cadrul Comandamentului forței, de la Pristina, în cadrul contingentului italian de la Klina, în cadrul Comandamentului operațiunii, la Skopje-Macedonia);

- **în cadrul UNTAET** (Timorul Oriental), experți civili din domeniile financiar și administrație publică, membri ai Administrației Provizorii a provinciei;

- **în cadrul MONUC** (Misiunea Națiunilor Unite de Observare în R.D.Congo), observatori militari;

- **în cadrul UNMEE** (Etiopia-Eritreea), observatori militari;

- **în MINUCI** (Coasta de Fildeș), observatori militari;

- **în cadrul UNAMA** (Afganistan), ofițeri de legătură;

- **în cadrul ISAF** (Afganistan), militari (în cadrul Centrului multinațional de coordonare a zborurilor de la Eindhoven – Olanda, în Comandamentul forței și al brigăzii multinaționale, precum și la Kabul).

Pe lângă numărul actual, apreciabil, de militari și polițiști români desfășurați în operațiuni de menținere a păcii, contribuțiile anterioare la operațiuni de anvergură (ex. Somalia și Angola, unde românii au avut o contribuție impresionantă: cca. 3200 de căști albastre între 1995 și 1999), deosebit de apreciate pe plan extern, au conferit României o excelentă imagine și prestigiu în cadrul sistemului Națiunilor Unite.

Implicarea României în acțiunile Parteneriatul pentru Pace

Consensul național privind integrarea României în structurile de securitate europene și euroatlantice a stat la baza principalelor decizii și acțiuni de politică externă ale țării, în perioada scursă de la Revoluția din decembrie 1989. Semnificativ din acest punct de vedere este faptul că România a fost primul stat semnatar, la 26 ianuarie 1994, al Programului Parteneriatului pentru Pace.

În afara celor patru aplicații NATO găzduite de România, Armata Romană a mai fost prezentă la multe alte asemenea aplicații desfășurate pe teritoriile unor state membre ale NATO sau parteneri din Europa, precum și în SUA, cea mai importantă participare (peste 500 de militari și tehnică

Detașamentul de jandarmi mobilizat în Kosovo a avut-o la consolidarea procesului de pace și la normalizarea relațiilor sociale din zona de conflict. România a participat, la operațiunile de menținere a păcii în Provincia Kosovo, în cadrul Misiunii Ad-Interim a Organizației Națiunilor Unite - UNMIK, cu subunități specializate ale Jandarmeriei Române. Acestea s-au constituit în teatrul de operații în prima Unitate Română de Poliție Specială ONU, ca entitate distinctă, destinată să sprijine autoritățile Misiunii pentru reconstrucția instituțiilor administrației publice și pentru asigurarea unui climat generator de liniște publică și pace socială.

aferentă, aparținând tuturor categoriilor de forțe armate) fiind la Strong Resolve '98.

Cooperative Determination - Sibiu '95:

Prima aplicație NATO/PfP cu trupe de uscat programată în România de către Comandamentul Aliat al Trupelor de Uscaț din Europa de Sud (Headquarter Allied Land Forces Southern Europe - LANDSOUTH) a avut loc la Sibiu în perioada 10 - 15 septembrie 1995, cu participarea militarilor din 9 țări: Bulgaria, Germania, Ungaria, Luxemburg, Olanda, România, Slovacia, Turcia, SUA. Exercițiul a fost condus de către generalul turc Huseyin Kivrikoglu, comandantul Forțelor Aliate Terestre din Sud-Estul Europei (Allied Land Forces Southeastern Europe - LANDSOUTHEAST).

Exercițiul a avut drept scop antrenamentul în teren al participanților privind procedurile standard de acțiune în operațiuni de menținere a păcii la nivelul unui batalion multinațional.

Conform scenariului aplicației, pe o insulă fictivă din Marea Neagră au avut loc dezastre naturale, urmate de conflicte armate între facțiuni rivale, guvernul local cerând intervenția unui batalion multinațional pentru menținerea păcii. Rotindu-se la fiecare din cele patru standuri de lucru, militarii națiunilor participante s-au putut antrena și au cunoscut armamentul individual specific fiecărei țări, problemele ce pot apărea pe timpul escortării convoaielor cu ajutoare umanitare care sunt asaltate de civili sau cu ocazia misiunilor de patrulare și observare, precum și modul de evacuare a răniților în situații de urgențe medicale (MEDEVAC), ca urmare a prezenței câmpurilor de mine antitanc și antipersonal.

Cooperative Partner - Constanța '96:

Cea de-a doua aplicație pe teritoriu românesc a Comandamentului Forțelor Aliate din Europa de Sud, condus de amiralul american Leighton W. Smith, a avut loc la Constanța între 21 și 27 iulie 1996. Conducătorul aplicației a fost comandantul Comandamentului Forțelor Navale Aliate din Europa de Sud (Allied Naval Forces Southern Europe - NAVSOUTH), amiralul italian Mario Angeli, asistat de comandantul Comandamentului Forțelor de Lovire și Sprijin din Europa de Sud (Allied Naval Striking and Support Forces Southeastern Europe - STRIKFORSOUTH) și al Flotei a VI-a americane, viceamiralul D.L. Pilling.

Au participat diferite unități navale (distrugătoare, fregate, nave de desant, dragoare, corvete), amfibii și de aviație (avioane de patrulare maritimă, transport și vânătoare, elicoptere) din unsprezece state membre NATO sau partenere: Grecia, Italia, Spania, SUA, Turcia, Germania, Anglia, Olanda, Bulgaria, România, Ucraina. Punctul de comandă al aplicației a fost

amplasat la bordul distrugătorului Mărășești, nava-amiral a flotei maritime militare românești.

Scopul aplicației a fost perfecționarea deprinderilor participanților și promovarea unor procedee de interoperabilitate în executarea unor operațiuni de asistență umanitară, evacuare a necombatanților, menținere a păcii, precum și de supraveghere navală (embargou maritim), dragaj și convoiere. Conform scenariului aplicației, în trei țări vecine, Greenlandia, Bluelandia și Yellowlandia, au avut loc inundații și cutremure puternice, iar o grupare antiguvernamentală din Greenlandia a primit din Greylandia armament, muniție și materiale destinate unor acțiuni teroriste.

Drept urmare, Consiliul de Securitate al ONU a desfășurat o grupare de forțe combinate NATO/PfP cu scop defensiv, pentru evacuarea necombatanților și instituirea unei blocade maritime împotriva navelor care transportau armament și muniție.

În cadrul aplicației, o forță combinată multinațională de debarcare (navală, aeriană și terestră) a executat o operațiune de asistență umanitară și evacuare a necombatanților în raionul Agigea-Sud, Zona Liberă.

Cooperative Key-Bucuresti '96

Cel de-al treilea exercițiu multinațional real NATO/PfP găzduit de România s-a desfășurat în perioada 14-18 octombrie 1996, în perimetrul Bazei de transport aerian "Nicolae Bănciulescu" din vecinătatea Bucureștiului, fiind coordonat de comandantul-șef al Forțelor Aliate din Europa de Sud (Commander-in-Chief Allied Forces Southern Europe - CINCSOUTH), amiralul american T. Joseph Lopez și condus de comandantul Forțelor Aeriene Aliate din Sudul Europei (Commander of Allied Air Forces Southern Europe - COMAIRSOUTH), generalul-locotenent Richard Bethurem din US Air Force.

Au participat militari, avioane și elicoptere din Grecia, Italia, Turcia, SUA, Republica Ceha, Republica Moldova, Slovacia și România.

Scopul acestei aplicații a fost exersarea procedurilor logistice și de comunicare ale NATO în operațiuni aeriene (parașutare, alimentare și transport cargo), pe baza unui scenariu de intervenție multinațională pentru acordarea de ajutor umanitar, ca răspuns la un dezastru natural.

Totodată, au fost realizate și operațiuni de intervenție aeriană medicală de urgență (MEDEVAC).

Cooperative Determination - Sibiu '97:

Spre deosebire de precedentă aplicație terestră de la Sibiu, din 1995, când accentul a fost pus pe procedurile de acțiune în teren la nivel de batalion în cadrul unor operațiuni de menținere a păcii, de data aceasta centrul de greutate a căzut pe activitatea de stat major a două brigăzi

multinaționale și pe controlul operațional al celor 16 batalioane naționale componente, simulate prin celule de răspuns. Un alt element de noutate în planificarea și desfășurarea exercițiului l-a reprezentat acțiunea integrată terestră și aeriană, cele două brigăzi fiind sprijinite în rezolvarea situațiilor tactice de un centru multinațional de operațiuni aeriene combinate.

Scenariul aplicației a imaginat un conflict armat între două țări vecine fictive, Henan și Gobi, pe fondul unor dezastre naturale și tulburări religioase, sociale, care au determinat Consiliul de Securitate al O.N.U. să decidă trimiterea în zona ipoteticului conflict a unei Forțe Multinaționale de Sprijin a Păcii sub responsabilitatea NATO. În afară de rezolvarea situațiilor tactice pe hartă și pe calculator, în programul aplicației a figurat și un exercițiu demonstrativ real, prezentat în poligonul Daia, din vecinătatea Sibiului, de subunități terestre de căști albastre românești în cooperare cu aviația de vânătoare turcă.

Aplicația desfășurată sub egida Allied Forces Southern Europe - AFSOUTH a fost condusă de generalul italian Giuseppe Ardito, comandantul Forțelor Terestre Aliate din Sudul Europei (Commander Allied Land Forces Southern Europe - COMLANDSOUTH). Au participat militari din șase țări membre NATO (Franța, Grecia, Italia, Portugalia, Turcia, Statele Unite ale Americii) și șase țări partenere (Fosta Republica Iugoslavă a Macedoniei, Ungaria, Republica Moldova, România, Slovacia, Uzbekistan), reuniți în perioada 1-14 noiembrie 1997 în incinta Academiei Trupelor de Uscat "Nicolae Bălcescu" din Sibiu.

Mandatul României la Consiliul de Securitate pentru perioada 2004-2006.

Ca un semn de apreciere a activității sale, România a fost acceptată ca membru al Consiliului de Securitate pentru perioada 2004-2006. Mandatul României la Consiliul de Securitate al ONU a început pe 6 ianuarie 2004 și a demarat efectiv cu reuniunea formală a Consiliului din 6 ianuarie. Împreună cu reprezentanții celorlalte 14 state membre, delegația română a aprobat calendarul de lucru al Consiliului de Securitate. Dezbaterile politice au abordat procesul de pace din Orientul Mijlociu, democratizarea Afganistanului, reconstrucția post-conflict în centrul și vestul Africii (Sierra Leone, Liberia, Republica Centrafricană, R.D. Congo), dialogul etiopiano-eritreean. Situația din Irak a fost în centrul preocupărilor Consiliului de Securitate.

Mai mult, prin decizia Consiliului de Securitate din 7 ianuarie 2004, România a preluat președinția Comitetului 1518 privind Irakul, precum și poziția de vice-președinte al Comitetului 1267 privind talibanii/Al Qaeda, organe subsidiare ale Consiliului de Securitate care gestionează regimurile

de sancțiuni. Organele subsidiare reprezintă un ansamblu de comitete și grupuri de lucru prin intermediul cărora Consiliul de Securitate realizează monitorizarea și evaluarea implementării rezoluțiilor sale de către toate statele membre.

Deținerea pozițiilor de conducere în cele două Comitete conferă țării noastre responsabilități importante, aceste prerogative reprezentând o confirmare a competenței și capacității României în gestionarea problematicilor de mare anvergură în plan internațional. Prin această investire este reconfirmat statutul României de partener de referință în plan regional și global.

Exercitarea președinției Comitetului 1518 presupune aplicarea mandatului aprobat de Consiliul de Securitate, respectiv stabilirea listelor de persoane și entități asociate fostului regim Saddam Hussein, înghețarea fondurilor și a bunurilor acestora aflate în afara Irakului și transferul lor în Fondul pentru Dezvoltarea Irakului. Vicepreședinții Comitetului 1518 vor fi Filipine și Pakistan.

Comitetul 1267 are ca atribuții examinarea măsurilor concrete adoptate de statele membre în vederea implementării celor trei dimensiuni ale regimului de sancțiuni: embargoul asupra armelor, restricții de călătorie și înghețarea fondurilor.

Participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român

Legea nr. 42 din 15 martie 2004 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român³⁵, reglementează condițiile în care forțele armate ale României participă la misiuni în afara teritoriului statului român. Misiunile avute în vedere sunt (potrivit art.2 al legii): de apărare colectivă; în sprijinul păcii; de asistență umanitară; tip coaliție; exerciții comune, individuale sau ceremoniale.

Potrivit prevederilor art. 3 al legii, România poate participa la astfel de misiuni, în condițiile legii și potrivit obligațiilor asumate prin tratate, acorduri și alte înțelegeri internaționale la care este parte.

Trimiterea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român se aprobă, la propunerea primului-ministru, de către președintele României, după consultarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării (art.7 alin.1).

Dacă trimiterea acestor forțe nu se face pe baza unui acord internațional la care România e parte, președintele României solicită aprobarea Parlamentului (art.7 alin.2). Trimiterea forțelor armate la misiuni

---

³⁵ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 242 din 18 martie 2004.

comune în afara teritoriului țării se aprobă de către primul-ministru, la propunerea ministrului apărării naționale (art.8).

În ceea ce privește trimiterea forțelor la misiuni individuale sau ceremoniale, acestea se aprobă de către ministrul apărării naționale (art.9).

Fondurile necesare participării României la misiunile enumerate de art.2 al legii se asigură prin bugetul de stat prin bugetul Ministerului Apărării Naționale (art.19 alin.1).

La propunerea M.Ap.N., Consiliul Suprem de Apărare a Țării analizează și hotărăște, până la data de 30 iunie a fiecărui an, forțele și mijloacele ce pot fi puse la dispoziție în anul următor în vederea participării la misiunile de apărare colectivă; în sprijinul păcii; de asistență umanitară; tip coaliție (art.4).

Dintre prevederile Legii nr.42/2004 mai amintim:

- comandantul detașamentului românesc a misiunii în străinătate are obligația de a refuza ordinele superiorilor ierarhici din cadrul misiunii, dacă acestea contravin normelor de drept internațional sau obiceiurilor războiului (art.12 alin.1);

- participanților la astfel de misiuni le sunt interzise desfășurarea altor activități economice în afara celor necesare susținerii logistice, precum și orice intervenție în afacerile interne ale țării pe teritoriul căreia acționează, care ar depăși mandatul încredințat.

În prezent, militari români participă la misiuni de observare O.N.U. din Republica Democratică Congo, Kosovo, Etiopia-Eritreea, Coasta de Fildeș, Afganistan, Burundi, Liberia, Georgia³⁶. De asemenea, militarii români participă sub egida Coaliție SUA/O.N.U. la operațiunile IRAQI FREEDOM în Irak (cu infanterie, geniu, poliție militară și medici) și ENDURING FREEDOM în Afganistan.

În opinia noastră, intervențiile umanitare sunt acțiuni efectuate de state sau coaliții de state sub autoritatea unor organizații internaționale pe teritoriul unor state aflate în situația de criză, care impugneză protejarea cetățenilor acestora, precum și ajutorarea directă și nemijlocită a populației aflate în suferință în urma cataclismelor determinate de războaie locale sau interetnice, de încălcări flagrante ale drepturilor omului recunoscute pe plan internațional.

Așa cum am arătat, în acțiunile umanitare, un rol important revine asigurării păcii după impunerea ei. Și după cum remarca profesorul Garrett Stephnen, „în fapt, mai importantă apare sarcina dezvoltării sentimentului de

---

³⁶ Potrivit datelor de pe site-ul Națiunilor Unite, actualizat în 2005, 3 militari români au căzut la datorie în operațiunile de menținere a păcii.

pace și până la intervenția forțelor multinaționale , teroarea, nesiguranța, nerespectarea legii, a drepturilor omului, erau norme de conduită intrate în obișnuința regimurilor dictatoriale”.

Chiar dacă unii analiști opinează că acțiunile umanitare de ordine, în sensul acțiunii de menținere a păcii, ar fi „acțiuni polițienești de după război”, noi considerăm că integrarea acestora în toate fazelor operațiunilor de menținere a păcii reprezintă un demers mult mai benefic, ele fiind veriga cea mai solidă în relația directă cu populația autohtonă.

Acordarea unor înalte distincții din partea Organizației Națiunilor Unite și a altor organisme internaționale este dovada de recunoaștere deplină a contribuției deosebite militarii romani au avut-o la consolidarea procesului de pace și la normalizarea relațiilor sociale din zonele de conflict. România a participat la operațiunile de menținere a păcii în diferite regiuni cu subunități specializate și a reușit să sprijine autoritățile locale în reconstrucția instituțiilor administrației publice și pentru asigurarea unui climat generator de liniște publică și pace socială.

DEZMEMBRAREA IUGOSLAVIEI. CAZUL SLOVENIEI

Drd. Daniel Brînză
Universitatea „Valahia” Târgoviște

Abstract

Josip Broz Tito sought to avoid the mistakes made in the past by the former Yugoslav kingdom. Therefore, he didn't imitate the Soviet model and dropped the economic dirigisme, modified the agricultural policy, as he let businesses to be led by self-management while trade and tourism were encouraged. The particular position adopted by the Yugoslav Federation towards Russia favored trade with the developed capitalist countries. Negative economic phenomena that emerged in the 80s revived the disagreements between the republics. The Slovenes and the Croats began to consider that their situation would improve should they leave the federation. The process was boosted after Tito's death and the survival of the federation became a matter of time. Slovenia signalled the process of dismantling the Yugoslav federation.

Keywords: *ethnonationalism, economical disparities, asymmetrical federation, slovenian revisionism*

În anul 1918, la finele Primului Război Mondial, s-a constituit regatul sârbo-croato-sloven pe fondul destrămării imperiilor austro-ungar și otoman³⁷. În cadrul acestei noi structuri statele, Serbia era cea mai importantă provincie istorică, iar sârbii reprezentau cea mai numeroasă etnie din conglomeratul de etnii ce alcătuiau regatul (mai făceau parte croații, slovenii, musulmanii, maghiarii, albanezii, macedonenii, vlahii). Regatul era așadar plurietic, pluriconfesional (ortodocși, catolici, musulmani) și multicultural (spiritualitate occidentală amestecată cu cea orientală). Existau decalaje și ale nivelului de viață, căci croații și slovenii se aflau pe o treaptă de evoluție ridicată, ceea ce a creat unele tensiuni, agresiuni ce au culminat cu asasinarea în 1934 a regelui Alexandru I de către teroriști croați³⁸.

Diferențele economice între regiuni au fost dublate de pozițiile revizioniste ale Ungariei, Bulgariei, Italiei, Germaniei. Izbucnirea celui de al Doilea Război Mondial va duce la destrămarea regatului. Astfel, Croația va deveni stat independent filofascist (10 aprilie 1941), căci intrarea trupelor germane în Zagreb a fost salutată cu mare entuziasm de populația cadre jubila de bucurie, caz unic în

---

³⁷ *Război în Balcani. Iugoslavia, primăvara însângerată la sfârșit de secol*, Editura Aldo Press, București, 1999, p. 108.

³⁸ *Enciclopedia Istoriei Universale*, Editura All, București, 2000, p. 770.

Europa³⁹. Croații profasciști (ustași) au comis masacre inimaginabile în secolul XX în rândul populației sârbești. Au înființat la Jasenovac un lagăr special pentru eliminarea fizică a sârbilor, dar și a evreilor, romilor și comuniștilor⁴⁰. În rândul populației sârbe s-a dezvoltat un sentiment de solidaritate care s-a conturat în formațiuni naționaliste ale cetnicilor (de la cuvântul ceta = grupare). Astfel, pe teritoriul fostului regat se desfășoară în paralel două războaie, unul împotriva dominației străine și unul civil⁴¹.

Armata sârbă de partizani, condusă de I.B. Tito, a fost singura forță care a primit în rândurile ei și populații non-sârbe, spre deosebire de cetnici care înrolau numai sârbi. În acest fel, „mișcarea titoistă” a putut pretinde că este singura care reprezintă întreaga populație și a apărut în postura de aliați ai Coaliției Națiunilor Unite⁴². După ani de lupte grele ce au provocat moartea a 10-12% din populație și pagube materiale imense, victoria a fost de partea lui Tito. Atrocitățile și bestialitățile săvârșite de grupurile aflate în conflict pot fi considerate ca generatoare de resentimente naționaliste ce au răbufnit după 1990. Succesul lui Tito a întărit gruparea comunistă care acționase în numele internaționalismului, drept urmare în toamna anului 1945, Frontul Popular formațiune dominată de comuniști obține peste 90% din voturi și atunci Tito proclamă Republica Socialistă Federativă Iugoslavia.

Se instaura astfel un regim de tip sovietic, dar în absența armatei roșii. Federația era alcătuită din șase republici: Serbia, Croația, Muntenegru, Bosnia-Herțegovina, Macedonia și Slovenia, două regiuni autonome: Voivodina și Kosovo, ambele aflate în competența Serbiei. Trasarea granițelor era arbitrară și era mai mult administrativă după principiul „o Serbie slabă, dar o federație puternică”. Conflictul Tito-Stalin duce finalmente în 1948 la excluderea Iugoslaviei din rândul Kominformului (Biroul Informativ al mișcării comuniste) ceea ce va avea consecințe economice și sociale, ceea ce va imprima țării o tentă particulară în peisajul comunismului european. Stalin nu privise cu prietenie inițiativa lui Tito de federalizare a spațiului Balcanic, de a transforma Albania în a șaptea republică a federației și de formare a unui mare stat al slavilor sudici ce s-ar fi întins de la Marea Adriatică la Marea Neagră⁴³.

---

³⁹ Stefano Bianchini, *Problema iugoslavă*, Editura Bic All, București, 2003, p. 57.

⁴⁰ Idem, p. 58.

⁴¹ Cristopher Bennet, *Sfârșitul sângerilor al Iugoslaviei*, Editura Trei, București, 2002, p. 58.

⁴² Jean François-Soulet, *Istoria Europei de est de la al Doilea Război Mondial până în prezent*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 35.

⁴³ Adrian Pop, *Originile și tipologia revoluțiilor est-europene*, Editura Enciclopedică, București., 2010, p. 394.

Cert este că Tito părăsește modelul economic al dirijismului, modifică politica agrară, în întreprinderi se trece la autoconducere și autogestione, se încurajează comerțul, turismul. Faptul că federația are o altă poziție decât Moscova favorizează schimburile cu țările capitaliste dezvoltate, ceea ce explică și ajutorul financiar de peste un miliard dolari⁴⁴.

Totodată, țara pare a nu avea problemele economice ale celorlalte țări comuniste, iar Tito se lansează într-o mișcare internațională de nealinieare la nici un bloc politico-militar, căci „Tito avea nevoie de o ideologie” care să-i facă reală poziția sa aparte și să respingă tendințele integraționiste⁴⁵.

Cu toată situația economică bună, federația nu a putut evita unele sincope economice, ca urmare a crizei internaționale de după 1970. Treptat, are loc o scădere a nivelului de trai, stagnare economică și creșterea datoriei externe. Astfel, până în 1982, datoria Iugoslaviei ajunge la peste 20 miliarde dolari, ceea ce îl determină pe ambasadorul american de la Belgrad, Lawrence Eagleburger să înființeze un grup numit „Prietenii Iugoslaviei” pentru a mijlocii împrumuturi salvatoare din partea FMI și Banca Mondială⁴⁶.

Fenomenele negative au reactivat unele neînțelegeri între republici. Slovenii și croații încep să creadă că ar avea o situație mai bună dacă ar părăsi federația. În Slovenia, la sfârșitul anilor '80, PIB era dublu față de Serbia, de trei ori mai mare decât al Bosniei și de opt ori mai mare decât în Kosovo⁴⁷. Desigur că, atât timp cât a existat autoritatea lui Tito, atitudinile segregacioniste nu s-au putut dezvolta. Între altele, amintim că noua Constituție din 1974 reafirma egalitatea națională dintre diversele etnii ale federației, precum și președinția colectivă compusă din câte un reprezentant desemnat de fiecare din cele șase republici și cele două provincii autonome, cărora li se adăuga de drept președintele Ligii Comuniștilor care era Tito și care a controlat până la moartea sa acest mecanism⁴⁸.

După moartea sa, supraviețuirea federației devenea o chestiune de timp. Slovenia și Croația aveau un șomaj aproape inexistent și doreau o mai mare liberalizare economică în timp ce republicile mai sărace doreau o întărire a rolului statului. În plus, încep să apară și tensiuni etnice. În 1981, în Kosovo au loc tensiuni ce vor duce la demonstrații violente, principala cerere fiind transformarea autonomiei într-o Republică.

---

⁴⁴ Arhivele Ministerului Afacerilor Externe. Fond Iugoslavia vol. 221/1960/f. 50.

⁴⁵ Adrian Pop, *op. cit.*, p. 395.

⁴⁶ Luis Sell, *Slobodan Milosević and the Destruction of Yugoslavia*, Duke University Press, 2002, p. 28.

⁴⁷ Tony Judt, *Epoca Postbelică. O istorie a Europei după 1945*, Polirom, Iași, 2008, p. 612.

⁴⁸ Adrian Pop, *op. cit.*, p. 397.

Se folosesc tancurile și chiar legi excepționale, arestări în masă, și liniștea este numai aparent reinstalată. Revendicările de la Priștina au fost văzute ca o încercare de desprindere a provinciei și de unire a ei la Albania. Memorandumul Academiei de Științe Sârbe de mai târziu (1986) critica în termeni duri autonomia provinciei Kossovo și afirma ideea primordialității entității sârbe în Iugoslavia „problema integrității poporului sârb și a culturii sale... o problemă crucială a supraviețuirii și dezvoltării”⁴⁹.

Locuit de 1,7 milioane de albanezi, Kossovo era considerată o inimă a statului medieval sârb, un fel de Palestină sârbească, și făcea parte din mentalul colectiv sârb chiar dacă mitologizat, căci înfrângerea suferită aici de sârbi fusese transformată în prilej de sărbătoare și mândrie națională⁵⁰. De fapt, la baza acestei mitologizări stau poziții mai vechi cu privire la Kossovo. La începutul secolului XX, opiniile unor intelectuali sârbi păreau că întrețineau o astfel de stare. „Se poate spune că în nici o altă regiune a globului, nesiguranța persoanelor și a bunurilor nu a fost atât de mare, de-a lungul veacurilor, ca în Kossovo și Metohija. Albanezii, lipsiți de conștiință națională și de orice organizare, nu erau legați de nici un interes comun⁵¹. Fiecare om trăia pentru sine devenind tâlhar”.

Situația federației se va tensiona după 1986 din nou, datorită lui Slobodan Milošević, care a preluat conducerea Uniunii Comuniștilor din Serbia, deși mulți opozanți îl cauzau că manipulează naționalismul sârb în scopuri personale⁵². Cert este că el a folosit abil ceea ce exista în mentalul sârbesc: mitul „ingraturii” ce avea la bază faptul că sârbii au luptat pentru eliberarea națiunilor și că acum ei sunt nedreptățiți și supuși genocidului. În cursul anului 1988, au loc în Voivodina, Serbia, Muntenegru demonstrații legate de voința poporului sârb, unde sunt arborate simboluri ale cetnicilor, tablouri cu Sfântul Sava. „Naționalismul era pentru Milošević o tactică pentru acapararea Serbiei validată de scrutinul din mai 1989 în urma căruia a devenit președintele republicii sârbe”⁵³. Noul lider sârb se pare că a înțeles mai repede decât alți conducători comuniști că nu se mai putea baza pe ideologia marxist-leninistă care se „evapora” rapid în perioada reformelor gorbacioviste, și că perspectiva nouă era naționalismul exacerbat. De aceea, el a mers la limita legală și printr-un amendament constituțional a integrat Kossovo și Voivodina la Serbia, dar își păstrau cele două locuri în cadrul președinției federale. Era momentul declanșator al disoluției federale, căci, în 1990, alegerile în Slovenia

---

⁴⁹ Adrian Pop, *op. cit.*, p. 398.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ J. Cvijic, *La peninsula Balkaniqu. Geographie humaine*, Paris, 1918, p. 151.

⁵² Tony Judt, *op. cit.*, p. 612.

⁵³ *Ibidem*.

sunt câștigate de Uniunea de centru dreapta, iar în Croația de Uniunea croată democrată. Drepturile naționale apar tot mai des ca un substitut al democrației, căci după căderea comunismului, vechiul bipolarism politico-militar SUA-URSS nu mai era actual. În acest context, situația Iugoslaviei devine dramatică, iar cartea demagogiei un teren cât mai propice. Personaje ca Slobodan Milosević sau croatul Tudjman, vor capta mulțimile. Declarația acestuia: „Mulțumesc lui Dumnezeu că nu m-am însurat nici cu o sârboaică, nici cu o evreică” era, desigur, manipulatorie, ca și cea a lui Milosević: „Serbia va fi mare și puternică sau nu va exista deloc”.

În penultimul deceniu al sec. XX, pe scena politică iugoslavă apar semnale contradictorii. În Serbia apare deja pomenitul Memorandum semnat de o parte a membrilor Academiei de Științe și arte și de cunoscutul romancier Dobrica Cosic. În Slovenia apare o culegere de 16 eseuri grupate într-o revistă sub titlul „Contribuții pentru un program național sloven”⁵⁴. În plan social, consecințele se văd imediat: tinerii din Slovenia pun probleme legate de meciu, serviciile civile, în timp ce la Belgrad au loc marșuri cu tentă naționalistă. Sfera politică se pune în mișcare, căci Milan Kučan, liderul comuniștilor sloveni, pune în prim plan o viziune separatistă, în timp ce gruparea Milosević este pentru unitatea țării. Pe de altă parte, credem că la această situație se adăugau și unele chestiuni economice, căci în Slovenia se crease imaginea că țara ar putea rămâne în afara procesului de înnoire europeană. Este cunoscut faptul că, după 1990, aspirația fostelor state comuniste către democrație și valori europene a întrunit o largă adecziune. În spațiul iugoslav, situația economică se agrava, ceea ce pune sub semnul întrebării capacitatea și eficiența (economiei) ramurilor economice. Milosević caută o cale de rezolvare și stimulează protestul popular. Temele favorite la aceste mitinguri erau: naționalismul sârb și debirocratizarea. Se trece la un control riguros al mijloacelor de informare, ceea ce a mărit nemulțumirea nu numai în Slovenia⁵⁵.

Un tribunal militar condamnă câțiva redactori ai revistei „Mladina” la închisoare pentru că au dezvăluit unele planuri militare care erau pentru normalizarea situației.

La Lyublyana, în februarie 1989, are loc un mare miting de solidaritate cu minerii albanezi aflați în grevă. Se aduc acuzații către Belgrad de naționalism și că se urmărește anularea Constituției din 1974 pentru a face din albanezi noii evrei⁵⁶.

Serbia reacționează și acuză Slovenia de trădare, se dezvoltă o adevărată fobie pentru sloveni. Dar naționalismul nu poate fi oprit atunci când separatismele

---

⁵⁴ Ștefano Bianchini, *op. cit.*, p. 147.

⁵⁵ Idem, p. 149.

⁵⁶ Idem, p. 150.

erau evidente: Milosević ține un discurs în vara anului 1989 când se aniversau șase secole de la istorica bătălie de la Câmpia Mierlei (Kossovopolye) cu puternice accente naționaliste. Ca reacție, în Slovenia apare ideea că autonomia trebuie întărită prin stabilirea unei legături de tip confederal cu restul Iugoslaviei, un fel de „fедераție asimetrică”⁵⁷.

În ianuarie 1990, are loc cel de al XIV-lea Congres și ultimul al Ligii Comuniștilor din Iugoslavia, unde se vor confrunta comuniștii sârbi și sloveni cu privire la forma de organizare a partidului. Se observă aceleași poziții transferate de la nivel teritorial-etnic la cele politice. Slovenii doreau un partid organizat pe criterii confederale, în timp ce sârbii pe criterii unitare. Nu se ajunge la nici o soluție, consensul dispare și delegația slovenă părăsește lucrările congresului. Ruptura este evidentă, căci Slovenia și Croația cer introducerea pluralismului și organizarea de alegeri libere⁵⁸. Trebuie precizat că poziția de frondă se răspândește asemenea unui șoc electric și în alte republici, astfel că partidul comunist la care atât de mult contribuise Tito s-a dizolvat. Ruptura nu s-a produs însă pe chestiuni doctrinare, ideatice, ci pe motive naționale, ceea ce duce la pierderea șansei spre o evoluție democratică.

În vara anului 1990, premierul federației Ante Morkovic a înființat o nouă grupare politică, Liga forțelor reformiste din Iugoslavia, bazându-se pe unele semnale pozitive în plan economic: dinarul devenise parțial convertibil, inflație în scădere, datoria externă scade cu 20%, rezerve valutare cresc de trei ori⁵⁹. Dar toate acestea nu găsesc ecou, iar în Slovenia se formase o coaliție puternică numită Demos, ce cuprindea grupuri de coloratură politică diferită: social-democrați, țărăniști, verzi, democrat creștini⁶⁰.

În Croația, comunitatea democratică, având în frunte pe Franjo Tudjman, care a devenit în 1990 președintele Republicii, ridică probleme teritoriale, ceea ce provoacă îngrijorarea sârbilor de aici, care întemeiază „Consiliul Național Sârb”⁶¹. Aceste evenimente arătau clar drumul spre fragmentarea politico-teritorială, căci în Croația se schimbă simbolurile statului, manualele școlare, poliția, iar pe coastele Dalmației se formează un guvern croat care începe înarmarea.

Separarea Sloveniei

---

⁵⁷ Idem, p. 151.

⁵⁸ Jean François-Soulet, *op. cit.*, p. 172.

⁵⁹ Stefano Bianchini, *op. cit.*, p. 153.

⁶⁰ Idem, p. 154-155.

⁶¹ *Război în Balcani...*, *op. cit.*, p. 111.

Teritoriul Sloveniei devine în secolele II-I î.Hr. provincie a Imperiului roman, iar în secolele VII-VIII se stabilesc aici triburile slovenilor din rândul slavilor apuseni. Este adoptat creștinismul, iar slovenii își duc traiul într-un spațiu cultural politic german pentru ca apoi comitatele lor să fie anexate de casa de Habsburg. Slovenia intră sub stăpânire austriacă, statut pe care îl va păstra și după 1867, după dualismul austro-ungar. După primul război mondial, aderă la noul regat împreună cu sârbii și croații, iar din 1946 Slovenia devine una dintre cele șase republici ce alcătuiesc federația comunistă iugoslavă⁶².

În 1990, dezintegrarea Iugoslaviei începe în Macedonia, unde au loc alegeri (11 noiembrie) în urma cărora Kiro Gligorov devine președinte. Parlamentul nou ales în 1991 dă noua Constituție și apoi „Declarația de suveranitate”, pentru ca, în iunie același an, Parlamentul de la Skopje să decidă desprinderea și în urma referendumului național din septembrie 1991 să se decidă suveranitate și independența Republicii Macedonia, care, în 1992, depunea cererea de aderare la ONU.

Slovenia și Croația au anunțat convocarea unui referendum pentru a-și legitima separarea, iar în Bosnia formațiunea musulmană a lui Alija Hzetbergović și Friket Abdic obțin multe voturi. Facem precizarea că și în spațiul iugoslav ca și în toate țările foste comuniste din Europa răsăriteană se observă un fenomen general: absența unei societăți civile capabile să-și prezinte opinia, să apere valorile pluriculturale și multietnice.

Unele inițiative timide și sporadice au existat: în Bosnia, un grup de intelectuali au elaborat un document „Carta 92”, în care erau prezentate câteva principii de dialog și conviețuire între partidele etnice, a apărut chiar și ideea organizării unei dezbateri guvern-opoziție și convocarea unei Adunări Constituante. Criza politică și economică va arăta lipsa unor soluții și a unui dialog, ceea ce favorizează etnonaționalismul. Pe parcursul anului 1991 iese la iveală faptul că forțele naționaliste-restauratoare, radicale și conservatoare pe care le putem încadra în extremismul de dreapta, au un cuvânt greu de spus. Se cere retrasarea frontierelor și sunt readuse în actualitate personalități de tristă amintire. Tiso în Slovacia, Pavlevici în Croația⁶³. Ca urmare, fragmentarea societății generează instabilitate și tensiuni care vor duce la război, așa cum se va întâmpla în spațiul fostei URSS. Analistul politic american, Paul Hockenos, în cartea sa apărută în 1993 „Liber să urăști”, vorbește de ceea ce subliniam mai sus: revenirea extremismului de dreapta și spune „democrațiile incipiente est-europene sunt

---

⁶² *Ibidem.*

⁶³ *Ibidem*, p. 176

confruntate cu un adversar mult mai periculos decât regimurile totalitare nepopulare care s-au prăbușit ca niște case construite din cărți de joc⁶⁴. Dezbaterile pe tema federație-confederație a devenit sursa unei alternative, dar prăpastia unui război de secesiune era inevitabilă. Slovenia a fost prima care a pornit pe această cale, iar Serbia, prin Milošević, s-a arătat dispusă ca în cazul unei desprinderi pașnice să recunoască sârbilor dreptul la o conviețuire normală. Războiul început în Slovenia are câteva particularități legate de faptul că militarii federației au acționat peste indicațiile guvernului, folosind tancurile și tinerii recruți într-o demonstrație de forță. Pe de altă parte, drama slovenă motivată era pregătită să întindă numeroase curse. În plus, declarația de independență a fost dată pe 25 iunie 1991, cu o zi în avans, astfel că guvernul sârb a fost prins pe picior greșit. De asemenea, în interiorul armatei sârbe existau păreri diferite cu privire la intervenție: șeful statului major general susținea o intervenție de forță, la scară mare, în timp ce ministrul apărării, Kadijević, era pentru o soluție pierdută, ce consta într-un atac de forță care să descurajeze regimul instalat în Slovenia.

Desfășurarea ostilităților a început pe 26 iunie 1991, cu o acțiune pașnică a forțelor slovene, care au ocupat aeroportul internațional Brnik, deoarece majoritatea vameșilor erau sloveni. Astfel, granița de nord, economia zonei au trecut sub control sloven. A doua zi, armata deschide atacul și ocupă toate punctele de trecere către Italia și Austria, cu toate că în unele zone exista o vulnerabilitate a sârbilor (apare un factor perturbator, dezertarea soldaților sloveni înrolați în armata iugoslavă). Pe 29 iunie 1991, Armata Populară Iugoslavă dă un ultimatum cerând încetarea de urgență a ostilităților pentru a doua zi, ora 9,30. Slovenia va adopta o hotărâre prin care cerea o soluție pașnică, care să nu-i încalce independența. Luptele vor continua, armata slovenă ocupă tunelul de importanță strategică, Kara wanken la graniță cu Austria în zona Alpilor și capturează câteva blindate la Nova Gorica. Garnizoana sârbă de la Dravograd (16 ofițeri și 400 soldați) se predă, iar cele de la Tolmin și Bovec sunt capturate⁶⁵. Cea mai sângeroasă zi a conflictului are loc pe 2 iulie, când armata sârbă are pierderi mari, iar Slovenia anunță un tratat unilateral de încetare a focului, care este respins. A doua zi, forțele sârbești se vor retrage și acceptă tratatul de încetare a focului, retrăgându-se spre Croația, inclusiv tancurile M-84.

Pe 7 iulie are loc semnarea acordului Brioni, prin care armata federală revenea în unitățile de bază, observatorii europeni trebuiau să se deplaseze la fața locului pentru a analiza situația, iar timp de trei luni să fie suspendată intrarea în

---

⁶⁴ *Ibidem.*

⁶⁵ Pentru operațiunile din Slovenia vezi www.scribd.com.

vigoare a declarației de independență a Sloveniei⁶⁶. În acest context putem spune că soarta federației era definitiv pecetluită, căci dacă până atunci se mai spera la o reorganizare confederativă era clar că formarea unei comunități de state suverane dispărea.

Analiza acestui război scurt de zece zile ne duce spre unele concluzii. Care au fost protagoniștii acestui război și ce poziții au avut ei? Putem spune că protagoniștii au fost: populația slovenă ostilă politicii sârbești, autoritatea federală reprezentată de premierul Ante Marković, care era convins că trebuie să se evite dezmembrarea și propunea un model gen confederația helvetică și Milosević cu proiectul Serbiei Mari, care dorea intervenția în forță⁶⁷. Desigur că se impun să facem unele considerații legate de granițele și frontierele Iugoslaviei. În literatura de specialitate se vorbește despre un concept numit zonă de graniță (boundary zone). Este și cazul sloven care este la marginea frontierei geo-politice a Iugoslaviei, dar care desparte lumea occidentală de cea orientală. Dacă privim republicile iugoslave asemenea unei scări de la interior (treapta de jos) la exterior, plasează Slovenia pe ultima ei treaptă și de aici desprinderea ei mai rapidă. Putem spune că aici era pragul ce poate fi numit „nivel de zgomot”⁶⁸, care s-a amplificat până s-a ajuns la război. Un alt actor implicat în acest război a fost cel extern. Poziția internațională a fost contradictorie și uneori ezitantă. Rusia, confruntată ea însăși cu astfel de fenomene de dezintegrare, a oscilat între a susține unitatea și integritatea Iugoslaviei și a avea relații glaciare cu Milosević, care sprijinise tentativa de pace din august 1991. Rusia dorea să-și conserve interesele ei zonale, considerând că problema iugoslavă este esențială pentru stabilitatea Balcanilor și a Europei. Pe de altă parte, Belgradul spera ca Rusia să îi poată fi utilă, prin dreptul de veto în Consiliul de Securitate al ONU. Dar, în februarie 1992, Eltîn a recunoscut independența Sloveniei după ce devenise clar că stabilitatea în spațiul iugoslav mai era doar o amintire⁶⁹.

Germania, care avea interese imediate în plan economic, a recunoscut independența Sloveniei ca și Comunitatea Europeană care, în ianuarie 1992, a recunoscut acest fapt. ONU va recunoaște în luna mai a aceluiași an noul stat, iar în 2004, Slovenia va adera la UE. Cât privește acest ultim actor, trebuie spus că, în timpul conflictului, poziția lui a fost lipsită de fermitate, că nu a dat dovadă de anticipare a faptului că în Iugoslavia situația se agrava. Când a apărut și conflictul

---

⁶⁶ Codruț Constantinescu, *U.E. și criza iugoslavă*, Revista 22/2.06.2008.

⁶⁷ Jean François-Soulet, *op. cit.*, p. 173.

⁶⁸ Ilie Bădescu, Dan Dungaciu, *Sociologia și geopolitica frontierei*, Editura Floare Albastră, București, 1995, vol. I, p. 311-312.

⁶⁹ Pentru detalii vezi site-ul www.Geopolitics.ro.

din Croația, abia atunci UE a trimis o troică formată din Ministrul de externe luxemburghez (Poos), olandez (van der Brock) și italian (De Michelis). Misiunea lor se încheia cu semnarea acordului de la Brioni, după numele insulei croate, unde și Tito avea o reședință de vară⁷⁰.

Bilanțul militar al conflictului ne arată o intensitate scăzută, una din principalele probleme fiind dezertările din armata iugoslavă. Aceasta a fost dezinformată asupra mișcărilor inamicului, iar efectul psihologic a contat: se vorbea de un atac iminent al NATO, Austriei, Ungariei, ceea ce a dus la o slabă motivare. Armata iugoslavă a acționat izolat și epuizată fizic. La toate aceste cauze mai trebuie să adăugăm încă una: Slovenia dispunea de o omogenitate etnică față de celelalte zone, iar izbucnirea conflictului din Croația impunea reblocarea de forțe militare și, prin urmare, imposibilitatea de a mai susține frontul sloven unde și așa situația era pierdută⁷¹.

---

⁷⁰ Codruț Constantinescu, art. cit.

⁷¹ C.I. Christian, *Sângeroasa destrămare – Iugoslavia*, Editura Sylvi, București, 1994, p. 260-262.

Instrucțiuni pentru autori

Normele de redactare și ordinea inserării datelor: **titlu**; **numele** autorului (autorilor); **instituția și adresa de e-mail** a autorului (autorilor); **text** în MS-Office 2003 (nu Office 2007) de circa 20 pagini (incluzând și bibliografia) în limba română sau în limbile engleză, franceză, germană (format A4, margini de 2 cm, font Times New Roman, mărimea 12, justified, spațiere la un rând, paragraf de 1,27 cm; a nu se folosi tasta Tab și nici bara de spațiu pentru paragrafe; paginile nu vor fi numerotate); **rezumat** (limba engleză, franceză, germană), maxim 10 rânduri; **keywords** (limba engleză, franceză, germană, maxim 5); **sistem de referințe** (în text sau la subsolul paginii de tipul: Ionescu 1999, p. 21; font Times New Roman, mărimea 10, justified, fără paragrafe); **bibliografie** de tip Oxford-Humanities aranjată alfabetic după autori: nume autor, prenume abreviat, anul apariției lucrării, titlul, locul apariției (cărți); nume autor, prenume abreviat, anul apariției lucrării, titlul, revista, numărul volumului, locul apariției revistei, paginile (periodice); nume autor, prenume abreviat, anul apariției lucrării, titlul, In: numele editorului, titlul volumului, locul apariției, paginile; **nu se abreviază** denumirea revistelor și a editurilor; **histograme și tablele** în fișiere word separate; **toate tablele, histogramele și figurile** trebuie să fie citate în text; **folder separat** pentru imaginile figurilor; **materiale grafice** scanate alb/negru sau color la 300 dpi (fotografii) și 600 dpi (desene), salvate în format .jpg; **lista abrevierilor**; **lista** tabelor, histogramelor și figurilor (bilingv, română/engleză, franceză, germană).

Trimiterea materialului prin e-mail (pentru fișiere mari se pot folosi websites sau pe CD prin poștă).

Termenele ultime de primire a articolelor: 1 februarie (pentru nr. 1), 1 mai (pentru nr. 2), 1 august (pentru nr. 3), 1 noiembrie (pentru nr. 4).

Responsabilitatea privind conținutul articolelor și studiilor revine în totalitate autorilor, în conformitate cu prevederile Legii nr. 206 din 27.05.2004 referitoare la buna conduită în cercetarea științifică. Autorii își asumă, de asemenea, responsabilitatea exclusivă pentru acuratețea rezumatelor în limbă străină.

© Toate drepturile sunt rezervate autorilor.

Instructions for the authors

To the authors wishing to publish a contribution in the review AUCDCI, we submit the following recommendations and suggesting order of data: **title**; **name** of the author(s); **institution and e-mail** address; English, French, German **text**, MS-Office 2003, around 20 p. bibliography included (page setup A4, margins of 2 cm, Times New Roman 12, justified, line spacing single, paragraph 1,27 cm, no page numbers); **abstract** (maximum 10 lines); 5

maximum **keywords**; Oxford-Humanities **references** system for notes in text/footnotes and bibliography; Times New Roman 10, justified, line spacing single, no paragraph; **tables an charts** in separate word documents; **photos and drawings** in a separate folder; **images scanned** black/white or colour at high resolution (300 dpi for photos, 600 dpi for drawings, saved in .jpg format); **abbreviations**; **list** of tables, charts and caption of figures.

Materials may be sent by e-mail or on CD by mail.

The entire responsibility for the specialized information of the articles' content and for the translation is to be assumed by the authors.

Deadlines for sending the contributions (date of arrival): 1 of February (for 1st issue), 1 of May (for 2nd issue), 1 of August (for 3rd issue), 1 of November (for 4th issue).

© All rights reserved to the authors.